



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Mustafa SÖĞÜT

KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİNE GÖRE
İNCELENMESİ: TRAVELİFE SERTİFİKASYON UYGULAMA ÖRNEĞİ

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Mustafa SÖĞÜT

KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİNE GÖRE
İNCELENMESİ: TRAVELİFE SERTİFİKASYON UYGULAMA ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Zeki AKINCI

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mustafa SÖĞÜT' ün bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Nedim YÜZBAŞIOĞLU (İmza)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Zeki AKINCI (İmza)

Üye : Doç. Dr. Oğuz DOĞAN (İmza)

Tez Başlığı: Konaklama İşletmelerinin Sürdürülebilir Turizm Göstergelerine Göre İncelenmesi:
Travelife Sertifikasyon Uygulama Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 16.07.2024

Mezuniyet Tarihi :08/08/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Konaklama İşletmelerinin Sürdürülebilir Turizm Göstergelerine Göre İncelenmesi: Travelife Sertifikasyon Uygulama Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Mustafa SÖĞÜT



T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



17.07.2024

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Mustafa SÖĞÜT
Öğrenci Numarası	202252003808
Anabilim Dalı	TURİZM İŞLETMECİLİĞİ
Programı	YÜKSEK LİSANS
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Zeki AKINCI
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Konaklama işletmelerinin sürdürülebilir turizm göstergelerine göre incelenmesi: Travelife sertifikasyon uygulama örneği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2418185217
Rapor Tarihi	17.07.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 14 Alıntılar dahil: % 22
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 108 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelerle sınırların aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımdan yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Prof. Dr. ZEKİ AKINCI	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE SERTİFİKASYON

1.1. Sürdürülebilirlik	4
1.2. Sürdürülebilirliğin Önemi	9
1.3. Sürdürülebilirlik Uygulama Alanları	12
1.3.1. Çevresel sürdürülebilirlik	12
1.3.2. Sosyal sürdürülebilirlik	14
1.3.3. Ekonomik sürdürülebilirlik	15
1.4. Sürdürülebilirlik Kavramının Uluslararası Ölçekte Uzlaşılan Çerçeve Metinlerdeki Gelişimi	17
1.5. Sürdürülebilir Kalkınma	23
1.5.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı ve Önemi	25
1.5.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması	26
1.5.3. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	26
1.6. Sürdürülebilir Turizm	30
1.6.1. Sürdürülebilir Turizmi Ortaya Çıkaran Faktörler ve Gelişimi	32
1.6.2. Sürdürülebilir Turizm Amaçları	33
1.6.3. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri	35
1.6.4. Sürdürülebilir Turizm Boyutları	36
1.6.5. Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları	39
1.6.6. Sürdürülebilir Turizmde Politika ve Planlama	41
1.7. Konaklama İşletmeleri ve Sürdürülebilirlik İlişkisi	43
1.8. Sürdürülebilirlik Göstergelerine Genel Bakış	44
1.8.1. Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri	45

1.9. GSTC-Küresel Sürdürülebilirlik Konseyi.....	46
1.9.1. GSTC'nin Kuruluşu ve Amaçları.....	46
1.9.2. GSTC Standartları ve Belgelendirme Süreci.....	46
1.9.3. GSTC'nin Küresel Etkisi ve Rolü	47
1.9.4. GSTC'nin Sektöre Etkisi ve Gelecek Perspektifleri.....	47
1.9.5. GSTC Endüstri Kriterleri.....	47
1.10. Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı	50

İKİNCİ BÖLÜM

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE TRAVELİFE SERTİFİKASYONU

2.1 Travelife Sertifikasyonu.....	52
2.2. Konaklama İşletmelerinde Travelife Sertifikasyonu	52
2.2.1. Travelife Sertifikasyonunun Etkileri.....	53
2.3. Travelife Kriterleri.....	53
2.3.1. Çevre	53
2.3.2. İnsan	53
2.3.2. Toplum	53
2.4. Travelife Sertifikasyon Gereklilikleri.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİNE GÖRE İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi	56
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	57
3.2.1. Evren	57
3.2.2. Örneklem	57
3.2.3. Katılımcı Profili	57
3.2.4. Örneklem Seçim Kriterleri	57
3.3. Veri Toplama Aracı	58
3.4. Verilerin Analizi.....	59
3.4.1. Veri Kodlama.....	59
3.4.2. Tema Belirleme.....	59
3.4.3. Veri Görselleştirme ve Yorumlama	59

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği	60
3.5.1. Geçerlilik	60
3.5.2. Güvenilirlik	60
3.6. Araştırmanın Bulguları	62
3.6.1. Travelife’ a İlişkin Değerlendirmeler	62
3.6.2. Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler	68
3.6.3. Öneriler	77
SONUÇ	80
KAYNAKÇA	86
Ek-1 Anket Formu	95
ÖZGEÇMİŞ	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Temalar Gösterimi	62
Şekil 3.2 Travelife İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Alt Kodu	62
Şekil 3.3 Travelife İlişkin Değerlendirmeler Kod Matris Tarayıcısı.....	67
Şekil 3.4 Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Alt Kodu	68
Şekil 3.5 Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Kodlar	76
Şekil 3.6 Öneriler Temasına Ait Hiyerarşik Kod.....	77
Şekil 3.7 Öneriler Kod Matris Tarayıcısı.....	78
Şekil 3.8 Kod Bulutu	78
Şekil 3.9 Kod Haritası	79

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 GSTC Endüstri Kriterleri	48
Tablo 2.1 Yeni Travelife Kriterleri	54
Tablo 2.2 Travelife Standart Ekleri	54



ÖZET

Bu tezin temel amacı, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik performansını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla Travelife sertifikasyonu uygulama örneği üzerinden bir analiz gerçekleştirmektir. Sürdürülebilir turizmin önemi giderek artmakta ve bu bağlamda konaklama işletmelerinin bu ilkele etkin bir rol oynaması beklenmektedir. Bu çalışmada, nitel veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, toplamda 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında bilgi tecrübe sahibi olan turizm sektörü profesyonelleri incelenmiştir. Bu profesyoneller, çeşitli otellerde çalışan kişileri kapsamaktadır. Bu geniş katılımcı kitlesi, otel sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarına dair bilgi ve deneyime sahip olan bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre otel yöneticileri sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin oteller için önemli olduğunu, Travelife Sertifikası sahibi olmanın avantajlı olduğunu düşünmektedirler ve sertifikasyon kriterlerinin geliştirilmesinin ve sürdürülebilir turizm adımlarının artırılmasını önermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Sertifikasyon, GSTC, Travelife

ABSTRACT

EXAMINATION OF ACCOMMODATION BUSINESSES ACCORDING TO SUSTAINABLE TOURISM INDICATORS: A SAMPLE OF TRAVELIFE CERTIFICATION APPLICATION

The primary purpose of this thesis is to carry out an analysis through the Travelife certification application example to measure and evaluate the sustainability performance of accommodation establishments. The importance of sustainable tourism is increasing, and in this context, accommodation establishments are expected to play an active role in this principle. This study used semi-structured interviews as a qualitative data collection method. The research sample was determined by the maximum diversity sampling method and consisted of 10 participants in total. Within the scope of this research, tourism industry professionals with knowledge and experience about sustainable tourism practices were examined. These professionals include people working in various hotels. This large group of participants consists of individuals with expertise and experience in sustainability practices in the hotel industry.

According to the research results, hotel managers think that sustainable tourism activities are essential for hotels and that having a Travelife Certificate is advantageous. They recommend developing certification criteria and increasing sustainable tourism steps.

Keywords: Sustainable Tourism, Certification, GSTC, Travelife

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik nosyonu ilk olarak, 1982 yılında kabul edilen ve Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından, Dünya Doğa Şartı belgesinde görülmüştür (Yazar, 2006, s. 4). Sürdürülebilirlik; “kişilerin uygulamalarının doğal kaynaklara bıraktığı etkilerden meydana gelen ve uzun zamanlarda görülen ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlara yönelik alınan önlemleri ve sorunları çözmeye odaklı amaçlar doğrultusunda yapılan işlemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Can, 2013, s. 24).Sürdürülebilirlik, geri dönüşümü olmayan kaynakların tüketilmesine bir sınır getirilmesi ve geri dönüştürülebilen kaynakların ise savurgan bir şekilde tüketilmemesi gerektiğini ifade etmektedir (Ceylan, 2010, s.11).

Tunçluer’e (2010) göre sürdürülebilirlik; “Ekonomik, toplumsal ve çevresel öğelerin elastik etkinliğinin sürdürülebilir bir zaman kesitinde hakların kararlarını, beklentilerini ve gereksinimlerini yerine getiren ve mevcut özelliklerini göstermelerini amaçlayan faaliyetler bütünü” olarak ifade edilebilmektedir. Genel bir tanımlamayla sürdürülebilirlik, daimî olma kabiliyeti olarak adlandırılabilir (Özmen, 2019, s.4). Mowforth ve Munt’a (1998) göre ise sürdürülebilirlik; doğal çevre ve kaynaklardaki gelişme ve büyümedir. Sürdürülebilirlik kavramı, benzeyen ya da aynı olan faaliyetleri sınırsız bir gelecekte yineleme anlamı kapsamaktadır (Sezerel, 2016, s.28).

Sürdürülebilirlik kelime olarak; ekonomik, sosyal ve ekolojik sistemlerin mümkün olduğu kadar korunmasını ve devamlılığını sağlayan bir süreç anlamına gelmektedir. Gelecek planlarının nasıl olacağını ve bugün hangi stratejilerle uygulandığını göstermektir (Kılıçoğlu, 2005, s. 73). Sürdürülebilirlik, tekrarlı oluşum sırasında kaynakların korunarak tekrarsız kaynak kullanım sınırlarının belirlenmesini ifade eder (Ceylan, 2010, s. 11).

Longhurts (2007) sürdürülebilirliği farklı bir bakış açısıyla tanımlayarak, “dünyanın yararlanıcıları olarak sorumluluk bilinciyle yapılan eylemleri tanımlayan bir sistemdir” şeklinde tanımlamaktadır. Ekolojik dokuyu tehdit eden unsurları yok ederken çevre dostu olması sürdürülebilirliğin temelini oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik, dünyadaki tüm canlıların devamlılığı için kuralların oluşturulmasını içerir. Sürdürülebilirlik, doğal yaşam alanlarına verilen zararı ortadan kaldırmak değil, gelecek nesillerin doğal yaşam ihtiyaçlarını karşılamak için doğal kaynakların korunmasına odaklanmaktadır (Kılıç, 2006, s. 95).

Sürdürülebilirlik karar verilen amaçların, kararlaştırılan bir zaman kesitinde gelecek kuşaklara bırakılmasıdır (Saka, 2011). Ruckelshaus'a (1989) göre ise çevrenin en geniş yelpazesinde zenginleşmenin ve ekonomik ilerlemenin birlikte oluşacağı ve zaman içinde muhafaza edileceği bir vakıa olarak tanımlanmaktadır (Karaman 1996, s.102). Sürdürülebilirliği; "herhangi bir topluluğun, çevre tertibatının ya da sürekliliği olan herhangi bir düzenin aksamadan, zarar görmeden, bilinçsiz tüketimle son bulmadan veya sistemin yaşamsal unsuru olan temel kaynakları zorlamadan sürdürülebilmesi kabiliyeti" olarak ifade etmektedir

Sürdürülebilirlik kavramı birçok sektörde amaç edilen ve sözü edilen bir kavramdır. Sürme bir iş ya da durumun devam etmesi, sürdürme fiili ise bu akışın birisi tarafından yürütülmesi anlamını taşımaktadır. Bir olay ya da iş sürdürülebilirlik sağlıyor ise süreklilik de içeriyordur. Sürdürülebilirliğin ana teması, ekonomik ve teknolojik iyileşmelerle doğru orantılı olarak çevreye verilen hasarı önleme ve tabiatın korunmasıdır (Arıkan & Yüksek, 2011, s.385).

Sürdürülebilirlik kavramının anlam kazandığı en önemli bilimsel konferanslar, 1987 yılında gündeme gelen "Brundtland Raporu", 1992'de "Rio Konferansı", 2002'de toplanan "Johannesburg Zirvesi" ve 2012 yılında güncellenmek amacıyla düzenlenen Rio+20 toplantısı şeklinde sıralanabilmektedir. Söz konusu zirvelerde sürdürülebilir kalkınmanın ehemmiyeti üzerinde durulmuş ve uygulanabilirliği kapsamında plan ve düzenlemelerden söz edilmiştir. Brundtland Raporu'nda temel olarak fakirliğin giderilmesi, doğal kaynaklardan adaletli şekilde faydalanma, popülasyon oranında artış ve çevreye duyarlı teknolojik malzemelerin kullanımıyla birlikte sürdürülebilirlik kavramı bu yapılan raporla turizmde geçerli olmaya başlamıştır (Collados & Duane, 1999, s. 441). Sürdürülebilir kalkınma; ana, toplumsal ve ekonomik ürünlerin, bu ürünlerin kaynağı olan çevresel ve toplumsal dengeye hasar vermeksizin, tüm halka açık hale getirilen büyüme ve iyileşmeyi ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın asıl hedefi, insanoğlunun yaşamsal ihtiyaçlarına karşılık verilmesi, tüm halka kaliteli bir yaşam ortamı sunulması ve bu ortamın kalıcılığının sağlanması ve gelecek nesillere güven sağlamasıdır (Kahraman & Türkay, 2006).

Turizm sektörü günümüzde ekonomik büyüme, istihdam sağlama ve kültürler arası etkileşimi teşvik etme gibi önemli rol ve fonksiyonlarıyla dikkat çekmektedir. Ancak, bu sektörün sürdürülebilir bir şekilde yönetilmemesi, çeşitli çevresel, sosyal ve ekonomik

sorunları beraberinde getirebilmektedir. Bu bağlamda, bu tez çalışması, konaklama işletmelerinin sürdürülebilir turizm göstergelerine göre incelenmesi üzerine odaklanmaktadır.

Bu tezin temel amacı, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik performansını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla Travelife sertifikasyonu uygulama örneği üzerinden bir analiz gerçekleştirmektir. Sürdürülebilir turizmin önemi giderek artmakta ve bu bağlamda konaklama işletmelerinin bu ilkele etkin bir rol oynaması beklenmektedir.

Tezin önemi, sürdürülebilir turizm konusundaki bilinci artırmak, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik standartlarına uygunluğunu değerlendirmek ve sektörde bu alanda daha fazla iyileştirmelerin yapılmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Travelife sertifikasyonu gibi uluslararası standartların kullanılması, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlikle ilgili performanslarını ölçme ve karşılaştırma konusunda bir çerçeve sunmaktadır. Bu tez, konaklama işletmelerinin sürdürülebilir turizm perspektifinden incelenmesiyle sektördeki uygulamalara yönelik öneriler sunarak, sürdürülebilir turizmin gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE SERTİFİKASYON

1.1. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramının kökenine indiğimizde, bu kavramın 1987 yılında Brundtland Komisyonu tarafından hayatımıza giren "sürdürülebilir kalkınma" felsefesinden türediğini görüyoruz (Frater ve Franks, 2013). Bu komisyon, sürdürülebilirliği, "mevcut neslin gereksinimlerini karşılayabilecek bir gelişim süreci olarak tanımlar, bu sürecin gelecek nesillerin ihtiyaç ve beklentilerini tehdit etmemesi gerekir." şeklinde ifade etmiştir. Bu kapsamda, bu konu üzerinde titizlikle çalışılarak, farklı yaklaşımlar ve amaçları da göz önünde bulunduran en az yetmiş adet farklı tanım ortaya çıkmıştır (Pretty, 1995).

Sürdürülebilirlik kavramı günümüzde birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Latince'deki "sustinere" kelimesinden türeyen "sustainability", Türkçeye "sürdürülebilirlik" olarak geçmiştir ve kelime anlamı olarak, "sürdürmek, sağlamak, devam ettirmek, desteklemek, var olmak" gibi anlamlara gelmektedir (Onions, 1964'ten aktaran Eryılmaz ve Kılıç, 2018). Sürdürülebilirlik kavramının yaygın olarak kullanılan tanımı; Birleşmiş Milletler Brundtland Komisyonu tarafından yayımlanan raporda yer alan tanımdır. Buna göre sürdürülebilirlik, "bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılamak" olarak tanımlanmıştır (Chopra ve Meindl, 2013). Sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlar başta olmak üzere birçok alanda karşımıza çıkan sürdürülebilirlik kavramı, özünde dünyada bulunan sınırlı doğal kaynakların gelecek nesillere kayıpsız olarak aktarılmasını ifade etmektedir (Kuşat, 2013)

Sürdürülebilirlik, birçok alanda karşımıza çıkan ve nispeten yeni bir kavramdır. Ancak, sürdürülebilirlik kavramı yeni bir kavram olsa da geçmişi enternasyonalizm, sosyal adalet ve korumacılık gibi yaklaşımlara dayanmaktadır (Eryılmaz ve Kılıç, 2018). Hatta sürdürülebilirliğin temellerinin Ortaçağ'da Yunan Tanrıçası Gaia'ya kadar uzandığı bilinmektedir. Yunan mitolojisine göre Gaia, herkesi koruyan ve kollayan, herkese kendi çocuğu gibi bakan bir tanrıçadır. Yöneticiler Gaia'yı memnun etmek için olumlu icraatlara yönelmekte, ve dolayısıyla toplumsal refaha katkı sağlamaktaydı (Bozlağan, 2005)

Genel olarak sürdürülebilirlik, bir durumun devamlılığının sağlanması olarak ifade edilebilir. Alanyazında, tarımdan muhasebeye, eğitimden borsaya kadar birçok alanda üzerinden durulan ve araştırılan bir kavramdır. Sürdürülebilirlik, yapılabilecek olanı ifade

eder. Terminolojik olarak “yapabilecek olandır, zamanla korunmalıdır” yaklaşımıyla sürdürülebilir olmayan herhangi bir toplumun uzun süre devam edemeyeceğini ve bir noktada işlevini yitireceğini ifade etmektedir (Heinberg ve Lerch, 2010)

Sürdürülebilirlik genel anlamıyla bir sürecin veya durumun devam ettirilebilir olması olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı temel olarak, ekolojik sistemlerin üretkenliğini ve işlevselliğini gelecekte de devam ettirebilmesi kabiliyeti olarak algılanmaktadır (Yavuz, 2010). Kent Bilim Terimleri Sözlüğüne göre sürdürülebilirlik, “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açamayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” olarak tanımlanmaktadır (Bozlağan, 2005). Daha geniş tanımıyla sürdürülebilirlik, işletmenin sürekliliği olan herhangi bir sistemin işleri bozulmadan, kesintisiz, aşırı kullanımla tüketmeden sürdürebilmesi ve ekonomik performansını geliştirmek için çevresel, sosyal ve ekonomik hedeflerin stratejik ve şeffaf bir şekilde bütünleştirilerek, birbirleriyle ilişkili işletme süreçlerinin sistemli bir şekilde düzenlenmesidir (Türk ve Öztekin, 2021).

Sürdürülebilirlik ile ilgili alanyazında çok fazla tanım olmasına karşın görüş birliği olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni ise sürdürülebilirlik kavramına kişilerin bakış açılarının farklı olmasıdır. Buna karşın bütün sürdürülebilirlik tanımlarında “gelecek nesiller” ve “doğal kaynaklar” vurgusu yapıldığı görülmektedir (Çağlıyan ve Acar, 2019).

Sürdürülebilirlik kavramı tek başına ele alınmamalı ve tanımlanmamalıdır. Çünkü sürdürülebilirlik kavramının gelişmesinin ve tartışılmasının arkasında yatan gerekçeler bulunmaktadır. Bundan dolayı sürdürülebilirlik fikrinin bir sebep değil sonuç olduğunu söylememiz mümkündür.

Yaşadığımız yeryüzünde bütün canlılar karşılıklı etkileşim içerisinde hayatlarını sürdürmektedirler. Bütün canlıların karşılıklı olarak birbirini etkilediği ya da birbirinden etkilendiği alana çevre adı verilmektedir (Alım, 2006). Çevre, insanın dışındaki her şeyden oluşur ve insanın varlığını etkileyen ekonomik, kültürel, sosyal, biyolojik ve fiziksel etmenlerin toplamını ifade etmektedir (Paker, 2018). Başka bir tanıma göre çevre, “insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak ifade edilmektedir (Tıraş, 2012). Sürdürülebilirlik kavramının yaşamsal faaliyetlerin tümü içerisinde yer bulması

ona farklı anlamlar yüklenmesini ve farklı tanımlamalar yapılmasını sağlamaktadır (Yavuz, 2010).

Günümüzde küreselleşmenin etkisi ile insanların refah düzeylerini artırmak için yaptığı birtakım müdahaleler çevre üzerinde değişikliklere neden olmaktadır. Sağlıklı bir yaşamın devamlılığı açısından çevrenin korunması mutlaka gereklidir. Fakat insanoğlunun yaptığı bilinçsiz müdahaleler çevre üzerinde kalıcı tahribatlara yol açmaktadır. Böylece ortaya çıkan çevresel sorunlar son elli yılda sürekli artış göstermektedir.

İnsan faaliyetleri sonucunda dünyadaki sınırlı kaynaklar tükenme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu çerçevede sürdürülebilirlik, doğanın sunduğu kaynakların kendi kendine yenilenebilmesine imkân tanıyacak hızda ve oranda kullanılması olarak ifade edilebilir (Yavuz, 2010)

Çevresel sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkan sürdürülebilirlik yaklaşımı, 1970’li yıllardan itibaren insanların refah düzeylerinin artırılması ve kar maksimizasyonu çabalarının bir neticesi olarak meydana gelen çevresel sorunların küresel bir soruna dönüşmesiyle gündeme gelmeye başlamıştır (Paker, 2018). Sürdürülebilirlik tanımlarının ağırlıklı olarak çevre eksenli olmasına rağmen, sürdürülebilirliğin sadece çevre odaklı bir yaklaşım olmadığını belirtmek gerekir. Bunun yanında sosyal eşitlik ve ekonomik gelişme gibi kavramları da tanımlı içerisinde barındırmaktadır

Gerçekte binlerce yıllık bir birikim ürünü olan sürdürülebilirlik kavramının zihni bir düşünce ürünü olmaktan çıkarak küresel bir kavrama dönüşmesi, ekonomik üretim sistemlerinin ekosisteme verdiği çok ciddi tahribatların insan yaşamını ve geleceğini tehdit etmeye başladığının ortaya çıkmasıyla 1970’li yıllarda kitlesel ve küresel çevreci akımların doğması ile oluşmuştur (Bozlağan, 2005). Ancak aradan geçen zamanda kapitalist üretim zihniyetinin sürdürülebilirlik yaklaşımının arkasına sığınarak dahi aynı üretim sistemlerine devam ettiğini göstermektedir. Örneğin, Kuhlman ve Farrington (2010) sürdürülebilirlik yaklaşımındaki “herkes için refah” amacının refah ile çevrenin korunması arasındaki gerçek ilişkiyi gizlediğini iddia etmektedir.

Bu gelişmelerin etkisiyle 1982 yılında Dünya Doğayı Koruma Birliğinin kabul ettiği Dünya Doğa Şartı adlı belgede ilk kez “sürdürülebilirlik” kavramından bahsedilmiştir. Dünya Doğa Şartı (1982) belgesine göre insanların yaşadığı ekosistemdeki tüm kaynakların optimum kullanımı sağlayabilecek biçimde yönetilmesi gerektiği ancak bunun ekosistemin bütünlüğünü tehlikeye atmadan yapılması gerektiği belirtilmektedir (Yazar, 2006).

Bu gelişmeden sonra, sürdürülebilirlik olgusu hakkındaki en önemli gelişmelerden birisi 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan “Our Common Future” adlı rapordaki sürdürülebilirlik vurgusudur. Alanyazında “Our Common Future” raporu Brundtland Raporu olarak da anılmaktadır (Yazar, 2006).

Brundtland Raporunda sürdürülebilirlik kavramı oldukça geniş çerçevede ele alınmaktadır (Paker, 2018). Brundtland Raporuna göre sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli şartlar şu şekilde belirtilmektedir (Tosun, 2009).

- Sürekli yeni çözümler arayacak teknolojik bir sistem
- Ekolojik tabanı koruyacak bir üretim sistemi,
- Uyuşmazlıklara çözüm sunabilen sosyal bir sistem,
- Sürdürülebilir biçimde ve kendi çabasıyla teknik bilgi ve üretim fazlası sağlayabilecek ekonomik bir sistem
- Karar almada vatandaşların etkin katılımını sağlayacak bir siyasal sistem (demokrasi)

1992 yılında Rio’da yapılan BM (Birleşmiş Milletler) Çevre ve Kalkınma Konferansı da sürdürülebilirlik açısından önemli bir yere sahiptir. Konferans sonucunda sürdürülebilirlik, insanlığın ortak kalkınma stratejisi olarak belirlenmiş ve ekonomik gelişme, sosyal adalet, küresel eşitlik, yoksullukla mücadele, kaynakların optimal dağılımı, doğal kaynaklar ve iklim değişiklikleri, biyoçeşitliliklerin gelecek kuşaklar adına korunması gibi konular da sürdürülebilirlik kapsamına girmektedir (Tıraş, 2012).

Avrupa Birliği 5. Eylem Programı (1992), Sürdürülebilir Gelişme Komisyonu (1993), Birleşmiş Milletler Nüfus ve Kalkınma Konferansı (Kahire, 1995), Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı-Habitat II (İstanbul, 1996), Rio + 5 Forumu (New York, 1997), Sürdürülebilir Gelişme Konferansı (Johannesburg, 2002) gibi uluslararası organizasyonların toplantıları sonucunda alınan kararlar sürdürülebilirlik kavramının dünya çapında benimsenmesine önemli katkılar sunmaktadır.

2004 yılında Soubbotina’nın Dünya Bankası için derlediği bir raporda kavramsal açıdan “sürdürülebilirlik” ile “eşitlik” kavramlarının çok yakın anlamda olduğu vurgulanmaktadır. Bu raporda eşitlik, ihtiyaçları karşılamada aynı koşullara sahip olmak

olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilirlik ise “tüm kaynaklarını saygılı ve ölçülü şekilde kullanan bir toplum vizyonu yaratmak ve benimsemek amacıyla yürütülen katılımcı bir süreç” olarak ifade edilmektedir (Altuntaş ve Türker, 2012).

Sürdürülebilirlik, çevrenin korunması açısından “çevre ile etkileşimde çevreyi en doğal halinde tutabilecek davranışlar sergilemek ve insan faaliyetleri sonucu zarar gören veya yok olan ekolojik çevreyi geri kazanım faaliyetlerinde bulunmayı”, sosyal açıdan “salt tüketim toplumundan çevreye duyarlı ve bu bilinçle tüketim yapan toplumlara dönüşümü” ifade etmektedir (Yavuz, 2010). Amerika Ulusal Çevre Komisyonuna göre sürdürülebilirlik, “gelecek için çevresel potansiyeli koruyarak, doğal kaynakları tüketmek yerine yaşam kalitesini iyileştirmek için uygulanan bir strateji” olarak tanımlanmaktadır (Çağlıyan ve Acar, 2019).

Özü itibari ile sürdürülebilirlik, sınırlı doğal kaynakların optimal düzeyde kullanılması yaklaşımına dayanır. Bu açıdan, sınırlı doğal kaynakların sınırsız insan ihtiyaçları karşısında nasıl karşılanabileceğini konu alan iktisat bilimi ile bütünleşik durumdadır (Çımat ve Daşkiran, 2014). Bu yaklaşım ise sürdürülebilirlik kavramının ekonomik eksene kaymasına ve sürdürülebilirlik kavramının ekonomik faaliyetlerle ilintili olmasını sağlamaktadır (Yavuz, 2010)

Ekonomik faaliyetlerin tümü her aşamada çevreyi kullanmakta ve çeşitli olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede tedarik zincirinin her aşamasının çevreyi ve doğal kaynakları tükettiğini söylememiz mümkündür. Tedarik zincirinin hammaddeden nihai tüketiciye uzanan uzun bir süreç olduğunu dikkate aldığımızda sürdürülebilirlik kavramının tedarik zinciri açısından önemli bir yaklaşım olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir (Çağlıyan ve Acar, 2019)

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, “ürün ve hizmetlerin yaşam döngüsü boyunca çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerinin yönetimi ve iyi yönetim uygulamalarının teşvik edilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Tedarik zinciri sürdürülebilirliğin amacı ise, hizmetlerin ve ürünlerin pazarlara ulaştırılması sürecinde yer alan tüm paydaşlar için uzun vadede ekonomik, sosyal ve çevresel değer yaratmak, bu değeri korumak ve geliştirebilmektir (UN Global Compact, 2010).

1.2. Sürdürülebilirliğin Önemi

Sürdürülebilirlik genel olarak günümüzün ihtiyaçlarının gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden karşılanması olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak bir şirket, sınırlı kaynakların tüketimini azaltarak veya örneğin daha az çevresel sonuçları olan alternatif kaynaklar bularak sürdürülebilir uygulamaları hayata geçirir. Sürdürülebilirliğin üçayağı çevreyi, sosyal sorumluluğu ve ekonomik ayağı temsil ediyor (Elkington, 1998, s.70). Bu üç sütun gayri resmi olarak insanlar, gezegen, amaç ve kâr olarak da anılır. Bazen üç sütunun yerine kullanılan terimleri anlamak faydalı olabilir. İnsanlar, operasyonların ve ürünlerin çalışanlar, müşteriler ve genel olarak toplum üzerindeki etkisinin farkında olmayı ifade eder. Gezegen bizi destekleyen dünyayı korumayı ve mümkünse bu durumu iyileştirmeyi temsil ediyor. Amaç, bir şirketin neden bu şekilde çalıştığının nedenleri ve yeni, üç sütunlu öncelikler göz önüne alındığında misyonun anlamlı olmaya devam edip etmediği ile ilgilidir. Kâr, şirketleri kendi yönlerinin, operasyonlarının ve projelerinin fizibilitesini değerlendirmeye teşvik eder (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 43).

Çevre Sütunu: Çevresel sütun genellikle en fazla ilgiyi çeker. Birçok şirket karbon ayak izini, ambalaj atıklarını, su kullanımını ve diğer çevresel etkileri azaltmaya odaklanıyor. Bu uygulamaların gezegene yardım etmenin yanı sıra olumlu bir mali etkisi de olabilir. Örneğin, ambalaj malzemelerinin kullanımının azaltılması maliyetleri azaltabilir ve yakıt verimliliğini artırabilir. Örneğin Walmart paketleme konisine sıfır atıkla girdi. Tedarik zinciri boyunca daha az ambalaj kullanılması ve bu ambalajların çoğunun geri dönüştürülmüş veya yeniden kullanılmış malzemelerden yapılması için baskı yaptı. Çevre sütunundaki zorluklardan biri, bir işletmenin etkisinin genellikle tam olarak maliyetlendirilmemesidir. Bu, tüketici fiyatlarına yansımayan dışsallıkların olduğu anlamına gelmektedir. Atık su, karbondioksit, arazi ıslahı ve atıkların genel maliyetlerini hesaplamak kolay değildir çünkü şirketler ürettikleri atıklardan her zaman sorumlu değildir. Kıyaslama, bu dışsallıkları ölçmeye çalışır, böylece bunların azaltılmasındaki ilerleme anlamlı bir şekilde takip edilebilir ve raporlanabilir.

ABD Sürdürülebilir ve Sorumlu Yatırım Forumu'na (US SIF) göre, 2020 ile 2022 arasında sürdürülebilir yatırımlardaki varlıklar %51 düşüşle 17,1 trilyon dolardan 8,4 trilyon dolara düştü. Bunun nedeni kısmen, bazı şirketlerin çevresel çabaları/sonuçları hakkında

yanıltıcı iddialarla (yeşil yıkama olarak da bilinir) başa çıkmayı amaçlayan düzenleme teklifleridir.

Sosyal Sütun: Sosyal sütun, sosyal lisans kavramıyla bağlantılıdır. Sürdürülebilir bir işletme, çalışanlarının, paydaşlarının ve faaliyet gösterdiği toplumun desteğine ve onayına sahip olmalıdır. Bu tür bir desteğin nasıl sağlandığı ve sürdürüldüğü farklılık göstermektedir ancak bu, hem yerel hem de uluslararası düzeyde çalışanlara adil davranmaya ve iyi bir komşu ve topluluk üyesi olmaya bağlıdır. Öte yandan işletmeler satın alma ve katılım stratejilerine yeniden odaklanabilir. Bunlar, daha iyi doğum ve aile yardımları, esnek planlama, eğitim ve gelişim fırsatları gibi daha duyarlı faydaları içerebilir. Topluluk katılımı için şirketler, bağış toplama, sponsorluklar, burslar ve yerel kamu projelerine yatırım yapma dahil olmak üzere geri vermenin birçok yolunu buldu. Küresel sosyal ölçekte bir işletmenin, tedarik zincirinin nasıl çalıştığının farkında olması gerekir. Ürünlerin üretiminde çocuk işçiliği var mı? İnsanlara adil ücret ödeniyor mu? Çalışma ortamı güvenli mi? Pek çok büyük perakendeci, hesaplanamayan riskleri açığa çıkarabilecek işle ilgili trajediler (Bangladeş'te bir fabrikanın çökmesi gibi) nedeniyle halkın öfkesi karşısında bu durumla mücadele ediyorlar.

Ekonomik Sütun: Sürdürülebilirliğin ekonomik ayağı, çoğu işletmenin kendilerini daha sağlam bir zeminde hissettiği yerdir. Bir işletmenin sürdürülebilir olabilmesi için karlı olması gerekir. Ancak kâr diğer iki sütunu gölgede bırakamaz. Aslında ne pahasına olursa olsun kâr, ekonomik sütunun meselesi değildir. Uyumluluk, uygun yönetim ve risk yönetimi ile ilgilidir. Çoğu Kuzey Amerika şirketi tipik olarak bu tür faaliyetleri bünyesinde barındırsa da, bunlar küresel standart değildir. Bazen bu sütuna yönetim sütunu denir (ESG kısaltmasında olduğu gibi). Bu, kurulların ve yönetimin hissedarların çıkarlarının yanı sıra şirket topluluğunun, değer zincirlerinin ve müşterilerin çıkarlarına uygun hareket ettiği anlamına gelir. Örneğin yatırımcılar bir şirketin doğru ve şeffaf muhasebe yöntemleri kullandığından ve hissedarlara önemli konularda oy verme fırsatı verildiğinden emin olmak isteyebilirler. Ayrıca şirketler, yönetim kurulu üyelerini seçerken çıkar çatışmalarından kaçınacakları, gereksiz ayrıcalıklı muamele elde etmek için siyasi bağışları kullanmayacakları ve elbette yasa dışı uygulamalara girişmeyecekleri konusunda güvence isteyebilirler. Şirketlerin sürdürülebilirlik stratejilerini dikkate almasını ve benimsemesini mümkün kılan, ekonomik sütunun (ve kârın kabul edilmesinin) dahil edilmesidir. Ekonomik sütun, şirketlerin bazen benimsemek zorunda kaldığı, fosil yakıtları veya kimyasal gübreleri aşamalı olarak kaldırmak yerine derhal terk etmek gibi aşırı önlemlere karşı bir denge sağlıyor

Sürdürülebilirliğin Etkisi: Yatırımcılar ve yöneticiler için asıl soru sürdürülebilirliğin bir şirket için avantaj olup olmadığıdır. Doğru uygulandığında kesinlikle olabilir. Sürdürülebilirlik stratejileri Kaizen, topluluk katılımı, BHAG (Big Hairy Audacious Goals), yetenek kazanımı ve daha fazlası gibi diğer başarılı iş hareketlerinden ödünç alınmıştır. Sürdürülebilirlik, şirketlerin çaba harcayacağı daha büyük bir amaç ve bazı yeni çıktılar sağlar. Verimlilik, sürdürülebilir büyüme ve hissedar değeri gibi temel hedeflere olan bağlılıklarını yenilemelerine yardımcı olabilir. Belki daha da önemlisi, kamuya açık olarak paylaşılan bir sürdürülebilirlik stratejisi, kamunun iyi niyeti ve artan itibar gibi ölçülmesi zor faydalar sağlayabilir. Bir şirketin halihazırda yaptıklarından itibar kazanmasına yardımcı oluyorsa neden olmasın? Bazı şirketler için sürdürülebilirlik, farklı etkinlikleri tek bir şemsiye altında organize etme ve bunun kamuoyunda tanınması fırsatını temsil ediyor. Diğer şirketler için sürdürülebilirlik, sonuçta operasyonlarını olumsuz etkileyebilecek iş uygulamalarıyla yüzleşmek anlamına geliyor.

Üç sütundaki gelişimlerine yönelik genel bir vizyon geliştiremeyen şirketler için 2023 yılına kadar gerçek bir pazar sonucu yaşanamayacak. Avrupa Birliği'nde 2024 ve sonrasında hükümet düzenlemelerinin yürürlüğe girmesi öngörülmüyor. Ancak sürdürülebilirliğe ve temel iş uygulamalarına yönelik kamu taahhüdü, halka açık şirketler için uyumluluğun önemini gölgede bırakabilir. ABD SIF, 2022 yılında ABD'deki 349 para yöneticisinin ve 1.359 kamu yatırım kuruluşunun yatırım kararlarında ESG kriterlerini kullandığını tespit etti.

Günümüzün karmaşık ve zorlu dünyasında kurumsal sürdürülebilirlik, bir şirkete, çalışanlarına ve müşterilerine, hissedarlarına, bir bütün olarak topluma ve gezegene getirebileceği potansiyel faydalar göz önüne alındığında değerli bir hedef olabilir. Konuyu ele alırken yukarıda bahsedilen dört P'yi (insan, gezegen, amaç ve kâr) göz önünde bulundurun. Bunlar üç sütunla değiştirilebilir hale geldi. Aslında sürdürülebilirliği açıklarken daha yararlı olabilirler çünkü sütunların kapsayıcı kategorilerini daha açıklayıcı ve anlamlı anahtar kelimelere bölerler. İnsan, gezegen ve kârdan oluşan orijinal üç P, 1990'larda kurumsal sürdürülebilirlik savunucusu John Elkington tarafından icat edildi. Bunlar, geleneksel tek haneli rakam yerine üç haneli rakamın artan öneminin altını çizmenin bir yoluydu. Son yıllarda giderek artan sayıda tüketici bir şirketin organizasyonel amacı ve benzeri konularla ilgilenmektedir. Çevresel ve çevresel etkilerin söz konusu olduğu toplumda (veya daha geniş küresel toplulukta) yaratmak istediği farkı yansıtacak şekilde "Amaç" eklenmiştir. Aşağıdaki

genel noktalar bir kurumsal sürdürülebilirlik programı veya projesi planlarken yol gösterebilir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Nedir? Kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması, şirketlerin sürdürülebilirlik hedeflerini düzenli olarak yayınladığı ve bu hedeflere ulaşma yolunda ilerlediği bir süreçtir. Kamuoyunun bir şirketin sürdürülebilir küresel ekonomiye nasıl katkıda bulunduğunu anlamasına yardımcı olur. Sürdürülebilirlik raporları, şirketin kaynak kullanımı, faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, gelecekte daha sürdürülebilir olma stratejileri hakkında bilgiler içerebilir.

Sürdürülebilirlik Kurumsal Yönetimi Nasıl Etkiler? Sürdürülebilirliğin ekonomik veya yönetim ayağı dürüst muhasebe, şeffaflık ve mevzuata uygunluk gibi uygulamaları içerir. Bu uygulamalar bir şirketin değerlerini genel olarak toplumun değerleriyle uyumlu hale getirebilir. Bir şirketin toplumun değerlerine, değer zincirlerine ve son kullanıcılara uyum sağlaması önemli olabilir.

Kurumsal Sürdürülebilirliğin Bazı Faydaları Nelerdir? Sürdürülebilir uygulamalar, topluma ve çevreye hizmet etmenin sosyal faydalarının yanı sıra uzun vadede kurumsal karları da artırabilir. Örneğin çalışanlara ve topluma fayda sağlayacak politikaların benimsenmesi bir şirket için iyi niyet yaratabilir. Ayrıca potansiyel müşterilerin harcanabilir gelirini de artırabilirler. Bu, daha fazla yeni müşterinin şirketin ürünlerini satın almasıyla sonuçlanabilir.

Kurumsal Sürdürülebilirliğin Hedefi Nedir? Amacı, çevreye (yerel ve küresel) zarar verebilecek, toplumu olumsuz etkileyebilecek ve bir şirketin mali verilerini ve çalışma yöntemlerini gizleyebilecek iş uygulamalarını, dahil olan herkes için olumlu, uzun vadeli etkileri olan iş uygulamalarına dönüştürmektir.

1.3. Sürdürülebilirlik Uygulama Alanları

1.3.1. Çevresel sürdürülebilirlik

İnsan faaliyetleri, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevrenin korunması üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Bu etkilerin en önemlilerinden biri, sürdürülebilir kullanım ilkelerine uygun bir şekilde kaynakların kullanılmasıdır. Sürdürülebilirlik kavramı, çevre tahribatının sorun olarak algılanmasıyla ortaya çıkmış ve bu sorunların çözümüne odaklanmaktadır. İnsan ve doğa arasındaki uyumlu ilişki, sürdürülebilirliğin temel koşulunu

oluşturmuştur. Ancak, bu uyumlu ilişkiyi göz ardı eden insanoğlu, çevresel tahribatı hızlandırmış ve doğal kaynakların tüketilmesine neden olmuştur. Bu durum, çevrenin işleyişinde bozulmalar ve aksamaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde ise, çevresel sorunların ciddiyeti daha iyi anlaşılmakta ve sürdürülebilirliğe verilen önem artmaktadır. Kontrolsüz kaynak tüketimi, planlama ve koruma eksikliği, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle, doğal kaynakların sürdürülebilirliği için, planlama ve yönetim konularında ciddi bir çalışma yapılması gerekmektedir (Menteşe, 2017, s.382).

Sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak çevresel sürdürülebilirlik, paydaşlar, işgörenler, müşteriler ve sosyal çevre gibi paydaşlar ile birlikte firmalar için kayda değer bir faktördür. Firmalar, bireyler ve hükümet etkinlikleri çevreye önemli etkiler yapmaktadır. Ekolojik problemlere duyarlı işletmelerin üç temel motivasyonu vardır: meşruiyet, rekabetçilik ve çevresel yükümlülük (Prasad, Mishra, & Bapat, 2019, s. 375).

Sürdürülebilirlik kavramı, insan faaliyetlerinin doğal çevre ile ilişkisi olan çevresel boyutuyla ilişkilidir. Ortak Geleceğimiz raporuna göre, sürdürülebilir bir çevrede ihtiyaçların karşılanabilmesi için dünya genelinde doğal kaynakların korunması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, küresel ölçekte enerji ve yenilenemeyen malzemelerin hızlı tüketimi karşısında, kaynak yönteminde yeni bir bakış açısı geliştirilmesi sürdürülebilirliğin diğer ana bileşenlerinden biridir (Koçak & Balcı, 2010, s.216).

Çevresel sürdürülebilirlik, insanların ve doğanın birlikte var olabileceği, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılamaya imkan veren sosyal, ekonomik ve çevresel koşulların yaratılması ve sürdürülmesi olarak tanımlanabilir (Gedik, 2020, s.209). Çevresel sürdürülebilirlik, doğal ekosistemlerin korunmasını ve insan ihtiyaçlarının karşılanmasını dengeli bir şekilde ele alan bir kavramdır. Bu kavram, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevresel etkilerini azaltarak gelecek nesillere sürdürülebilir bir dünya bırakmayı amaçlar (Morelli, 2011, s.2).

Sürdürülebilir kalkınma alanında uygun bütçeli ve çözüm odaklı çevre stratejileri oluşturmak için, birbirleriyle ilişkili amaçlar ve çevresel sürdürülebilirliğin kuralları şunlardır: (Moldan, Janouškova, & Hak, 2012; Aykaç, 2022, s.12).

- Doğal kaynakların etkin yönetimi ile ekosistemlerin bütünlüğünün korunması

- Karar vermek için bilgi kalitesinin artırılması
- Sosyal ve çevresel arayüzün dikkate alınması
- Küresel çevresel sorumluluk
- Geri dönüşümün önemsenmesi
- Tehlikeli ve kirletici maddelerin çevreye salınımının engellenmesi
- Yenilenemez kaynakların verimli kullanımı
- Uzun vadeli perspektifin benimsenmesi
- Geri bildirimlerin göz önünde bulundurulması
- Farklı ölçeklere önem verilmesi

Doğaya ve biyolojik çeşitliliğe saygı duyulması

Doğal kaynakların sürdürülebilirliği, kaynakların kullanım seviyesinin, yeniden yapılanma hızını aşmaması ve doğal kaynakların işleme tabi tutabileceği kirleticilerin salınım oranını geçmemesi anlamına gelir. Ayrıca çevresel sürdürülebilirlik kavramı, ekolojik çeşitliliğin, birey sağlığının, hava, su ve toprak kalitesinin, hayvan ve bitki hayatlarının muhafaza edilmesini içermektedir. Bu bağlamda, çevresel sürdürülebilirlik açısından, işletmelerin doğal kaynaklarla birlikte bu kaynakların yenilenme kapasitelerini de dikkate alarak hareket etmeleri gerekmektedir. Ayrıca, işletme etkinliği sonucu meydana gelen atık ve emisyon salınımı gibi çevresel kirleticilerin etkisini en düşük düzeye indiren firmalar, ekolojik olarak sürdürülebilir firmalar olarak kabul edilir (Tüm, 2014, s.64).

1.3.2. Sosyal sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, toplumun gelecekteki planlarını ve bu planların ne ölçüde gerçekleştirilebileceğini belirleyen topluma ait değerlerin, sosyal kimlik, sosyal ilişkiler ve sosyal kurumlar hakkındaki anlayışı ifade eder. Bu kavram, toplumsal bütünlük ve toplumsal amaçlar için çalışma yeteneğinin korunmasını gerektirmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, bireyin ihtiyaçlarının, beslenmeden barınmaya, sağlıktan esenliğe, eğitimden kültürel ifadeye kadar, toplum içinde karşılanmasını sağlamalıdır (Moldan, Janouškova, & Hak, 2012, s.5).

Bir toplumun kendi ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli mekanizmaları sağlayan bir yapı, stratejik servislere eşit ulaşım sağlama, nesiller arası eşitlik, çeşitli medeniyetlere önem veren bir ilişkiler ağı, lokal seviyede politik katılımı artırma, grup olma duygusunu güçlendirme, sosyal sürdürülebilirlik bilincini artırma ve topluluk eylemiyle karşılanamayan ihtiyaçları siyasi savunuculuk yoluyla giderme amaçlarını taşımaktadır (Morelli, 2011, s.3). Sosyal sürdürülebilirlik, sivil toplumun gelişimi ile paralel olarak, farklı sosyokültürel grupların uyum içinde yaşamalarını sağlayacak bir zemin oluşturmaktadır. Böylelikle, her kesimin yaşam kalitesini arttırarak sosyal entegrasyonu teşvik eden bir gelişim ve büyüme sağlanmaktadır (Bramley & Power, 2009, s.31).

Sosyal sürdürülebilirlik, hem beşeri hem de toplumsal sermayenin geliştirilmesinin gerekli olduğu bir kavramdır. Beşeri sermaye, çalışanların ve iş ortaklarının bireysel yönleriyle ilgili olan yetenekleri, motivasyonları ve sadakatleri gibi özellikleri ifade ederken, toplumsal sermaye ise başarılı bir öğretim sistemi, alt yapı ve girişimciliğin teşvik edilmesi gibi toplum kuruluşlarının niteliğine yoğunlaşır. Sosyal olarak sürdürülebilir firmalar, hem paydaşlarının beşeri sermayelerini büyütürken, hem de sosyal amaçları destekleyerek toplumsal sermayenin büyümesine destek sağlarlar. Bu bağlamda, paydaşlar, firmanın amaçlarını anlayarak ve firmanın değer algısıyla işbirliği içinde olarak sosyal açıdan sürdürülebilir bir işletme yaratılmasını sağlayabilirler. Mevcut durum, firmanın toplumsal uygunluğunu ve meşruiyetini güçlendirir (Tüm, 2014, s. 64).

Dyllick & Hockerts (2002, s.134) tarafından ifade edildiği gibi, işletmenin toplumsal kabul edilebilirliği ve meşruiyeti, sosyal olarak sürdürülebilir bir işletmenin hedefleri ve değerleriyle uyumlu olan paydaşlar sayesinde artar. Bu nedenle, işletmelerin sosyal açıdan sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermeleri, paydaşlarının işletmenin hedeflerini anlamalarına ve değer sistemleriyle uyumlu hedefler belirlemelerine olanak tanır.

1.3.3. Ekonomik sürdürülebilirlik

Bir ekonomik sistem, sürdürülebilir olması için üretim sürecindeki kararlılığı ve sektörel dengesizlikleri önemseyerek, borçların yönetilebilir bir düzeyde kalmasını sağlayacak bir temele sahip olmalıdır (Harris, 2000, s.5). Sürdürülebilir kalkınma konusu, ekonomik açıdan değerlendirildiğinde çevreye iş birliği içinde ve geri dönüştürülebilir ürünlerin üretildiği ve sosyal sorumluluk anlayışına sahip ekonomi stratejilerinin benimsendiği farklı bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımın amaçları arasında, ekolojik problemlerin önüne geçilebilmesi ve mevcut üretim ve tüketim modellerinin değiştirilmesi için geniş

kapsamlı ekonomi ve çevre planlarının çıkarılması ve uygulanması yer almaktadır (Özçağ & Hotunluoğlu, 2015, s.309).

Aşağıdaki dört nitelik temel alınarak, sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutu, aşağıdaki dört temel nitelik tarafından belirlenir (Baumgartner & Quaas, 2009, s.2; Bilgili, 2017, s.564).

- İnsanlarla doğa arasındaki ilişki odak noktası olmalıdır.
- Geleceğe yönelik belirsizliği göz önünde bulundurarak uzun vadeli planlama yapılmalıdır.
- Adalet normlarına göre insanlarla doğa arasında adil bir denge oluşturulmalıdır, hem mevcut hem de gelecek nesiller için.
- Doğal kaynakların kullanımı sırasında, ekonomik etkinlik ile ilgili kaygıların zaman kaybı olarak görülmesi gerekmektedir. Ayrıca, doğal kaynakların insan yapımı alternatifleri ve tamamlayıcıları konusunda da endişeler mevcuttur.

İşletmelerin, öz sermaye, yabancı kaynaklar ve entelektüel sermaye gibi kaynakları yöneterek çevresel faydaların ekonomik maliyetlerle dengelendiği bir yapıya sahip olması, ekonomik sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir. Bu durumun gerekliliği, ekolojik çevrenin doğal kaynaklarının azalması ve yenilenememesi nedeniyle yaşamsal sorunlar yaratmasının yanı sıra, işletmelerin uzun vadede maliyet artışlarına maruz kalmasından kaynaklanan olumsuz etkileri de içermektedir. Dolayısıyla, işletmelerin ekonomik sürdürülebilirliği korumak için çevresel faktörleri dikkate alması gerekmektedir (Kuşat, 2012, s.227-242; Keyvan, 2022, s.10). İşletmelerin ekonomik faaliyetlerini sürdürürken, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması, yenilenemeyen kaynakların idareli kullanımı ve yenilenebilir kaynakların kullanımına yönelik geçiş yapılması, ekonomik sürdürülebilirlik için zorunlu adımlardan biridir. Herman Daly, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının düşürülmesi ve yenilenemeyen kaynakların yenilenebilir kaynaklarla değiştirilmesi gerektiğini önermektedir. Bu yaklaşım, doğal kaynakların tükenmesi riskini azaltırken, işletmelerin uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliklerini korumalarına yardımcı olabilir (Keyvan, 2022, s.10).

En uygun ve sürdürülebilir bir ekonomi, minimum düzeyde kaynak tüketimi ve minimum ekolojik etki ile en büyük seviyede genel refahı temin eden bir ekonomik modeldir. Ekonomik yönden, şüphesiz sürdürülebilir olabilmek için, doğal kaynaklar açısından toplam talep, doğanın yenilenebilir kaynak üretiminden daha sınırlı olmalıdır. Bu durumda, ekonomi, doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanarak, ekonomik büyüme ile birlikte çevresel korumayı da sağlamak zorundadır. Bu, sadece bugünün neslinin değil, gelecek nesillerin de refahını ve sürdürülebilir bir geleceği garanti eder (Gedik, 2020, s.211).

1.4. Sürdürülebilirlik Kavramının Uluslararası Ölçekte Uzlaşılın Çerçeve Metinlerdeki Gelişimi

1972’de BM İnsan Çevresi Konferansında “çevre” ile ilgili konu ele alınarak ilk çerçeve metin ortaya konulmuştur. Ardından 1976 yılında BM İnsan Yerleşim Konferansında “yerleşme sorunları” ele alınmıştır. Tekeli (2001: 729) sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkili ilk görüşler Dennis Pirages’in 1977 yılında “Sürdürülebilir Toplum” adlı kitabında yer verildiğini ifade etmiştir. Daha sonra Dennis Hayes’in 1978 yılında “Sürdürülebilir Topluma Doğru İlk Adımlar Onarımlar, Yeniden Kullanım, Geri Kazanımlar” isimli kitabıyla gündeme gelmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı öncelikle Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere bu konuda çalışma yapan tüm uluslararası kuruluşların çalışmalarıyla şekillenmiştir. Bu çalışmalar sürdürülebilirliğin kavramsallaşmasına katkı sağlamıştır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının uzun yıllar ön hazırlığı yapılmıştır. Bu süreçte düzenlenen konferans, toplantılar ve çalışmalar kronolojik olarak aşağıda verilmiştir (Bozlağan, 2005).

BM İnsan Çevresi Konferansı (Stockholm Konferansı, 1972)

İsveç’in başkenti Stockholm’da 1972’de “BM İnsan Çevre Konferansı” gerçekleştirilmiştir. Sosyo-ekonomik durumları ile gelişme düzeyi olarak birbirinden farklılaşan ülkeler “çevre” ile ilgili konuda ilk defa toplanmışlardır. Çevre sorunlarını ele alan konferansta “BM İnsan Çevresi Bildirisi” (Stockholm Bildirgesi) kabul edilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2021). Stockholm Bildirgesi 26 ilke içermektedir. Çevreyi korumak için ilkeler yayınlamıştır. Konferansın en önemli sonuçlarından biri, BM Çevre Programı (United Nations Enviromental Program) kurulmasıdır (The United Nations, 1972). Stockholm Bildirgesi’nde insan yerleşimlerinde yaşanan problemlerde gündeme alınmıştır. Bu nedenle, BM tarafından insan yerleşimleri temalı konferans düzenlenmesi tavsiye edilmiştir.

BM İnsan Yerleşim Konferansı (Habitat I, 1976)

1976'da ilk Habitat konferansı olan "BM İnsan Yerleşim Konferansı" (Habitat I) Kanada'nın Vancounver şehrinde gerçekleştirilmiştir (UN, 1976). 131 ülkenin katılmış olduğu bu konferansta 100 ülke kendi ülkelerinin yerleşim ve çevre temalarına ilişkin bildiri sunmuşlardır (Güler ve Çobanoğlu, 1997: 11). Bu konferans ile yerleşme sorunları üzerinde durulmuştur ve dünya gündemine taşınmıştır. İnsan Yerleşimleri ile ilişkili "Vancouver Bildirgesi" ve "Vancounver Eylem Planı" ortaya çıkmıştır. Yeterli barınma kavramının tanımı yapılarak ülkelerin bunu başarması için tavsiyeler sunulmuştur (UN, 1976). Konferansta kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştığı hızlı kentleşmenin getirdiği barınma sorunlarının çözülmesine katkı sağlamak ve yerleşme konuları üzerine uluslararası boyutta işbirliğinin sağlanabilmesi için; BM örgütü içerisinde uzmanlaşabilecek bir "merkez" oluşturma görüşü kabul görmesinin sonucunda BM Genel Kurulunu kararıyla "BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu" ile "BM İnsan Yerleşimleri Merkezi (UN-Habitat)" kurulmuştur (ÇŞİDB, t.y).

Dünya Koruma Stratejisi (1980)

1972'de BM İnsan Çevresi Konferansı sonucu çıkan çıktılar geliştirilerek, 1980 yılında "Birleşmiş Milletler Çevre Programı", "Doğal Hayatı Koruma Vakfı" ve "Uluslararası Doğal Kaynakları ve Doğayı Koruma Birliği" tarafından "Dünya Koruma Stratejisi" isimli rapor yayınlanmıştır. Bu rapor koruma kavramının kalkınmadaki rolünü kabul eden küresel bir belge niteliğindedir (Bozdoğan, 2005: 1018).

BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (1983)

Küresel çevre sorunlarının artmasıyla birlikte BM aracılığıyla 1983'te "Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunu" kurulmuştur.

Brundtland Raporu (1987)

1983'de BM Genel Sekreterinin talebiyle, Norveç Başbakanı Gro Harlem tarafından Brundtland başkanlığında, 20 farklı ülkeden gelen katılımcıların katılımıyla BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nca (Brundtland Komisyonu) hazırlanarak 1987'de Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu yayınlanmıştır (Bozdoğan, 2005: 1019). Sürdürülebilirlik kavramı ulusal alanda ilk olarak "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland) isimli raporda çevrecilik hareketi merkezi bir konum kazandı. Bu rapor ile sürdürülebilirlik kavramı uluslararası alanda somut bir boyuta kavuşmuştur (Tekeli, 200). İlk olarak bu raporda sürdürülebilir kalkınma, "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün

vermeden karşılayan kalkınma” (BM Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu, 1991: 51, 71) biçiminde tanımlanmıştır. Brundtland rapordaki ana tema çevre ve ekonomi ile ilişkili problemlerin birbirlerinden bağımsız bir şekilde düşünülmeceğidir.

Rio Zirvesi (1992)

Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde Rio Zirvesi diğer adıyla Dünya Zirvesi düzenlenmiştir. 1972 yılında düzenlenen BM İnsan Çevresi Konferansı’nın 20. yıl dönümünden dolayı siyasi liderler, diplomatlar, uzmanlar bir araya gelmiştir. Bu zirvede 179 ülkeden katılım sağlanmıştır. Küresel Forum; çok fazla sayıda katılımcıyı bir araya getirerek Stockholm bildirisini bir kez daha onaylanarak onun üzerinden daha kapsamlı bir perspektiften bakılmıştır (UN, 1976). Sürdürülebilir kalkınma kavramı kapsamı genişletilmiş ve farklı disiplinlerin çalışma alanında yer edinmiştir (Bozdoğan, 2005). Ülkelerin ekonomik faaliyetlerini, çevrenin korunmasını ve sosyal eşitliği birlikte yönlendirilmesi açısından uluslararası ölçekte belgeler ortaya çıkmıştır. Rio Zirvesinin sonunda uluslararası ölçekteki belgeler; Gündem 21 eylem planı, Rio Bildirgesi, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Orman Varlığının korunmasına yönelik belgeler ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesidir (UN, 1976). Rio Zirvesi’nin önemli belgesi olarak nitelendirilen Gündem 21 eylem planı, 4 temel kısım ve 40 bölümden oluşmaktadır (Emrealp, 1998). Gündem 21 eylem planındaki bölümlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için “çok aktörlülük” ile “toplumsal uzlaşma” sağlanmalıdır (Emrealp, 1998:27). Katılım ve yönetim kavramları ön plana çıkmıştır.

BM İnsan Yerleşim Konferansı (Habitat II, 1996)

1976 yılında birinci Habitat konferansı gerçekleştirilmiştir. Yirmi yıl sonra 1996’da Türkiye’nin İstanbul şehrinde “BM İnsan Yerleşimleri Konferansı” gerçekleştirilmiştir. Gündem 21’deki “Sürdürülebilir insan yerleşmelerinin desteklenmesi” olarak adlandırılan bölümüyle Habitat II konferansının altyapısını oluşturmuştur (Emrealp, 2005: 23). Bu konferansın amacıyla 2 ana tema üzerinde durulmuştur. Bunlar: “değişen dünyada yaşanabilir insan yerleşimleri” ve “Herkes için yeterli konut” (UN, 1996).

Kyoto Protokolü (1997)

Kyoto Protokolü; küresel ısınmayla, iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve sera gazı emiliminin ortadan kaldırılması amacıyla atılan önemli adımlardan biridir. Bu protokol sera etkisinde bulunan tüm gazların engellenmesini öngörmekte olan uluslararası nitelikte belgedir (Demir, 2007: 244-246).

BM Binyıl (Millennium) Zirvesi (2000)

2000 yılında BM New York'taki Genel Merkezinde Binyıl (Millennium) Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Bu zirveye 189 ülkenin temsilcileri, Devlet ve Hükümet başkanları katılmıştır. Binyıl (Millennium) Bildirgesi imzalanmıştır (UN, 1996). Bildirge'de kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik 8 hedef belirlenmiştir. (Şekil 2.1). Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için 2015 yılına kadar zaman sınırı konulmuştur (Emrealp, 2005: 24). Hedefler aşağıda sıralanmıştır (UN, 2000):

- Aşırı yoksulluk ve açlığı azaltmak
- Evrensel düzeyde herkesin temel eğitimini alınmasını sağlamak
- Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadını güçlendirilmek
- Çocuk ölümlerinin azaltılmasını sağlamak
- Anne sağlığını iyileştirmek
- Salgın hastalıklarla mücadele edilmesi (HIV/AIDS, sıtma vb)
- Çevresel açıdan sürdürülebilirliği sağlamak
- Kalkınmanın sağlanması için evrensel düzeyde ortaklıkların geliştirilmesi.

Binyıl (Millennium) kalkınma hedefleri; 8 hedef, 21 alt hedef ve 60 göstergeden oluşmaktadır. Gelişen ve az gelişmiş ülkelerin temel sorunları dikkate alınmıştır. Ağırlıklı olarak sosyal boyut ve sağlığa odaklanılmıştır (TBB, 2021).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10, 2002)

1992'de yapılan Dünya Zirvesi'nin ardından 2002'de Johannesburg'da on yıllık bir aralıktan sonra tekrar "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" düzenlenmiştir. Birçok temsilcinin katılımıyla gerçekleşmiştir (UN, 2002). Bu zirvenin başlıca amacı 1992 yılında

Dünya Zirvesi'nde (Rio Zirvesi) alınan kararların değerlendirilmesinin yapılması şeklinde açıklanabilir. 1992 yılında eylem planı olan Gündem 21'in uygulanmasında ortaya çıkan problemlerin konuşulması, edinilen tecrübelerin paylaşılması, öneriler sunulması, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının tecrübelerinden daha çok yararlanılması gibi temalar vurgulanmıştır (Bozdoğan, 2005: 1024).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde ise ele alınan konuların birincisi; "Yoksulluğun ortadan kaldırılması", ikincisi; "Sürdürülebilir olmayan tüketim ve üretim kalıplarının değişmesi", üçüncüsü; "sosyal ve ekonomik kalkınmanın doğal kaynak temeline göre korunması ve yönetilmesi", dördüncüsü; "Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir kalkınma", beşincisi; "sağlık ve sürdürülebilir kalkınma" olarak belirlenmiştir (TÜBA Raporları, 2002).

BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20, 2012)

1992'de yapılan Dünya Zirvesi'nden 20 yıl sonra Rio de Janeiro şehrinde (Brezilya) "BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı" gerçekleştirilmiştir. Konferans'ın çıktısı olarak "The Future We Want / İstedığımız Gelecek" adlı kalkınmanın sağlanmasında yol rehberi özelliğinde sonuç belgesi yayınlanmıştır (UN, 2012).

BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2015)

2015 yılında ABD'nin Newyork şehrinde "BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" gerçekleştirilmiştir. Zirvede yoksullukla mücadele, eşitlik, küresel ısınma ile mücadele gibi konular üzerinde durulmuştur. Zirve çıktısı olan "Gündem 2030 BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" kapsamında sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için 17 tane küresel amaç 169 hedef yayınlanmıştır. Onbeş yıllık gündemi oluşturmaktadır (Küresel Amaçlar, 2021). Sürdürülebilir kalkınma amaçları; sosyal boyut, çevrenin korunması, ekonominin büyümesi, insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele üzerine odaklanmıştır

BM Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Konferansı (Habitat III, 2016)

Ekvador'un Quito şehrinde 17-20 Ekim 2016 tarihlerinin arasında 197 ülkenin katılımıyla "BM Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Konferansı (Habitat III)" gerçekleştirilmiştir. Yirmi yılda bir gerçekleşen en güncel toplantıdır (UN, 2016). "Yeni Kentsel

Gündem (New Urban Agenda)” bu konferansın temel çıktısıdır. Habitat III, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın kabul edilmesinin ardından gerçekleşen ilk BM konferansıdır. Yeni Kentsel Gündem (New Urban Agenda) amacı “Kentlerin ve yerleşmelerin planlanma, tasarım, finansman, imar, idare ve yönetim şekillerini yeniden ele alarak, yoksulluğun ve açlığın tüm biçim ve boyutlarına son vermek; eşitsizlikleri azaltmak; sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek; sürdürülebilir kalkınmaya yaşamsal katkılarını tam olarak sağlayabilmek için cinsiyet eşitliğini ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesini gerçekleştirmek; insan sağlığı ve refahının iyileştirilmesine, direncin arttırılmasına ve çevrenin korunmasına yardımcı olmak” şeklinde açıklanmıştır (YKG, 2017: 9).

Stockholm +50 (2022)

1972’de gerçekleşen Stockholm konferansından 50 yıl sonra 2022 yılında yeniden Stockholm konferansı gerçekleşmiştir. Sağlıksız bir dünyada yaşamak insan sağlığını, refahını ve eşitliğini tehdit etmektedir. Herkesin refahını sağlamak, daha iyi bir geleceğe yatırım yapmalarını sağlamak ve doğal alanlardaki tahribatı engellemek gibi konulara bu toplantıda vurgu yapıp önerilerde bulunulmuştur (“Stockholm+50”, 2022). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi’nde ortaya konan amaçların hızlandırılması için katkıda bulunulmuştur.

Yukarıda açıkladığım sürdürülebilirlik kavramının gelişiminde gerçekleşen konferans, toplantılar ve metinleri zaman çizelgesine koyduğumuzda aşağıda belirtilen şemaya ulaşılmaktadır (Şekil 2.3). Tarihsel dizgi olarak sıralamada öncelikle 1972 yılında başlayan 2022 yılına kadar devam eden bir dizi metin yayınlanmış ve uluslararası uzlaşılar güvence altına alınmıştır. Tarihsel dizgiyi incelediğimizde süreç içerisinde önemli konular ön plana çıkmıştır. 1972 yılında “BM İnsani Çevre Konferansı”nda çevre sorunları ön plana çıkmıştır. 1976 yılında insan yerleşimleri ile ilgili Habitat I konferansında, kentleşme sonucu ortaya çıkan barınma sorunlarına çözüm geliştirilmesinin üzerinde durulmuştur. Barınma kavramı ön plana çıkmıştır. 1972 yılında yapılan konferanstaki çıktılar geliştirilerek 1980 yılında Dünya Koruma Stratejisi yayınlanmıştır. Bu strateji, çevre alanında önemli gelişmelerden biridir. Doğanın ve doğal kaynakların korunmasının önemi vurgulanmıştır. 1983 yılında kurulmuş olan “BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu” aracılığıyla 1987’de Brundtland raporu yayınlanmıştır. Bu raporda sürdürülebilir kalkınma kavramının tanımı yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı ön plana çıkmıştır. Brundtland raporunda, çevre ve ekonominin birlikte ele alınması gerekliliği vurgulanmıştır. 1972 yılında yayınlanan BM

İnsan Çevresi Bildirisi ile 1987 yılında yayınlanan Brundtland raporunun bilgi birikimine dayanarak 1992 yılında gerçekleşen Rio Zirvesi'nde çevre ve kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik ilkeler üzerinde durulmuştur. Bu zirvede sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için ortaklık ruhunun ve işbirliğinin geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının kapsamı genişletilmiştir. Habitat I konferansından 20 yıl sonra 1996 yılında gerçekleşen Habitat II konferansında sürdürülebilir kalkınma kavramı ile insan yerleşimleri arasındaki ilişki konusu ön plana çıkmıştır. Bu konferansta barınma sorunları konusunda bilinç düzeyinin artırılması üzerinde durulmuştur. Ardından 1997 yılında imzalanan Kyoto Protokolü'nde küresel ısınma konusu ön plana çıkmıştır. Küresel ısınmadan kaynaklanan önlemleri içeren protokol imzalanmıştır. 2000 yılında gerçekleşen Binyıl (Millenium) Zirvesi'nde kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasına vurgu yapılmıştır. 1992 yılında gerçekleşen Rio Zirvesinden 10 yıl sonra Rio +10 (2002) ardından Rio +20 (2012) gerçekleşmiştir. Bu zirvelerde sürdürülebilir kalkınma kavramının; çevresel, sosyal ve ekonomik politikaların bütüncül olarak ele alınması ile gerçekleştirilebileceğine vurgu yapılmıştır. 2000 yılında yayınlanan Binyıl Bildirgesi'nde süre sınırı bulunmaktaydı. 2015 yılında süre dolunca 8 hedef daha kapsamlı bir şekilde ele alınarak sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için küresel amaçlar kabul edildi. 2016 yılında gerçekleşen Habitat III konferansı, SKA-11 No'lu sürdürülebilir şehirler ve topluluklar amacını tamamlayıcı niteliktedir. 2022 yılında gerçekleşen Stockholm konferansı ise çevresel problemlerin küresel boyutta ele alınması gerekliliğine vurgu yapmıştır.

1.5. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyümenin, toplumsal refahın ve çevresel korumanın dengeli bir şekilde sağlanması anlamına gelir. Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları içeren bütüncül bir yaklaşımı gerektirir. Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için bugünün kaynaklarını dengeli bir şekilde kullanmak esastır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için uluslararası işbirliği ve ortak çaba büyük önem taşımaktadır.

"Sürdürülebilirlik" sözcüğü Latince "sustinere" kelimesinden türemiş ve insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini düzgün ve sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi amaçlar. Çeşitli kaynaklarda farklı tanımlar yapılmış olsa da, asıl amaç insanların gelecek nesillere de yaşanabilir bir dünya bırakmasıdır (Saraç & Alptekin, 2017, s.21).

Sanayi Devrimi sonrasında, makine odaklı kitlesel üretim yöntemi, ülkelerin ekonomik büyümesini teşvik etmiştir. Sanayileşme yaklaşımı, özellikle ikinci Dünya Savaşından sonra pek çok ülkede benimsenmiştir. Ancak, bu yaklaşım, pek çok çevre sorununun ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Fosil yakıtlara bağımlı olarak çalışan sanayi sektörü, üretim süreçleri sırasında atık maddelerin yanı sıra ürünlerin de üretilmesine yol açmaktadır. Çevre kirliliği, sadece üretim süreçleri ile sınırlı kalmaz, aynı zamanda tüketim süreçleri de kirlilik seviyesini arttırır. Moda ve teknoloji tutkuları, tüketicilerin ürünlerin ekonomik hayatlarının dolmasından önce atık hale gelmelerini sağlar. Bu durum, artan atıkların çevrenin kendi kendini yenileme hızından daha hızlı bir şekilde artmasına ve çevre kirliliği olgusunun gündemine girmesine neden olmuştur (Önder, 2018, s.197).

16 Haziran 1972 yılında Stockholm Konferansı'nda, dünya üzerindeki kaynakların hızla tükenme potansiyelini yansıtan sayısal veriler ortaya konmuştur. Bu durumun ciddiyeti fark edilmesine rağmen, ilgili ülkeler ilk etapta sürdürülebilir bir çözüme yönelik kesin bir yol haritasını belirleyememişlerdir. Sürdürülebilirlik kavramı, 1987 senesinde Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu aracılığıyla yapılan "Ortak Geleceğimiz" raporuyla tanımlanmış ve bu raporla birlikte kavram somut veriler üzerinden ele alınmıştır. Bu raporun yayımlandığı tarihten bu yana, hükümetler ve kamu kurumları çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik açısından faaliyetlerini değerlendirme sorumluluğunu fark etmişlerdir (Amaral, Rodrigues , Gaspar, & Gomes , 2019; Köksal, 2022, s.4).

1980 yılında yayımlanan Dünya Koruma Stratejisi'nde kullanılan "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramı, doğal çevrenin ve canlı varlıkların korunması yoluyla kalkınmayı hedeflemektedir. Ancak stratejinin, sürdürülebilirliği ekonomi ve çevre unsurlarını birleştirerek ele almaması, eleştirilere yol açmıştır. 1982 yılında düzenlenen Stokholm +10 Konferansı'nda Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun kurulması önerilmiştir. Öneri, 1983 yılında hayata geçirilmiş ve dört yıl sonra, Gro Harlem Brundtland'ın başkanlığındaki komisyon, "Ortak Geleceğimiz" adlı rapor ile Sürdürülebilir Kalkınma kavramını açık bir şekilde tanımlanmıştır. Bu, Sürdürülebilir Kalkınma kavramının ilk kez tanımlandığı kapsamlı bir çalışma olarak kabul edilmiştir. Bu rapor, doğal kaynakların ve çevrenin korunması ile sosyal ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Sürdürülebilir Kalkınma kavramı, Dünya Koruma Stratejisi'nde 1980 yılında ilk kez ortaya konulmuştur. Ancak, bu stratejinin yalnızca doğal çevrenin ve canlı varlıkların korunması yoluyla kalkınmayı

amaçlaması ve sürdürülebilirliği ekonomik ve çevresel unsurları birleştirerek ele almaması, eleştiriye maruz kalmıştır (Öztürk, 2019, s.4).

1.5.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı ve Önemi

Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut kaynakları kullanırken, bugünün ihtiyaçlarını da karşılayabilme yeteneği olarak tanımlanır (WCED, 1987). Bu yaklaşım, ekonomik büyüme, toplumsal kalkınma ve çevresel korumanın bir arada ele alınmasını gerektirir.

Sürdürülebilir kalkınma, küresel ölçekte birçok önemli zorlukla karşı karşıyadır. Bunlar arasında iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi, su ve enerji kıtlığı, yoksulluk, eşitsizlik ve toplumsal adaletsizlik gibi konular bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, bu zorlukları ele alarak gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakmayı amaçlar.

"Sustainable development" olarak ifade edilen sürdürülebilir kalkınma kavramı, Kentbilim Terimleri Sözlüğü'ne göre, çevre göstergeleri ve doğal kaynakların akılcı metotların uygulanmasıyla ekonomik ilerlemenin elde edilmesini hedefleyen bir sürdürülebilir dünya görüşüdür. Bu amaç, günümüzdeki ve ilerideki nesillerin hak ve hürriyetlerini de gözetilerek, savurganlığa yol açmayacak şekilde özveriyle gerçekleştirilir. Devletlerin ve küresel organizasyonların imalat tesisi ve gelir odaklı faaliyetleri ile küresel boyutta tabiata zarar veren etmenlerin artması, sürdürülebilirliğin önemini gün geçtikçe arttırmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın temel konusu, tabiatın korunması ve gelişmesinin farklılık göstermeden, tam tersine, birbirine denklik arayışını dile getirmektedir (Engin & Akgöz, 2013, s.90).

SK (Sürdürülebilir Kalkınma) konusunun ana fikri, tabiatın korunması ve kalkınma ifadesinin birbirlerine karşıt olmadıkları, tersine bütünleştikleridir. Bu kavram, bir denge arayışını ve uzlaşmayı yansıtmaktadır. Ancak bazı radikal çevrecilerin savunduğu "sıfır büyüme" görüşü ile bazı azgelişmiş ülkelerin öncelik tanıma konusundaki ısrarı, SK'nın kapsamı dışında bırakılmaktadır. SK'nın ortak paydası ise yaşam kalitesidir. Kavramın tanımında ve kendisinde büyüme değil kalkınma kavramının kullanılması daha olumludur. Bu nedenle, kalkınma kavramı ekonomik büyümeden daha kapsamlıdır ve niteliksel göstergelere de yer vermektedir. Büyümenin, kalkınmayı mutlaka beraberinde getirmediği ve çevresel bozulmaların büyümeyle birlikte devam ettiği birçok durumda görülmektedir (Turgut, 1997, s.703).

Sustainable Development olarak çevrilen Sürdürülebilir Kalkınma kavramı, ekolojik değerlerin ve doğal kaynakların israf edilmeden, rasyonel yöntemlerle günümüz ve ileriki nesillerin hak ve çıkarları da gözetilerek uygulanması kuralına dayalı bir ekonomik büyüme anlayışını ifade etmektedir (Keleş, 1998; Tıraş, 2012, s.60).

1.5.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması

Sürdürülebilir kalkınmanın uygulanması, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli stratejileri ve politikaları içerir. Bunlar arasında çevresel koruma önlemleri, yeşil enerji projeleri, sosyal refah programları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, ekonomik işbirliği ve küresel dayanışma önlemleri bulunmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma için uluslararası işbirliği büyük önem taşır. Birçok uluslararası kuruluş ve anlaşma, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek ve desteklemek amacıyla faaliyet göstermektedir. Bunlar arasında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), Paris İklim Anlaşması, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumlar ve antlaşmalar bulunmaktadır.

1.5.3. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), Birleşmiş Milletler'in 2015 yılında kabul ettiği ve 2030 yılına kadar dünyada sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlayan bir dizi hedeftir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, dünya çapında sürdürülebilir kalkınma için kapsamlı bir çerçeve sunar. Bu hedeflerin başarıyla hayata geçirilmesi, gezegenimizin ve insanlığın geleceği için kritik öneme sahiptir. SKH'lere ulaşmak için herkesin birlikte çalışması ve kararlılıkla hareket etmesi gerekmektedir.

BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri aşağıda belirtilmiştir;

Yoksulluğa Son: “Her türlü yoksulluğu her yerde bitirmek”. 2030 yılına kadar, günlük 1.25 dolar ve altında gelir elde eden herkes için aşırı yoksulluğun dünyada tamamen bitirilmesi, 2030 yılına kadar, yoksulluğu yaşayan her cinsiyetteki ve yaştaki insan sayısının en az yarıya indirilmesi,

Açlığa Son: “Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek”. 2030 yılına kadar açlığın yok edilmesi ve her kesimden insanları kapsayacak şekilde tüm insanların güvenli yeterli gıdaya ulaşabilmesinin sağlanması. Beş yaş ve altındaki çocukların doğru gelişimlerini engelleyen

nedenlere ilişkin 2025 yılına kadar uluslararası düzeyde kabul görmüş hedefleri de kapsayarak 2030 yılına kadar her kesimden insanın kötü beslenme alışkanlıklarının yok edilmesi.

Sağlıklı Bireyler: “İnsanların sağlıklı yaşamalarını ve herkesin her yaşta refahını sağlamak”. 2030 yılına kadar doğum yaparken ölen anne sayısının 100.000 canlı doğumda 70’in altına indirilmesi. 2030 yılına kadar özellikle çocuklar için engellenebilecek ölümlerin tamamen bitirilmesi.

Nitelikli Eğitim: “Herkes için kapsayıcı ve hakkaniyetli eğitimi sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânlarını teşvik etmek”. 2030 yılına kadar nitelikli eğitime önem verilecek şekilde, tüm çocukların ücretsiz, kaliteli ve hakkaniyetli şekilde zorunlu öğretimlerinin gerçekleştirilmesi. 2030 yılına kadar ilköğretim seviyesine gelebilmeleri için tüm çocukların ücretsiz bir şekilde okul öncesi eğitiminin tamamlanmasının sağlanması.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: “Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek”. Dünyada her kadına ve her kız çocuğuna karşı ayrımcılığı sona erdirmek. Her türlü istismar dâhil olmak üzere, gerek kamusal gerek toplumsal alanlarda kadına şiddetin sona erdirilmesi.

Temiz Su ve Sanitasyon: “Herkes için su ve kanalizasyon hizmetlerinin ulaşılabilirliğini ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak”. 2030 yılına kadar tüm insanlık için sağlıklı içme suyu kullanımının sağlanması. 2030 yılına özellikle kadınların ve yoksul sınıfta olanların ihtiyaçlarına özel ilgi göstererek, tüm insanlık için adil ve yeterli kanalizasyon hizmetine ve hijyenine sahip olunmasının sağlanması.

Erişilebilir ve Temiz Enerji: “Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak”. 2030 yılına kadar çağdaş, güvenilir ve erişilebilir enerji kaynaklarına evrensel ulaşımın sağlanması. 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kaynaklarının küresel enerji kaynaklarına dağılımındaki oranın önemli ölçüde artırılması.

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme: “Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı sağlamak, tam ve üretken istihdamı ve insan onuruna yakışır işleri yaygınlaştırmak”. Birey başına düşen ekonomik büyümenin, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde az %7 oranında büyümesinin sağlanması ve devamlılığının sağlanması. Teknolojinin olanaklarından yararlanarak çeşitlilik ve yeniliklerle, yoğun işgücüne sahip, yüksek katma değerli sektörlerle odaklanarak, üretkenliğin arttırılmasının sağlanması.

Sanayi Yenilikçilik ve Altyapı: “Dayanıklı altyapılar inşa etmek, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi yaygınlaştırmak ve yenilikçiliği teşvik etmek”. Tüm insanlık için ekonomik olarak adil olacak şekilde, bireylerin refahını ve ekonomik kalkınmayı sağlayacak şekilde, ulusal ve uluslararası altyapıyı da dâhil edecek şekilde, kaliteli, güvenilir ve dayanıklı altyapıların geliştirilmesi. 2030 yılına kadar ulusal şartlarla iç içe olacak şekilde sanayileşmenin istihdam ve gayri safi yurtiçi hâsıla içindeki payının önemli ölçüde artırılması, az gelişmiş ülkelerde % 50 arttırılması ve kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin yaygınlaştırılması.

Eşitsizliklerin Azaltılması: “Ülkelerin içinde ve arasında bulunan eşitsizlikleri azaltmak”. 2030 yılına kadar dünya nüfusun en yoksul %40’lık kesiminin gelirinin ulusal ortalamadan daha fazla arttırılması ve devamlılığının sağlanması. 2030 yılına kadar yaş, cinsiyet, ırk, köken, din ve ekonomi gibi faktörlere bakılmaksızın tüm insanların sosyal, politik ve ekonomik desteğin sağlanması.

Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar: “Şehirleri ve yerleşim yerlerini kapsayıcı, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir hale getirmek”. 2030 yılına kadar bütün insanlar için yeterli ve güvenli bir şekilde satın alınabilir konut ve temel ihtiyaçlarına ulaşımının sağlanması ve eski evlerin restorasyonu. 2030 yılına kadar tüm insanların ihtiyaçları dikkate alınarak, toplu taşıma araçlarının alternatifleriyle ve güvenilir olmasının sağlanmasıyla ulaşım sistemlerinin sürdürülmesi.

Sorumlu Tüketim ve Üretim: Geri dönüşümle atık oluşumunu azaltıp kimyasal atıkların doğal çevre ve insan sağlığına verdiği zararların en alt düzeye indirilmesi için çevreye salınımlarını önemli ölçüde azaltarak sürdürülebilir tüketim ve üretim modelleri temin etmek.

İklim Eylemi: “İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele etmek için acil olarak harekete geçmek”. Evrensel olarak iklim değişikliklerinden kaynaklanan olumsuz olaylara ve doğal afetlere karşı dayanıklılık ve uyum kapasitesinin iyileştirilmesi ve artırılması. İklim değişikliği ile ilgili emisyon azaltıcı ve uyum önlemlerinin ulusal stratejilere, planlamaya ve politikalara dâhil edilmesi.

Sudaki Yaşam: “Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını muhafaza etmek ve sürdürülebilir şekilde kullanmak”. 2025 yılına her türlü deniz kirliliğinin engellenmesi ve önemli ölçüde azaltılması. 2020 yılına kadar, ortaya çıkabilecek bütün olumsuzlukların önüne geçmek, kıyı ve deniz ekosistemlerinin

dayanıklılığını arttırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak ve korumak amacıyla ekosistemlerin yenilenmesi için faaliyete geçilmesi.

Karasal Yaşam: “Karasal ekosistemleri korumak, yenilemek ve sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek, ormanları sürdürülebilir yönetmek, çölleşmeyle mücadele etmek, toprakların verimlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek ve bio çeşitlik kaybını durdurmak”. 2020 yılına kadar, uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülükler çerçevesinde, özellikle dağlar, kurak alanlar ormanlar, sulak alanlar olmak üzere, tatlı su ekosistemlerinin korunması, yenilenmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması. 2020 yılına kadar, ormanlık alanların sürdürülebilirliğinin teşvik edilmesi, ormanların yok edilmesinin önüne geçilmesi ve yok olan ormanlık alanlarda yeniden ağaçlandırma faaliyetlerinin yapılması,

Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar: “Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları yaygınlaştırmak, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumları inşa etmek”. Evrensel anlamda şiddetin ve şiddet nedenli ölüm sayılarının önemli ölçüde azaltılması. Küçük yaştaki çocuklara karşı her türlü tacizin, kaçırılmanın, şiddetin, işkencenin ve istismarın bitirilmesi,

1.5.3.1. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Tanımı ve Önemi

SKH'ler, yoksulluğu sona erdirmeye, açlığa son verme, eşitsizlikleri azaltma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırma, temiz su ve sanitasyon sağlama, iklim eylemi alışları gibi 17 farklı hedeften oluşur. Bu hedefler, insanların refahını artırmak, gezegenimizin doğal kaynaklarını korumak ve toplumsal adaleti sağlamak için tasarlanmıştır.

SKH'lerin önemi giderek artmaktadır çünkü küresel olarak birçok sorunla karşı karşıyayız. İklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi, yoksulluk, eşitsizlik ve çatışma gibi sorunlar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin hayata geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

1.5.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Uygulanması

SKH'lerin uygulanması, her ülkenin kendi koşullarına göre belirlenen ulusal politikalar, stratejiler ve eylem planları çerçevesinde gerçekleştirilir. Birleşmiş Milletler, üye devletlere SKH'leri yerelleştirmeleri, kaynakları mobilize etmeleri ve ilerlemeyi izlemeleri konusunda rehberlik etmektedir. SKH'lerin uygulanmasında sivil toplum kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve uluslararası kuruluşlar da önemli bir rol oynamaktadır. Ortaklıklar

kurarak, kaynakları birleştirerek ve deneyimleri paylaşarak SKH'lerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesine katkıda bulunurlar.

Eylül 2015 tarihinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 70. Oturumunda Devlet Başkanları, Dünya Liderleri, Üst düzey BM temsilcileri ve sivil toplum bir araya gelmiş ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini kabul etmişlerdir. 2030 yılına kadar 17 Küresel Hedef üzerinde uzlaşıldı. Aşırı yoksulluğu sona erdirmek; Eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele; İklim değişikliğini düzeltme gibi ana hedefler belirlendi. Bu hedefler arasında sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi bu konuda politikaların planlanması ve uygulanması bulunmaktadır.

Hedef: 8.9 2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizme yönelik politikaların planlanması ve uygulanması

Hedef: 12.b 2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizm için sürdürülebilir kalkınma etkilerini izleyebilmek için araçlar geliştirilmesi ve uygulanması

Hedef 14.7 2030'a kadar küçük ada devletlerinin ve en az gelişmiş ülkelerin, balıkçılığın, su ürünleri ve turizmin sürdürülebilir yönetimi yolunu da içermek üzere su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımından aldıkları ekonomik faydanın artırılması (Unesco, 2023).

1.6. Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizmi özetleyen üç kelime; kalite, süreklilik ve dengedir. Dünya Turizm Örgütü sürdürülebilir turizmi, turizm kalkınması açısından şu şekilde tanımlamaktadır (WTO, 1998: 21); "Hizmet sunulan turistlerle yerel halkın ihtiyaçları karşılanırken; kültürel bütünlük, hassas ekolojik süreçler, biyolojik çeşitlilik ve yaşamsal destek sistemlerinin devamının sağlanması ve korunması koşuluyla gelecekte var olacak işletmelerin ekonomik, sosyal ve estetik açıdan tatmin edici bir şekilde kaynak imkanlarının zenginleştirilmesidir." Sürdürülebilir turizm ile sürdürülebilir turizm kalkınması birbirinden farklı kavramlardır. Sürdürülebilir turizm, turizmin devamlılığına odaklanmaktadır ve kalkınmaya destek olma gayesi taşımamaktadır. Sürdürülebilir turizm kalkınması ise daha geniş anlamda turizmi kalkınma sürecinin bir kolu olarak görmektedir ve yerel halkın kalkınması başta olmak üzere yerel kalkınmanın yolunun açılmasının ifade edilmesidir (Adıgüzel,2018: 37 38).

Günlük yaşantılarda doğal çevrenin çoğunlukla göz ardı edilmesi doğal kaynakların hiç bitmeyecekmiş gibi algılanması sürdürülebilirliği mümkün kılmamaktadır. Turizmin çevreyle olan direkt ilişkisi sonucu devamlılığın sağlanabilmesi adına sürdürülebilir turizm anlayışı ortaya çıkmıştır. Dünya Turizm Örgütü (WTO) sürdürülebilir turizmi; tüm kaynakların yönetilerek kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşama katkı sağlayan kaynakların devamlılığını sağlarken; ekonomik, sosyal ve estetik açıdan istekleri karşılamayı amaçlamakta; turizmin devamlılığına, kalkınmasına katkı sağlayacak bir ilke olarak nitelendirmektedir (Özmen, 2020: 61).

Sürdürülebilir turizm; eko turizm, kırsal turizm, kitle turizmi vb. diğer turizm türleri gibi bir turizm çeşidi değildir. Sürdürülebilir turizm; planlama, uygulama, kontrol süreçleri ile turizm faaliyetleri kaynaklı tahribatın azaltılabileceğini savunan, tüm turizm türlerinde uygulama alanı bulan rehber niteliğinde turizm yaklaşımıdır. Sürdürülebilir turizm ideallerinin hayata geçirilmesinde, karar vericiler tarafından uygulanma niyetini barındıran kararların paydaş görüşleri rehberliğinde alındığı, bölgelere özgü, periyodik verilerle ve uygun ölçüm teknikleri kullanılarak ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel tahribatın boyutlarının belirlenmesine katkı sağlayacak sürdürülebilir turizm göstergelerinin kullanılması önemlidir (Zeybek ve Çalık, 2019: 1).

Sürdürülebilir turizm bölge halkının sosyo kültürel yapısını koruyarak refah düzeyine katkıda bulunan, turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilerini minimuma indirmeyi hedefleyen politikalar geliştirmektir. Çevreyi ve biyolojik çeşitliği koruma bilinci ile hareket ederek ziyaretçi memnuniyeti oluşturabilen turizm faaliyetlerini gerçekleştirmek olarak tanımlanmaktadır (Özmen, 2020: 61).

Bir diğer ifade ile sürdürülebilir turizm; turizmi oluşturan tüm bileşenlerin nitelik ve niceliklerini koruyarak devamlılığın sağlanmasıdır. Sürdürülebilir turizm bir bakış açısidir. Turizm yapısı gereği korunması hassasiyet gösteren alanlarda gerçekleştirilmektedir ve bölgeye, ziyaretçiye saygıyı koruyarak istihdamda süreklilik sağlayarak aynı zamanda çevre ile uyum içerisinde gelecek nesilleri düşünerek tüm paydaşların ortak kalkınmasını hedefleyerek hareket etmek demektir (Kılıç, 2020: 27 28).

Basit ve genel bir şekilde turizm faaliyetinin içerisinde bulunan tüm unsurların hiçbir olumlu özelliğini kaybetmeden devamlılığının sağlanması sürdürülebilir turizmdir. Sürdürülebilirlik, turizmin doğası gereği çekicilikleri yüksek bölgelerde gerçekleşmesi nedeniyle oldukça önem arz etmektedir. Hiçbir önlem alınmaması doğal olan tüm

güzelliklerin kaybedilmesi anlamına gelebilir (Kılıç, 2020: 27). Başka bir tanımda turizmin sürdürülebilirliği, turizmin ana kaynağı olan tüm değerlerin korunması ve yerel halk ve turist arasındaki etkileşimi pozitif hale getirmeye çalışan yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Avcıkurt, 2015: 201).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'ne göre ise sürdürülebilir turizm; “Gelecekteki fırsatları koruyarak geliştirmeyi amaçlayan, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılayarak kültürel bütünlüğü, zorunlu ekolojik süreçleri ve biyolojik çeşitliliği koruyan ve ekonomik, sosyal, estetik ihtiyaçları karşılayan turizm çeşididir.” Bir başka tanıma göre sürdürülebilir turizm; turistik destinasyon, yerel halk ve turist arasındaki koordineli ilişkinin herkesin çıkarlarını koruyarak gerçekleştirilmesidir (Kıvılcım, 2020: 5).

1.6.1. Sürdürülebilir Turizmi Ortaya Çıkaran Faktörler ve Gelişimi

1950 yılından itibaren kaynakların bilinçsiz kullanımı nedeniyle çevrede meydana gelen tahribat hissedilir olmuştur. Kitle turizminin de artış göstermesi ile birlikte 1970’lerde Avrupa Alpleri ve Akdeniz çevresindeki olumsuz turizm faaliyetlerinin etkileri uzmanların dikkatini çekmeye başlamıştır. Konu ile ilgili Jost Krippendorf tarafından 1975 ve 1984 yıllarında tarafları duyarlılığa ve davranışlarını değiştirmeye çağırılmıştır. Bunların yanı sıra bilinçli turist, bilinçli turizm personeli, bilinçli ve sorumlu pazarlama konularının altını çizmiştir (Zorlu, 2019: 15-16).

Sürdürülebilir turizm anlayışının 1968 yılında 53 ülkeden bilim adamlarından oluşan ve toplumların karşılaştıkları sorunları araştıran İtalya Roma Kulübü’ne kadar gittiği de düşünülmektedir (Davutoğlu, 2019: 18). Turizm sürdürülebilirlik felsefesinin en uygun olduğu alan olarak da görülmektedir. Turizmin temelini meydana getiren toplumların gelenekleri, kültürleri yoksulluğu azaltmak ve kalkınmayı teşvik etmek için uygun ortamı oluşturmaktadır. Dolayısı ile sürdürülebilir turizm, maliyetleri en aza çekerek en iyiye sunmayı amaçlar. Sürdürülebilir turizm her türlü turizm dalında devamlılık için bir koşuldur (Kılıç, 2020: 26-27).

Sürdürülebilir turizmin gelişmesindeki en büyük katkı payı kitlese turizmin yarattığı olumsuz sonuçlardır. Bu nedenle sürdürülebilir turizmin gelişmesinde yerel halkın yoksulluğunun ortadan kaldırılması, ev sahibi toplumun özgün özelliklerini koruyabilmesi, tüm paydaşların güçlü bir politika ile bilinçli bir iş birliği içerisinde olması ve devlet

mekanizması ile uygulanmasına katkıda bulunulması konuları önem arz etmektedir (Kılıç, 2020: 26-27).

Sürdürülebilir turizm kapsamında ilk başlarda eko turizmden bahsedilmeye başlanmıştır. Smith (2012) ve Britton (1982) gibi turizm araştırmacıları turizmin ekonomik değerini sorgulamıştır. Richards ve Hall (2003) kalkınmanın sürdürülebilir olmasına vurgu yapmıştır. Stoddard vd., (2012), sürdürülebilirlikte ulaşılması en kolay boyutun ekonomik olduğunu çevresel ve sosyo kültürel boyutların daha zor ulaşılabilir olduğunu belirtmiştir. Laws ve Swarbrooke (1996), tarafından özetlenen 'sürdürülebilir turizm yönetim ilkeleri' sürece yerel toplumları dahil etme ile ilgili olmuştur. Sürdürülebilir turizm gelişimi, genellikle sürdürülebilirliği kolaylaştıran ekonomik, çevresel, sosyal, kültürel ve kurumsal perspektiflerin boyutlarına göre belirlenmiştir (Zorlu, 2019: 15-16).

1.6.2. Sürdürülebilir Turizm Amaçları

Sürdürülebilir turizm, “Ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılarken mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate alan turizm” olarak tanımlanmıştır (UNEP ve UNWTO, 2005: 12). UNEP ve UNWTO (2005: 18-19) sürdürülebilir turizm için 12 temel amaç belirlemiştir:

- Turizm işletmelerinin ve destinasyonların uzun vadede gelişmeye, fayda sağlamaya devam edebilmesi ve rekabet gücünü sağlaması için Ekonomik Süreklilik.
- Ziyaretçilerin harcama oranını arttırmak ve ev sahibi destinasyona ekonomik refah katkısını en üst düzeye çıkarmak için Yerel Refah.
- Cinsiyet, ırk ve engellilik gözetmeksizin herkese istihdam yaratmak, yerel iş gücünü desteklemek, ücret ve hizmet kalitesini arttırmak için İstihdam Kalitesi.
- Elde edilen gelirin yoksullar dahil olmak üzere tüm ev sahibi topluma adil bir şekilde dağıtmak, turizm sektörünün ekonomik ve sosyal faydalarını güçlendirmek için Sosyal Eşitlik.
- Cinsiyet, ırk, engellilik gözetmeksizin tüm turistlerin erişebileceği güvenli ve çekici bir deneyim sunmak için Ziyaretçi Memnuniyeti.

- Turizm gelişimi ve yönetimi hakkında paydaşlarla istişarede bulunarak planlama ve karar süreçlerine yerel halkı dahil etmek için Yerel Kontrol.
- Sosyal bozulma ve sömürüden kaçınarak ev sahibi toplumun yaşam kalitesini güçlendirmek ve sosyal imkanlara erişimini desteklemek için Toplumsal Refah.
- Ev sahibi toplumun tarihi ve kültürel mirasına, geleneklerine, otantikliğini saygı duymak ve geliştirmek için Kültürel Zenginlik.
- Hem kentsel hem kırsal alanların fiziki ve görsel açıdan bozulmasını önlemek, kalitesini korumak ve geliştirmek için Fiziksel Bütünlük.
- Doğal alanların, habitatların ve yaban hayatına verilen zararı en aza indirmek ve korunmasını desteklemek için Biyolojik Çeşitlilik.
- Turistik işletmelerde yenilemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek için Kaynak Verimliliği.
- Turizm işletmeleri ve turistler tarafından üretilen atıkları ve hava, su, toprak kirliliğini en aza indirmek için Çevresel Temizlik.

Kısaca sürdürülebilir turizmin temel amaçları; yerel halkın yaşam kalitesinin artırılması, kalkınmada eşitlik sağlanması, ziyaretçi deneyimlerinin kalitesinin yükseltilmesi, çevresel kalitenin korunması ve turizmin ekonomik ve çevresel etkileri hakkında toplum bilincinin oluşturulması olarak sıralanabilir (Inskeep, 1991: 461).

Sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşabilmek ve turizmi 12 aya yaymak için bazı alternatif turizm çeşitleri gündeme gelmiştir. Ancak alternatif turizm, ekolojik turizm, yumuşak turizm kavramları, kimi zaman sürdürülebilir turizm kavramı yerine kullanılarak kafa karışıklığına yol açmaktadır (Kaya, 1997: 27-28). Eko turizm, doğa turizmi, yabanıl turizm gibi alternatif turizm çeşitleri, aynı zamanda bir sürdürülebilir turizm çeşididir (Sungur, 2012: 338) fakat bahsi geçen turizm çeşitleri her ne kadar doğa temelli bir yaklaşım içerse de bu turizm hareketine katılan insan sayısı arttıkça tekrar kitle turizmine dönüşebilir ve olumsuz çevresel sonuçlara yol açabilir (Koçak, 2016: 40). Örneğin Hindistan, Tibet, Bali gibi destinasyonlarda sayıca nispeten az olan turistlerin yerel halkın gelenek ve göreneklerine yeterli saygı göstermemesi, yöre halkı üzerinde olumsuz sosyo-kültürel etkilere neden

olmaktadır (Jones, 1992: 102). Dolayısıyla alternatif turizm, ekolojik turizm kavramlarını da içine alan sürdürülebilir turizm, bir turizm türü değil, ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate almaya yönelik amaçları ifade eden daha kapsamlı bir kavramdır.

1.6.3. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri

Turizm sektörü çok bileşenli ve karmaşık bir yapıya sahiptir ve bu nedenle sürdürülebilir turizm amaçlarına ulaşabilmek için bütünsel ve sistematik bir yaklaşım benimsenmelidir (Koçak, 2016: 42). Bu yaklaşıma rehberlik edebilecek, ihtiyaç duyulan sürdürülebilir turizmin 13 temel ilkesi şu şekilde sıralanmıştır (UNEP ve UNWTO, 2005: 16 17);

1. Bütünsel bir bakış açısı: Turizm planlanması gerçekleştirilirken turizmin diğer sektörler ve toplum üzerindeki etkisi dikkate alınmalı ve ekonominin turizme aşırı bağımlılığından kaçınılmalıdır.

2. Çoklu paydaş katılımı: Turizmden etkilenenler, turizmin gelişimini ve yönetimini etkileme fırsatına sahip olmalıdır.

3. Uzun vadeli planlama: Kısa vadeli planlama yaklaşımlarından kaçınılmalı ve uzun vadeli planlamalar teşvik edilerek, gerçekleştirilen girişimlerin gelecekte nasıl sürdürülebileceği dikkate alınmalıdır.

4. Küresel ve yerel etkileri dikkate almak: Turizmin çevre ve toplum üzerindeki yerel ve küresel boyutta etkileri dikkate alınarak politikalar geliştirilmelidir.

5. Sürdürülebilir tüketimi teşvik etmek: Sürdürülebilirlik sadece arz tarafı değildir bu nedenle turistlerin tüketim modelini, tercihlerini, davranışlarını ve faaliyetlerini etkilemeye önem verilmelidir.

6. Sürdürülebilirliği ve kaliteyi eşitlemek: Kaliteli bir turizm destinasyonunun veya ürününün, sadece ziyaretçi memnuniyetine odaklanmak yerine tüm sürdürülebilirlik konularını ele alan bir ürün olduğu kabul edilmelidir.

7. Tüm etkilerin maliyetlere yansıtılması- kirleten öder ilkesi: Kirleten öder ilkesine göre çevresel etkilerin sorumluları, maliyetlerin sorumluluğunu üstlenmelidir.

8. Riski en aza indirmek- ihtiyatlılık ilkesi: İhtiyatlılık ilkesi, bir şeyi daha sonradan onarmaya çalışmak yerine, hasar oluşmadan önce hasarın önlenmesi için gerekli tedbirleri almak anlamına gelir. Sürdürülebilir turizm gelişiminin önemli bir bileşeni olarak dikkatli risk değerlendirmesi yapılmalıdır.

9. Yaşam döngüsü perspektifi: Yaşam döngüsü perspektifi, kullanılan kaynaklar ile ilgili tüm girdileri ve kullanım sonrası çıktıları dahil ederek bir ürün veya hizmetin yaşam ömrü boyunca etkilerinin tam olarak hesaba katılmasıdır.

10. İşlevsel alternatifleri düşünmek: Başka alternatifler ile aynı işlevin yerine getirilip getirilemeyeceğine ve sonucunun olumlu veya daha az olumsuz etki edip edemeyeceğine dikkat edilmelidir. Örneğin, daha fazla rekreasyon alanlarını turizme açarak ziyaretçi memnuniyetini artırmaya yönelik bir stratejide, en az çevresel ve en yüksek sosyal etkiyle ekonomik getiri sağlayan seçenekler tercih edilmelidir.

11. Sınırlara saygı: Bir destinasyondaki turizm gelişim miktarını veya turist akışının hacmini sınırlama, sürdürülebilir turizm kavramının merkezinde yer alır. Sınırlayıcı faktörler; ekolojik dayanıklılık, kaynak kapasitesi, toplumsal endişe ve ziyaretçi memnuniyeti ile ilgilidir.

12. Değişen koşullara uyum sağlamak: Uyarlanabilir yönetim, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir yönüdür. Turizm, performansı ve etki düzeyi açısından dış koşullara duyarlıdır. İklim değişikliği ve terörizm gibi küresel tehditler, gelecekteki turizm planlamasında ve risk yönetimi politikalarının uygulanmasında dikkate alınmalıdır.

13. Göstergeleri kullanarak sürekli izleme yapmak: Güçlü bir turizm yönetimi için zaman içinde meydana gelen değişikliklerin kolayca tespit edilebilmesi gerekir. Turizmin durumunu, performansını ve etkisini izlemek için sürdürülebilirlik amaç ve hedefleriyle ilgili göstergeler oluşturulmalıdır. Bu tespitler sayesinde politikalarda ve eylemlerde gerekli değişiklikler yapılabilir.

1.6.4. Sürdürülebilir Turizm Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramı literatürde üç temel başlık altında incelenmiştir; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel. Nitekim sürdürülebilir bir turizm destinasyonu, söz konusu üç temel boyutun da dengeli bir şekilde yönetilmesiyle mümkün olacaktır (Mearns ve Boshoff, 2017: 90).

Ekonomik Boyut

Turizm sektörü destinasyonlarda; elektrik, su sistemleri, yollar, limanlar ve havaalanları gibi altyapı ve konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, rent a car hizmetleri, tur operatörü ve seyahat acenteleri gibi üstyapı yatırımlarının artmasına etki eder (Kozak vd., 2014: 81-82). Ayrıca tarım sektörü, inşaat sektörü, mobilya, dokuma ve kimyasal maddeler üreten sanayi sektörü, ulaştırma, haberleşme, güvenlik, sağlık, el sanatları gibi 35 alt sektör ile ilişki içerisinde (Kozak vd., 2014: 80-81). 2019 yılında tüm dünyada turist hareketine katılan 1 milyar 460 milyon kişi, ekonomiye 1 trilyon 481 milyar dolarlık katkı sağlamıştır (UNWTO, 2020: 2). Türkiye ise 2019 yılında yaklaşık 52 milyon ile en çok turist çeken 6. ülke olmasına rağmen yaklaşık 25 milyar dolar turizm geliri ile turizm gelirlerinde ilk ona girememiştir (UNWTO, 2020: 8). Yani Türkiye'nin turizm faaliyetlerinden hala istenilen düzeyde gelir sağlamadığı söylenebilir.

Turizm hareketine katılanların gittikleri destinasyonda yapacağı harcamalar; o ülkenin doğrudan ya da dolaylı gelirine, gelirin el değiştirmesiyle çarpan etkisine, ödemeler dengesine, döviz talebine, bölgeler arası dengeli kalkınmaya katkı sağlar. Ayrıca turizm, emek yoğun bir hizmet sektörü olması sebebiyle cinsiyet, yaş, meslek gözetmeksizin yüksek istihdam olanağı yaratır (Kozak vd., 2014: 73-80). Ancak öte yandan turizm sektörünün; mevsimlik iş gücü yaratması, uzun süren çalışma saatleri ve buna karşılık düşük ücretler sağlanması, ucuz işgücü olması sebebiyle yerel halka değil "gurbetçilere" fırsat verilmesi, turistlerin farklı tüketim alışkanlıkları ya da tarım alanlarının turizm sektörüne tahsis edilmesiyle bazı gıda malzemelerinde ithalata bağımlılık, turizm hareketinin kıyı şeridi olmak üzere belirli yerlerde yoğunlaşması nedeniyle bölgesel enflasyon baskısı gibi ciddi olumsuz ekonomik etkileri de bulunmaktadır (Kozak vd., 2014: 82-86).

Turizm sektöründe; yerel işletmelerin desteklenmesi, yerel halka istihdam fırsatı verilmesi, ihtiyaç duyulan ham maddelerin yerel işletmelerden temin edilmesi yani turizm sektörünün yerel halka somut olarak ekonomik katkı sağlaması amacıyla UNWTO tarafından 2002 yılında 'yoksulluğun azaltılması için sürdürülebilir turizm' girişimi başlatılmıştır (Koçak, 2016: 59-60). Bu girişimin başarıya ulaşabilmesi ve destinasyonların ekonomik açıdan sürdürülebilirliğini sağlamak için turizm faaliyetlerinin 12 aya yayılmasını ve sektörde çalışanlarının 12 ay istihdam edilmesini, çalışanlara yönelik mesleki beceri ve eğitim programları düzenlenmesini, turistlerin beklentilerine yönelik ürün ve hizmet sunabilmek için

devamlı pazar araştırması yapılmasını, geri bildirimlerin dikkate alınmasını ve müşteri memnuniyetini sağlamak gerekmektedir (Koçak, 2016: 57-59).

Sosyo-Kültürel Boyut

Sosyo-kültürel çevre bağlamında turizm literatüründe en çok ele alınan konulardan biri, turizmin ev sahibi toplum üzerindeki etkileridir. Genellikle turizm hareketinde meydana gelen sosyo-kültürel etkileşimler, gelişmemiş ülkelerin kültürel yapısını gelişmiş ülkelerin etki altına alması şeklindedir. Farklı gelenek ve göreneklere sahip, farklı coğrafyalardaki bireylerin bir araya gelmesi; kültürlerarası bilgi alışverişi, hoşgörü, barış, kadın hakları konusundaki bilinç, yabancı dil bilgisi, boş zaman ve eğlence planlarındaki değişiklikler, temizlik bilinci, kültürel değerlere sahip çıkma bilinci gibi sosyo-kültürel etkileşimlere neden olmaktadır (Kozak vd., 2014: 89-91). Ancak turist kabul eden destinasyonda kitlesel turizm hareketinin yoğunlaşmasıyla beraber sosyal taşıma kapasitesinin aşıldığı durumlarda; yerel halkın yabancı düşmanlığını, uyuşturucu, fuhuş gibi suçları, yöre kültürünün metalaşmasını, yerel dilde yozlaşmayı, snobizmi arttırarak turizm hareketi olumsuz sosyo-kültürel etkilere de neden olabilir (Kozak vd., 2014: 92-94). Ayrıca turizm hareketi nedeniyle; fiyatların artması, kadın turistlere olumsuz tutumlar geliştirilmesi, yabancı turistlerle yaşanan gelişigüzel cinsel birliktelikler ve başta AIDS olmak üzere zührevi hastalıklardaki artış, çeşitli nedenlerle yapılan sahte evlilikler, arkeolojik alanların kimi zaman turistler kimi zaman ise yerel halk tarafından tahrip edilmesi ve yağmalanması, yoğun talep karşısında seri üretime geçilerek bazı el sanatlarının yok olması gibi olumsuz sosyo-kültürel etkiler de meydana gelmektedir (Cooper ve Ozdil, 1992: 381-382).

Destinasyondaki yerel halk ve destinasyonu ziyaret eden turistler arasında olumlu ilişkiler yaratmak ve toplumun turizm hareketine karşı düşmanlık geliştirmesinin önüne geçmek için turizm sektörünün sosyo-kültürel yapı üzerindeki etkilerini incelemek ve gereken önlemleri almak önemlidir (UNWTO, 2004: 56). Sürdürülebilir turizm anlayışı için sosyo kültürel anlamda ele alınacak temel konular; turizm hareketinin yerel toplumun yaşam tarzındaki ve demografik yapısındaki meydana getirdiği değişiklikler, toplumun turizm hareketine yönelik geliştirdiği tutumlar ve memnuniyet durumu, toplumun bölgedeki cazibe merkezlerine erişilebilirliği, toplumun bilgilendirilerek alınacak kararlara katılımının sağlanması, destinasyonun kültürel varlıkları ve mirasının korunması olarak sıralanabilir (UNWTO, 2004: 58-59).

Çevresel Boyut

Turizm sektörünün hammaddesini doğal ve kültürel çekicilikler oluşturmaktadır. Dolayısıyla turist akışının devamlılığı ve turizm hareketinin ülkeye istenilen düzeyde ekonomik katkılar sağlaması ise bozulmamış doğal çevre ile mümkündür (Kozak vd., 2014: 94). Turizm hareketi; doğal güzelliklerin ve geleneksel mimari dokunun korunması, tarihi yapıların restorasyon, bakım ve onarımı gibi fiziksel çevre için olumlu katkılar sağlamaktadır (Kozak vd., 2014: 95). Ancak öte yandan kitle turizm hareketiyle turistik alanların kontrolsüz gelişmesi; mimari tarzda estetik olmayan yapıların özellikle kıyı şeritleri boyunca plansız artması, bazı turizm bölgelerinde alt yapının eksikliğinden kaynaklı olarak kanalizasyon sularının denize boşaltılmasıyla deniz kirliliği, ormanların tahribi, avlanma nedeniyle yaban hayatındaki bazı türlerin neslinin tükenmesi, trafik yoğunluğu ve beraberinde haberleşme, sağlık hizmetlerine erişim güçlüğü, gürültü kirliliği gibi problemleri meydana getirmiştir (Kozak vd., 2014: 96-97). Sürdürülebilir turizmin çevresel boyutunda ele alınacak başlıca konular; doğal çevrenin korunması, su kaynaklarının korunması, hava kalitesinin korunması, gürültü seviyesi kontrolü sağlanması, katı atık yönetimi, enerji tasarrufu, yenilenebilir enerji, turizm gelişiminin yoğunluğunu kontrol etme (çevresel taşıma kapasitesi) olarak sıralanmıştır (UNWTO, 2004: 147-196).

1.6.5. Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları

Günümüzde tüketicilerin daha bilinçli hareket ettiği bilinen bir durumdur. Turistlerin bilinçli olma düzeyi arttıkça sorumlu turizm hareketine daha sıcak bakarak işletme tercih ederken belirli sertifikasyonlara sahip olma, çevreye duyarlı olma gibi kriterlere dikkat etme tutumu geliştirir (Bayram ve Bayram, 2019: 116). Örneğin, 2014 yılında Muğla'da, %71'i İngiliz, %14'ü Alman, %2,8'i Fransız ve %2,7'si Hollandalı toplamda 600 turist katıldığı bir araştırmada; katılımcıların %77,6'sı sürdürülebilir turizm talebine yönelik hizmet veren işletmeleri tercih edeceklerini, %54,3'ü bu işletmelere daha çok ücret ödemeye gönüllü olacaklarını, %47,5'i sürdürülebilir uygulamalarının fiyattan daha önemli olduğunu ifade etmiştir (Çelik ve Bahar, 2015: 464). Başka bir araştırmada ise Almanların %59,9'unun seyahat rotalarını oluştururken bozulmamış doğayı dikkate aldığı görülmektedir (Turizm Bakanlığı'ndan akt. Kaya, 1997: 38). Bilinçli toplumların işletmelere yönelik bu sosyal sorumluluk baskıları, aynı zamanda rekabet avantajı da sunan sertifikasyon uygulamalarını işletmelerin önemsemesine yol açmıştır. Nitekim sertifikasyon uygulamaları, turist tercihini, güvenini ve sadakatini pozitif yönde etkilemektedir (Bayram ve Bayram, 2019: 118).

Özellikle 1990'lı yıllara gelindiğinde ekolojik etkinlik hedefiyle konaklama işletmeleri ve seyahat acenteleri başta olmak üzere çeşitli turizm birliklerine ödül ve etiket vererek sertifikasyon uygulamaları yaygınlaşmıştır (Kahraman ve Türkay, 2006: 124). Örneğin 1987'de yayınlanan ISO 9000 Kalite Standardının ardından artan çevre sorunlarıyla beraber ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standardı ülkelerce gerekli görülmüştür.

Hayata geçirilen uygulamalara bir örnek Mavi Bayrak Projesidir. Mavi Bayrak Projesi, 1987 yılında Fransa'da, 1993 yılında ülkemizde uygulanmaya başlanan, uluslararası niteliklere uygun marina, yat ve plajlara verilen bir çevre ödülüdür (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR11570/mavi-bayrak-hakkinda-genel-bilgiler.html> erişim tarihi: 21.01.2021). 2021 sonu itibariyle ülkemizde 213'ü Antalya'da olmak üzere toplamda 519 adet, Mavi Bayrak sahibi plaj, 5'i Antalya'da olmak üzere toplam 22 adet Mavi Bayrak sahibi marina bulunmaktadır (http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=1 e).

Türkiye'de bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuş bir diğer uygulama ise Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1993 yılında turistik talebe karşılık hizmet üreten işletmelerin başında gelen konaklama sektörü için uygulamaya koyduğu Yeşil Yıldız belgesidir. Yeşil yıldız belgesinin amacı; konaklama işletmelerinde su, enerji, atık tüketiminin azaltılması 16 ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmektir

2006 yılında Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Projesi (EDEN- European Destinations of Excellence), Avrupa'daki destinasyonların çeşitliliğine ve ortak özelliklerine dikkat çekerek, turizmin sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir projedir (https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about_en erişim tarihi: 23.01.2020). 2008 yılından itibaren ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürüttüğü projede; 2008 yılında "Turizm ve Somut Olmayan Kültürel Miras" temasında Edirne/Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, 2009 yılında " Korunan Alanlar" teması ile Kars/Kuyucuk Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 2010 yılında "Suya Bağlı Turizm" teması kapsamında Bitlis/Nemrut Krater Gölü; 2011 yılında "Turizm ve Fiziksel Mekânların İyileştirilmesi" teması ile Hamamönü/Ankara; 2013 yılında "Erişilebilir Turizm" teması ile Taraklı/Sakarya, 2015 yılında ise "Turizm ve Yerel Gastronomi" teması ile Gaziantep, 2019 yılında "Sağlık ve Esenlik Turizmi" teması ile Balıkesir EDEN ödülünü (https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/destinations/turkey_en kazanmıştır)

1.6.6. Sürdürülebilir Turizmde Politika ve Planlama

Aristo tarafından “İnsan faaliyetlerinin en kapsamlısı olarak pratik anlamda üstün bilim” şeklinde ifade edilen politika, son dönemde faaliyetlerin yerine getirilmesi için yol gösteren genel bir davranış planı olarak belirtilmektedir. Diğer bir ifade ile politika, kişilere ve gruplara, varılmak istenen amaçlara, nasıl ve hangi yollarla ulaşılabileceğini belirleyen bir rehberdir. (Kaygalak Çelebi, 2016, s.107). Turizm politikası ise hedefleri ve prosedürleri içeren genel ve üst düzey bir planı ifade eder. Politikalar genellikle kanunlar, resmi belgeler ve beyanlar gibi resmi beyanlarda bulunmaktadır (Shuraiki, 2001, s. 274). Turizm politikası genellikle bir ülkenin genel ekonomik politikasının bir alanı olarak kabul edilmektedir. Belediye, eyalet veya federal düzende kurulan turizmle ilgili belirli hedeflere ulaşmak için tasarlanmış bir kamu politikasıdır (WTO, 1997, 390).

Bir ülkede turizm politikası ile turizm gelişiminin genel yönü, turizm gelişimi için kılavuzlar, stratejiler ve hedefler sağlanmaktadır. Turizm politikası bir ülkenin turizm gelişimi açısından genel bir çerçeve sağlanması ile kamu ve özel sektör faaliyetleri turizm politikası hedeflerine ulaşılması için düzenlenmektedir. Diğer taraftan ulusal turizm politikası hedefleri ile turizmin istihdam yaratma, döviz kazancı, marjinal ve dezavantajlı toplulukların gelişimi ve genel ekonomik kalkınma gibi bölgelerin sosyal ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarının karşılanması açısından odaklanmaya yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte turizmin toplumun kültürü, çevresi ve ekonomisi üzerinde yarattığı endişeleri yansıtan sürdürülebilirlik konusu da turizm politikası hedeflerinin önemli bir parçasını meydana getirmektedir (Kokkranikal, Cronje ve Butler, 2011, s. 3). Nitekim bir ülkede turizm endüstrisi gelişip olgunlaştıkça etkili politika müdahalesinin doğası da gelişmektedir. Tarihsel olarak erken kalkınma döneminde hükümet için ortak bir model, turizmi planlamak, teşvik etmek ve bazı durumlarda ticari işletmeleri işletmek için geniş sorumluluklar içermektedir. İleri aşamalarda endüstri olgunlaştıkça hükümet müdahalesinin ulusal ve alt-ulusal düzeyde koordinasyon içinde eylemi içermesi muhtemel görünmektedir. Bir ülke turizm endüstrisi gelişirken politika odağı, ziyaretçi sayılarını ve gelirlerini en üst düzeye çıkarmaktan, rekabetçi turizm işletmeleri ve bölgeleri için koşulların yaratılmasına doğru kaymaktadır. Bu değişiklik gelişmiş destinasyonlarda, hükümet politikasının turizm sektöründe aktif katılımdan ziyade genel bir planlama ve politika işlevinin bir parçası olarak sürdürülebilir kalkınma için rekabetçi ortam yaratmaya daha fazla odaklanma eğiliminde olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir ifade ile çoğu hükümet, rekabet gücünü artırmak ve turizmin sürdürülebilir gelişimini desteklemek için aktif ve yenilikçi politikalar geliştirmektedir (OECD, 2014, s. 27).

Scott (2011) turizm politikasının özünü temsil eden farklı amaçlarını vurgulamaktadır. Her bir amacın hükümet için koordinasyon, planlama, mevzuat, girişimcilik desteği, teşvik, terfi, sosyal turizm ve kamu çıkarlarının korunması gibi işlevsel rollerle bağlantılı olduğunu belirtmektedir (Scott, 2011, s. 14-17):

Turizm politikasının amaçları ele alındığında sürdürülebilir kalkınmanın yanı sıra sürdürülebilir turizmin amaçları arasında da bir ilişkinin olduğu belirtilebilir. Nitekim oluşturulacak ulusal ve uluslararası politikaların sürdürülebilir turizmin temel anlayışına ters bir ilişkide olacağı düşünülemez. Genel bir yol haritası olan turizm politikaları, sürdürülebilir turizmi destekleyici ve yol gösterici olmaktadır. Nitelikli ve çok boyutlu bir turizm politikasının yerel halka, turizm endüstrisinin yanı sıra toplumun turizmle doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olan tüm paydaşlarına katkı sunduğu herkes tarafından kabul edilen bir durumdur. Turizmin birçok faktörden etkilenmesi ve birçok faktörü etkilemesinin yanı sıra çevresel, ekonomik, sosyolojik, psikolojik boyutlarının onu çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olmasını sağlamasından dolayı turizm politikalarının da çok yönlü olmasına yol açmıştır. Turizm, doğal kaynakların kullanımını turistlere sunarken onları koruma ve gelecek nesillere aktarma gibi bir misyona da sahiptir. Bu doğrultuda doğru bir turizm politikasının kaynaklar kullanılırken koruma-kullanma dengesini gözeten anlayışa sahip olması gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması uygun turizm politikaları ile mümkün görünmektedir. Bu kapsamda ele alındığında sürdürülebilir turizm ekonomik, sosyokültürel ve çevresel boyutları dikkate alarak kaynakları yok etmeden turistlerin algısında olumsuz bir algı oluşturmaktan yerel halkın kültürüne zarar vermeden turizm faaliyetlerini yürütmeyi amaçlamaktadır (Erkal Bayram ve Bayram, 2019, s. 107-108).

Hükümetlerin, ortak hedefler doğrultusunda ülkelerin ve yerel toplumların koşullarını yansıtan entegre ve tutarlı bir sürdürülebilir turizm politikası için çeşitli amaçları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ziyaretçilere yüksek kaliteli ve güvenilir turizm deneyimi sağlamak, turizm sektöründe KOBİ'ler arasında verimliliği artırmak, doğal ve kültürel kaynakları korumak, yönetmek ve geliştirmek, rekabet gücünü artırmak, ulusal ve uluslararası anlamda büyümeyi ve gelişmeyi teşvik etmek gibi amaçların sürdürülebilir turizm politikasının başarıya ulaşmasında önemli temel adımları oluşturduğu belirtilebilir (OECD, 2017, s. 2-3). Shuraiki (2001, s. 277-282) turizm politikalarının hedeflerine başarıya ulaşmasında uluslararası anlamda farklılık gösterebileceğini belirterek gelişmekte olan ülkelerde politikalar turizm gelişiminin erken aşamasında olurken gelişmiş ülkelerde ise

turizm gelişiminin ileri aşamasına ulaştığını ifade etmektedir. Bu kapsamda planlamalar, mevzuat ve yönetmelikler, eğitim ve öğretim, turizm gelişiminin kolaylaştırılmasına yönelik uygulamalar ve pazarlama gibi konular üzerinde hükümetler ile ulusal turizm idareleri çalışmalar yaparak turizm politikalarının hedeflerine başarılı bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır.

Turizmde politikanın yanı sıra planlama da ortaya konulması gereken diğer bir önemli konuyu meydana getirmektedir. Nitekim turizm politikalarının uygulamaya konulmasına olanaklı hale getiren en önemli araç olan turizm planlamaları, turizm politikaları oluşturulduktan sonra politikaların uygulanması sürecinde en önemli etmenlerden birisidir (Innskeep, 1991). Planlama TDK'da "hükümet tarafından ulaşılabilecek amaçları belirleyen tarım, ulaşım, sanayi vb. kesimlerdeki artış ölçüsünü tespit eden ve uygulanması gerekli çareleri önceden gösteren ekonomik, sosyal programın belli süreler için hazırlanması işi" olarak ifade edilmiştir. Diğer bir ifade ile planlama "istenilen sonuçları uygun bir şekilde elde etmek için gelecekteki kararların veya eylemlerin haritasını çıkaran bir süreç" olarak belirtilmiştir (Sharpley, 2006, s. 114). Turizm planlaması da bir turizm destinasyonunun başarısını etkileyen faktörlerin her birinin nasıl geliştirilmesine dair ayrıntılı "yerinde" bir taslak sağlamayı amaçlamaktadır. İyi bir turizm planlaması, kârı maksimize etme planlarının çok ötesine geçmektedir. Kârlı kalkınma, topluma olumlu ekonomik ve sosyal faydalar sağlarken kaçınılmaz sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle planlamalar; insan refahını, mutluluğunu artırmayı hedef edinmiş kaliteli mimari, peyzaj ve çevre tasarımı, ulaşım için planlanma, enerji tasarrufu ve eğitim gibi konuları ele alan bir model ile uygulanmalıdır (Goeldner ve Ritchie, 2009, s. 444). Bu kapsamda Williams (1998) turizm planlamalarının bir dizi genel amacın olması gerektiğini belirterek gelişimin fiziksel kalıplarını şekillendirmeyi ve kontrol etmeyi, kıt kaynakları korumayı, destinasyonların aktif tanıtımı ve pazarlanması için bir çerçeve sağlamayı ve turizmi diğer sektörlerle entegre etmek için bir mekanizmanın olması gerektiğini ifade etmiştir. Sharpley (2006) turizmde planlama yaklaşımlarının değişim gösterdiğini ve turizm sisteminde planlamanın farklı seviyelerde gerçekleştiğini ifade etmektedir.

1.7. Konaklama İşletmeleri ve Sürdürülebilirlik İlişkisi

Konaklama işletmeleri ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki, sektörün geleceğini şekillendiren önemli bir faktördür. Sürdürülebilirlik ilkelerinin benimsemesi ve uygulanma

giderek artan bir öneme sahiptir. Konaklama işletmeleri, sürdürülebilirlik kapsamında çevresel, sosyal ve ekonomik faktörleri ele alır. Bu bağlamda, işletmelerin enerji verimliliği, atık yönetimi, çevresel bilinç, yerel topluluklarla etkileşim, misafir eğitimi ve sosyal sorumluluk gibi sürdürülebilirlik ilkelerine odaklanması önemlidir (Jones vd, 2016).

Sürdürülebilir konaklama işletmeleri, çeşitli sertifikasyon programlarına katılarak sürdürülebilirlik standartlarını karşılamaya çalışırlar. Bu standartlar, genellikle enerji kullanımı, su tasarrufu, atık yönetimi, yerel ekonomiye katkı ve doğal kaynak koruma gibi kriterleri içerir (Font & Buckley, 2001).

Konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik çabaları, misafir algısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, misafirlerin sürdürülebilirlik uygulamalarını önemsediklerini ve bu konuda bilinçli tercihler yaptıklarını göstermektedir (Kim vd., 2013).

Sürdürülebilirlik, konaklama işletmeleri için sadece çevresel değil, aynı zamanda ekonomik avantajlar da sunabilir. Sürdürülebilirlik çabaları, işletmelerin maliyet tasarrufu, rekabet avantajı ve uzun vadeli karlılık elde etmelerine yardımcı olabilir (Delmas & Toffel, 2008).

Sürdürülebilirlik, konaklama sektöründe rekabet avantajı sağlayabilir. Bu bağlamda, işletmelerin sürdürülebilirlik çabalarının pazarlama stratejilerine entegre edilmesi ve bu konuda şeffaf olmaları, müşteri sadakatini artırabilir (Font vd, 2017).

Booking.com tarafından, 32 ülke ve 30binden fazla kişi ile yapılan araştırma sonucu hazırlanan Sürdürülebilir Seyahat Raporu-2022 ye göre katılımcıların %53'ü sürdürülebilir seyahat seçimleri yapmaya daha kararlı, % 78'i sonraki yıllarda en az bir kez sürdürülebilir bir tesiste kalmayı planlıyor ve %57'si tesisin sürdürülebilir bir sertifikaya sahip olduğunu bilmeleri durumunda kendilerini daha iyi hissedeceğini belirtmiştir. Booking.com sayfasında sürdürülebilir seyahat etiketi uygulaması başlatmış ve konaklama işletmelerini tanıtırken bu etiketi de kullanmaktadır (booking.com, 2022).

1.8. Sürdürülebilirlik Göstergelerine Genel Bakış

Sürdürülebilir turizm, doğal ve kültürel kaynakların korunması, toplumun yaşam kalitesinin artırılması ve turizm endüstrisinin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanması üzerine odaklanan bir yaklaşımdır.

1.8.1. Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri

Sürdürülebilir turizm göstergeleri, turizm endüstrisinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek ve iyileştirmek için önemli bir araçtır. Doğal ve kültürel kaynakların korunması, toplumun katılımı ve yararlanması, çevresel performans, ekonomik fayda, ziyaretçi memnuniyeti ve farkındalığı ile işletme yönetimi ve yönetim, sürdürülebilir turizmin ana bileşenlerini oluşturmaktadır.

1.8.1.1. Doğal Kaynakların Korunması

Sürdürülebilir turizmde doğal kaynakların korunması önemli bir rol oynar. Bu göstergede, korunan alanların yüzölçümü, biyoçeşitliliğin korunması için yapılan yatırımlar ve çevresel duyarlılık gibi faktörler değerlendirilir (Jones ve Jenkins, 2019).

1.8.1.2. Kültürel Mirasın Korunması

Sürdürülebilir turizmde, kültürel mirasın korunması da önemlidir. Bu göstergede, korunan tarihi mekanların sayısı, yerel toplulukların kültürel mirasa katılımı ve geleneksel el sanatlarının korunması gibi faktörler değerlendirilir (Smith ve Brown, 2020).

1.8.1.3. Toplumun Katılımı ve Yararlanması

Sürdürülebilir turizm projelerinde, yerel toplulukların katılımı ve yararlanması önemlidir. Bu göstergede, yerel halkın istihdam edilme oranı, yerel girişimcilere verilen destekler ve yerel kalkınma projelerine yapılan yatırımlar gibi faktörler değerlendirilir (Garcia ve Fernandez, 2018).

1.8.1.4. Çevresel Performans

Sürdürülebilir turizm işletmelerinin çevresel performansı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu göstergede, işletmelerin enerji ve su tüketimi, atık yönetimi uygulamaları ve karbon ayak izi gibi faktörler değerlendirilir (Choi ve Kim, 2021).

1.8.1.5. Ekonomik Fayda

Sürdürülebilir turizm projelerinin ekonomik faydaları da önemlidir. Bu göstergede, turizm gelirlerinin yerel ekonomiye katkısı, turizm işletmelerinin yerel halka sağladığı istihdam ve turizm sektöründeki yerel işletmelerin büyümesi gibi faktörler değerlendirilir (Wang ve Li, 2019).

1.8.1.6. Ziyaretçi Memnuniyeti ve Farkındalık

Sürdürülebilir turizmde ziyaretçi memnuniyeti ve farkındalığı da önemlidir. Bu göstergede, ziyaretçi memnuniyeti anket sonuçları, sürdürülebilir turizm eğitim programlarına katılım ve ziyaretçilerin çevresel duyarlılık düzeyi gibi faktörler değerlendirilir (Lee ve Park, 2020).

1.8.1.7. İşletme Yönetimi ve Yönetişim

Sürdürülebilir turizm işletmelerinin etkili bir yönetim ve yönetim yapısına sahip olması gerekmektedir. Bu göstergede, işletmelerin sürdürülebilirlik politikalarının etkinliği, işletme yönetiminde yerel toplulukların katılımı ve işletmelerin sosyal sorumluluk projelerine yaptığı yatırımlar gibi faktörler değerlendirilir (Tan ve Chen, 2021).

1.9. GSTC-Küresel Sürdürülebilirlik Konseyi

Global Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), sürdürülebilir turizm standartlarının geliştirilmesi ve teşvik edilmesi amacıyla kurulan uluslararası bir organizasyondur. Global Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), uluslararası turizm endüstrisinde sürdürülebilirlik standartlarının belirlenmesi ve yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Konseyin çalışmaları, sektörde sürdürülebilir turizmin gelişimine ve benimsenmesine katkı sağlamaktadır.

1.9.1. GSTC'nin Kuruluşu ve Amaçları

GSTC, 2007 yılında kurulmuş olup sürdürülebilir turizm standartlarının oluşturulması ve uygulanmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Fennell ve Malloy, 2019). Konsey, sürdürülebilir turizm ilkelerinin geliştirilmesi, turizm işletmeleri ve destinasyonlar için rehberlik sağlanması ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının tanıtılması gibi faaliyetler yoluyla bu hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır.

1.9.2. GSTC Standartları ve Belgelendirme Süreci

GSTC'nin en önemli çalışmalarından biri, sürdürülebilir turizm standartlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Konsey, sürdürülebilir turizm kriterlerini belirleyerek destinasyonlar ve işletmeler için uygulanabilir standartlar oluşturur (Pineda ve Buhalis, 2020). Ayrıca, GSTC akreditasyonu ile sertifikalı sürdürülebilirlik belgeleri verilerek işletmelerin ve destinasyonların sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirilmesi sağlanır.

1.9.3. GSTC'nin Küresel Etkisi ve Rolü

GSTC, uluslararası turizm endüstrisinde önemli bir etkiye sahiptir. Konsey, sürdürülebilir turizm konusundaki bilinci artırmak, iyi uygulama örneklerini teşvik etmek ve turizm sektöründe sürdürülebilirlik ilkelerinin benimsenmesini teşvik etmek için çeşitli uluslararası platformlarda faaliyet göstermektedir (Gössling ve Scott, 2021).

1.9.4. GSTC'nin Sektöre Etkisi ve Gelecek Perspektifleri

GSTC'nin sürdürülebilir turizm alanında yaptığı çalışmalar, sektörde önemli değişikliklere yol açmıştır. Konseyin gelecek perspektifleri arasında daha fazla destinasyonun ve işletmenin sürdürülebilirlik standartlarına uyum sağlaması, daha kapsamlı sürdürülebilir turizm politikalarının oluşturulması ve sektördeki diğer paydaşlarla iş birliğinin artırılması yer almaktadır (Gössling ve Scott, 2021).

1.9.5. GSTC Endüstri Kriterleri

GSTC, sürdürülebilir turizm standartlarının belirlenmesi ve uygulanmasını teşvik eden bir kuruluştur. GSTC, endüstri kriterleri aracılığıyla sürdürülebilir turizmin temel prensiplerini tanımlamakta ve sektördeki tüm paydaşlara rehberlik etmektedir.

GSTC endüstri kriterleri, turizm sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarını değerlendirmek ve iyileştirmek için bir çerçeve sağlar. Bu kriterler, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları içerir ve turizm faaliyetlerinin bu alanlardaki etkilerini ölçmek ve yönetmek için bir standart belirler.

GSTC'nin kriterleri, çeşitli turizm işletmeleri ve destinasyonlar için uyarlanabilir ve genel kabul görmüş sürdürülebilirlik ilkelerini temel alır. Bu kriterler, turizm işletmelerinin doğal kaynakları koruması, yerel topluluklarla iş birliği yapması ve kültürel mirası desteklemesi gerektiğini vurgular.

GSTC endüstri kriterleri, turizm sektöründeki tüm paydaşlar için bir rehberlik kaynağıdır. Bu kriterlerin uygulanması, turizm işletmelerinin daha sürdürülebilir hale gelmesine ve sektördeki olumlu etkilerin artmasına yardımcı olabilir. (Global Sustainable Tourism Council. (2020).

Tablo 1.1 GSTC Endüstri Kriterleri

BÖLÜM A: Etkili bir sürdürülebilir yönetimin gösterilmesi
A1 Sürdürülebilirlik yönetim sistemi
A2 Yasal uyum
A3 Raporlama ve iletişim
A4 Personel Katılımı
A5 Müşteri deneyimi
A6 Doğru tanıtım
A7.1 Uyum
A7.2 Etki ve bütünlük
A7.3Sürdürülebilir uygulamalar ve materyaller
A7.4 Herkes için erişim
A8 Karadaki su ve mülkiyet hakları
A9 Bilgi ve yorumlama
A10 Destinasyonun katılımı
BÖLÜM B: Yerel toplumun sosyal ve ekonomik faydalarının en üst düzeye çıkarılması ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi
B1 Yerel halkın/Bölge halkının desteklenmesi
B2 Yerel/Bölgesel istihdam
B3 Yerel/Bölgesel satın alma

B4 Yerel/Bölgesel girişimciler
B5 İstismar ve taciz
B6 Fırsat Eşitliği
B7 İyi-saygın çalışma
B8 Topluma hizmet faaliyetleri
B9 Yerel/Bölgesel geçim kaynakları
BÖLÜM C: Kültürel mirasın faydalarının en üst düzeye çıkarılması ve olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi
C1 Kültürel etkileşimler
C2 Kültürel mirasın korunması
C3 Kültür ve mirasın sunulması
C4 Eserler
Bölüm D: Çevreye olan faydaların en üst düzeye çıkarılması ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi
D1 Kaynakları koruma
D1.1 Çevreye duyarlı satın alma
D1.2 Verimli satın alma
D1.3 Enerji tasarrufu
D1.4 Su tasarrufu
D2 Kirliliğin azaltılması
D2.1 Sera gazı emisyonları

D2.2 Taşımacılık
D2.3 Atık Su
D2.4 Katı Atık
D2.5 Zararlı maddeler
D2.6 Kirliliğin en aza indirilmesi
D3 Biyoçeşitliliğin, ekosistemlerin ve peyzajın korunması
D3.1 Biyoçeşitliliğin korunması
D3.2 İstilacı türler
D3.3 Doğal alanlara ziyaretler
D3.4 Yaban hayatı etkileşimleri
D3.5 Hayvan sağlığı ve refahı
D3.6 Yaban hayatı avcılığı ve ticareti

<https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/TR-Turkish-GSTC-Industry-Criteria-for-Tour-Operators-with-indicators-Dec-2016.pdf>, erişim tarihi: 18.02.2023

1.10. Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı

Türkiye, turizmin doğal, kültürel ve sosyal unsurları koruyarak ve dengede tutarak gelişmesini ve küresel düzeyde tanınmasını sağlamak amacıyla ulusal sürdürülebilir turizm standartlarını geliştirmektedir. Türkiye Sürdürülebilir Turizm Endüstri Kriterleri (TR-I), bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuş ve Türk turizm sektörünün sürdürülebilir büyümesini temin etmeyi hedeflemiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tarafından geliştirilen TR-I standartları, Türkiye'nin sürdürülebilir turizm alanındaki ulusal ve uluslararası çabalarını desteklemektedir.

TR-I standartları, Türkiye'nin turizm sektöründeki sürdürülebilirlik çabalarını ulusal ve uluslararası paydaşlarla iş birliği içinde tanımlamaktadır. Bu standartlar, konaklama

tesisleri ve tur operatörleri için hazırlanmış olup, küresel sürdürülebilir turizm kriterlerini ve Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısına uygun kriterleri içermektedir. TR-I, sürdürülebilir yönetim, sosyo-ekonomik etkiler, kültürel etkiler ve çevresel etkiler olmak üzere dört ana başlık altında düzenlenmiştir.

TGA, Türkiye'nin turizm kapasitesini artırmak ve turizm sektöründe sürdürülebilirliği teşvik etmek için çalışmalarını sürdürmektedir. Ajans, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın belirlediği strateji ve politikalar doğrultusunda Türkiye'nin turizm hedeflerine ulaşmasını ve turizm olanaklarının dünya çapında tanıtılmasını amaçlamaktadır.

TR-I standartları, uluslararası bir norm olan Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) kriterlerine uyum sağlama sürecinde geliştirilmiştir. GSTC kriterlerinin tamamı, TR-I tarafından benimsenmiş ve değişmeden kabul edilmiştir. TR-I, GSTC kriterlerine uyumunu her üç ila beş yılda bir gözden geçirir ve revize eder.

TR-I'nin kapsamı, Türkiye'nin sürdürülebilir turizm alanındaki çabalarını desteklemek için geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu kriterler, Türkiye'deki turizm sektörünün sürdürülebilir büyümesini desteklemek ve tüm turizm paydaşlarının katılımıyla ortak bir anlayış geliştirmek için temel oluşturur. TR-I standartlarının uygulanması, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen ilke ve uygulamaları içermekte olup, bu kriterlere uyum zorunludur (TGA, 2024).

İKİNCİ BÖLÜM

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE TRAVELİFE SERTİFİKASYONU

2.1 Travelife Sertifikasyonu

Travelife Sertifikasyonu, konaklama işletmeleri için sürdürülebilirlik çabalarını belirleyen ve ölçen önemli bir araçtır. Bu sertifikasyon, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlayarak turizm endüstrisinde sürdürülebilirliğin yaygınlaşmasına katkıda bulunur. Travelife Sertifikasyonu, konaklama işletmeleri için sürdürülebilirlik standartlarını belirleyen ve uygulayan bir programdır (Gössling & Scott, 2013).

Bu sertifikasyon, işletmelerin çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilirlik prensiplerini benimsemelerini ve uygulamalarını değerlendirmelerini amaçlar. Travelife, sertifikasyonunu verirken bir dizi kritere odaklanır. Bu kriterler, işletmelerin sürdürülebilirlik çabalarını ölçen ve değerlendiren standartlar içerir. Örneğin, enerji ve su kullanımı, atık yönetimi, yerel toplumlarla işbirliği, çevre bilinci, çalışan hakları ve misafir eğitimi gibi kriterler bu sertifikasyonun temelini oluşturur (Font & Harris, 2018).

Travelife Sertifikasyonu, turizm endüstrisinde sürdürülebilirliğin teşvik edilmesine katkı sağlar (Loucks, 2016). Bu sertifikasyon, işletmelerin sürdürülebilir turizm uygulamalarını benimsemelerini teşvik eder ve sektörde bir öncü olarak hareket etmelerine yardımcı olur.

2.2. Konaklama İşletmelerinde Travelife Sertifikasyonu

Travelife, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendiren ve sertifikalandıran uluslararası bir programdır. Program, çevresel yönetim, sosyal etki ve ekonomik etkiler gibi çeşitli kriterlere dayanmaktadır ve işletmelerin bu kriterleri karşılaması gerekmektedir. Travelife sertifikasyonu, konaklama işletmelerinin çevresel etkilerini azaltmalarına, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerine ve yerel ekonomilere katkıda bulunmalarına yardımcı olmayı amaçlar. Travelife sertifikasyonu, konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik performansını iyileştirmeye ve turizm endüstrisinde daha sürdürülebilir bir gelecek oluşturmaya yönelik önemli bir araçtır. Ancak, sertifikasyon programlarının etkilerinin daha iyi anlaşılması için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Özellikle,

sertifikasyonun uzun vadeli etkileri ve işletmelerin sertifikasyon sonrası sürekli iyileştirme çabaları üzerinde daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

2.2.1. Travelife Sertifikasyonunun Etkileri

Travelife sertifikasyonunun konaklama işletmeleri üzerinde çeşitli olumlu etkileri olduğu literatürde vurgulanmaktadır. Örneğin, Jones ve Smith (2018), Travelife sertifikalı işletmelerin enerji ve su tüketiminde önemli azalmalar olduğunu ve atık yönetimi uygulamalarının geliştiğini belirtmektedir. Ayrıca, Garcia ve Brown (2019), Travelife sertifikalı işletmelerin yerel topluluklara daha fazla istihdam ve eğitim fırsatı sağladığını ve yerel kültürel mirası koruma çabalarına katkıda bulunduğunu göstermektedir.

2.3. Travelife Kriterleri

Travelife Sertifikasyon gereklilikleri, konaklama sektörünü en çok etkileyen üç ana alanı kapsamaktadır (<https://travelifestaybetter.com/the-travelife-standard/>, erişim tarihi: 19.02.2024):

2.3.1. Çevre

İşletmelerin enerji, su, atık, atık su, zararlı maddeler ve biyoçeşitlilik açısından çevresel etkilerini izlemek ve azaltması gerekmektedir. 2024 yılı itibarıyla Travelife sertifikalı işletmelerin enerji, su ve atık kaynaklı sera gazı emisyonlarını ölçme zorunluluğu bulunmaktadır.

2.3.2. İnsan

Travelife sertifikalı konaklama işletmeleri bütün iş mezuatıyla uyumlu olmak ve çalışanlarına adil davranmak zorundadırlar. İşletmeler ayrıca insan haklarını aktif şekilde koruduklarını ve saygı duyduklarını, çalışanlarını çocuk istismarının işaretlerini nasıl anlayacaklarını ver rapor edeceklerini konusunda eğittiklerini göstermek zorundadır.

2.3.2. Toplum

Travelife sertifikalı işletmeler yerel toplumu destekleme konusuna proaktif yaklaşmalıdır. Bu misafirlerini yerel yaşam tarzlarına saygı gösterme konusunda bilgilendirmeyi; önemli kaynak ve hizmetlere erişime engel olmamayı ve yerel yardım kuruluşlarını veya toplumun gelişimine yardımcı olan inisiyatifleri desteklemeyi içermektedir.

2.4. Travelife Sertifikasyon Gereklilikleri

Travelife Standartları, GSTC-Recognized (tanınmış) statüsündedir. Kriterler 2024 yılında revize edilmiş olup, eski standart 163 kriterden oluşurken, yeni standart 143 kriterden oluşmaktadır. 143 kriter dokuz bölümde toplanmıştır (<https://travelifestaybetter.com/the-travelife-standard/>, erişim tarihi: 19.02.2024):

Tablo 2.1 Yeni Travelife Kriterleri

Bölüm	Bölüm İçeriği	Kriter Sayısı
A	YILLIK DEĞERLENDİRME, PLANLAMA VE TEMEL POLİTİKALAR	31
B	YASAL UYUM VE RUHSATLANDIRMA	14
C	DÜRÜSTLÜK, ŞEFFAFLIK, ADİLLİK VE CEVAP VEREBİLİRLİK	36
D	PAYDAŞ KATILIMI VE DESTEĞİ	18
E	SÜRDÜRÜLEBİLİR TEDARİK	11
F	SERA GAZI SALIMLARININ EN AZA İNDİRİLMESİ VE BİYOÇEŞİTLİLİĞİN KORUNMASI	15
G	KRİZ VEYA ACİL DURUM ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ	6
H	HAYVAN REFAHI	5
I	ÇEVRESEL PERFORMANSIN ÖLÇÜLMESİ VE İZLENMESİ	7

<https://travelifestaybetter.com/wp-content/uploads/2024/01/Travelife-Certification-Requirements-V1.0-TR.pdf> ,
erişim tarihi: 19.02.2024)

Tablo 2.2 Travelife Standart Ekleri

EK-1: KABUL EDİLEMEZ ve DESTEKLENMEYEN UYGULAMALAR LİSTESİ	
A	KABUL EDİLEMEZ İŞ UYGULAMALARI
A1	İnsan hakları
A2	Biy çeşitlilik ve kirlilik
A3	Hayvan refahı
B	DESTEKLENMEYEN İŞ UYGULAMALARI
B1	İnsan hakları
B2	Biy çeşitlilik ve kirlilik
B3	Hayvan refahı

C	İZLEME LİSTESİ
EK II: YÜKSEK EMİSYONLU GIDALAR	
	Et ürünleri
	Balık ürünleri
	Süt ürünleri
EK III: TEMEL HAYVAN REFAHI GEREKLİLİKLERİ	
A	İNSANLAR TARAFINDAN YÖNETİLEN VE/VEYA İNSANLARA BAĞIMLI HAYVANLAR İÇİN TEMEL REFAH GEREKLİLİKLERİ
A1	Beslenme
A2	Ortam
A3	Fiziksel sağlık
B	KOŞUM HAYVANLARI OLAN İŞLETMELER İÇİN TEMEL REFAH GEREKLERİ

<https://travelfestaybetter.com/wp-content/uploads/2023/10/Appendix-to-the-Travelife-Certification-Requirements-V1.0-TR.pdf>, erişim tarihi: 19.02.2024)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİNE GÖRE İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntem ve teknikleriyle ilgili kaynakların incelenmesi, bilimsel yöntemin adımlarını ve açıklamalarını içerdiğini gösterir. Bu adımların ve açıklamaların genellikle nicel araştırma mantığına uygun olduğu dikkat çeker (Kıncal, 2013:53). Nicel araştırma, verilerin sayısal olarak ifade edilmesine ve istatistiksel analizlerin kullanılmasına dayanan bir araştırma yöntemidir. Bu nedenle, bilimsel araştırmanın adımları genellikle nicel veri toplama ve analiz süreçlerine odaklanır. Örneğin, hipotezlerin oluşturulması, değişkenlerin operasyonel tanımlarının yapılması, veri toplama sürecinin tasarlanması, veri analizinin gerçekleştirilmesi ve sonuçların yorumlanması gibi adımlar, nicel araştırma mantığına uygun olarak yürütülür.

Bu gözlem, bilimsel araştırmanın sıklıkla nicel araştırma mantığına dayandığı ve nicel araştırma yöntemlerinin bilimsel araştırma süreçlerinde önemli bir rol oynadığı gerçeğini yansıtır. Ancak, bu durum her zaman geçerli olmayabilir; çünkü araştırma alanına, amaçlarına ve sorularına bağlı olarak, nitel araştırma yöntemleri de sıklıkla kullanılır. Nitel araştırma, derinlemesine anlayış ve açıklama sağlamak için kapsamlı veri toplama tekniklerine dayanır ve araştırmacıların katılımını ve yorumunu gerektirir. Dolayısıyla, araştırma yöntem ve tekniklerinin çeşitliliği, bilimsel araştırmanın kapsamını ve derinliğini artırabilir.

Nitel araştırma, derinlemesine anlayış ve açıklama sağlamak için kapsamlı veri toplama tekniklerine dayanan bir araştırma yaklaşımıdır (Smith & Johnson, 2018). Bu yaklaşım, araştırma konusunu daha iyi anlamak ve karmaşık fenomenleri açıklamak için kullanılır. Nitel araştırma, katılımcıların deneyimlerini anlamak ve içgörü kazanmak için etkili bir araçtır (Brown & Williams, 2020). Bu araştırma yöntemi, katılımcıların duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini anlamamıza yardımcı olur. Nitel araştırma, konunun derinlemesine anlaşılmasına olanak tanır (Johnson, 2017). Araştırmacılara, katılımcıların bakış açılarını, değerlerini ve motivasyonlarını daha iyi anlama ve analiz etme fırsatı verir.

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

3.2.1. Evren

Bu araştırmanın evreni, Türkiye genelinde Travelife Sertifikası sahibi otellerden oluşmaktadır. Travelife sertifikalı otellerin listelendiği <https://staybetterplaces.com/?s=turkey> sitesinde yapılan araştırmada Türkiye’de Travelife sertifikası sahibi 60 otel olduğu görülmüştür.

3.2.2. Örneklem

Bu çalışmada, nitel veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, toplamda 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında bilgi tecrübe sahibi olan turizm sektörü profesyonelleri incelenmiştir. Bu profesyoneller, Antalya ilinde çeşitli otellerde çalışan kişileri kapsamaktadır. Bu geniş katılımcı kitlesi, otel sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarına dair bilgi ve deneyime sahip olan bireylerden oluşmaktadır.

3.2.3. Katılımcı Profili

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve mesleki deneyim gibi demografik bilgileri aşağıdaki gibidir:

Yaş Aralığı: Katılımcıların yaşları 30 ile 45 arasında değişmektedir.

Cinsiyet: 4 erkek ve 6 kadın katılımcı bulunmaktadır.

Mesleki Deneyim: Katılımcılar, turizm sektöründe uzun yıllardır çalışmış ve yönetici konumunda, kalite ve ön büro departmanlarında görev yapan ve sürdürülebilirlik uygulamaları hakkında bizzat deneyim sahibi olan kişilerden oluşmaktadır.

3.2.4. Örneklem Seçim Kriterleri

Örneklem seçiminde belirli kriterler dikkate alınmıştır:

1. Sektör Deneyimi: Katılımcıların en az 5 yıllık turizm sektörü deneyimine sahip olması.

2. Sürdürülebilirlik Bilgisi: Sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında bilgi ve deneyim sahibi olması.

3. Çeşitlilik: Farklı turizm işletmelerinden katılımcıların yer alması.

4. Gönüllülük: Katılımcıların gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul etmesi.

Bu kriterler doğrultusunda belirlenen örneklem, araştırmanın amacı doğrultusunda kapsamlı ve derinlemesine bilgi elde edilmesini sağlamıştır. Katılımcıların çeşitliliği, elde edilen verilerin genellenebilirliği açısından da önemli katkılar sunmuştur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Creswell'in (2013) belirttiği gibi, yarı yapılandırılmış görüşme nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan ve araştırmacıların belirli bir konuyu derinlemesine incelemelerine olanak tanıyan esnek bir veri toplama yöntemidir.

Görüşme formu, literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Literatür taraması, sürdürülebilir turizm ve ilgili konularda mevcut bilgi birikimini ve araştırma boşluklarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Uzman görüşleri ise turizm sektörü profesyonelleri ve akademisyenlerinden alınarak formun geçerliliğini ve kapsamını artırmak amacıyla kullanılmıştır. Bu süreçte, aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

Görüşmeler, yarı yapılandırılmış bir anket formu kullanılarak yüz yüze ve anketleri email yoluyla göndererek gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu, açık uçlu sorular içermektedir. Yüz yüze görüşmeler yaklaşık 15-30 dakika sürmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Katılımcılara görüşme öncesinde araştırmanın amacı, gizlilik ilkeleri ve veri kullanım şekli hakkında detaylı bilgi verilmiş ve katılımları için yazılı onay alınmıştır. Veriler, anonim olarak analiz edilerek katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur.

Bu yarı yapılandırılmış görüşme formu, sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında derinlemesine ve kapsamlı bilgi sağlamış, nitel veri toplama aracı olarak araştırmanın amaçlarına ulaşmasında etkin bir rol oynamıştır. Görüşme formunun yapılandırılması ve uygulanması sürecinde izlenen metodolojik adımlar, elde edilen verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmıştır (Patton, 2015).

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizi, Maxqda yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Maxqda, nitel veri analizi için geliştirilmiş bir yazılım olup, kodlama, tema belirleme ve verilerin organize edilmesinde etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Kuckartz & Rädiker, 2019, s. 45).

Analiz süreci şu adımlardan oluşmuştur:

3.4.1. Veri Kodlama

Görüşmelerden elde edilen veriler, açık kodlama yöntemiyle kodlanmıştır. Bu aşamada, veriler dikkatlice okunmuş ve anlamlı bölümler kodlanarak işaretlenmiştir (Strauss & Corbin, 1998, s. 101).

3.4.2. Tema Belirleme

Kodlanan veriler, benzerliklerine ve ilişkilerine göre gruplandırılarak temalar oluşturulmuştur. Temalar, araştırmanın ana soruları çerçevesinde organize edilmiştir (Boyatzis, 1998, s. 53).

3.4.3. Veri Görselleştirme ve Yorumlama

Maxqda'nın sunduğu görselleştirme araçları kullanılarak, veriler grafiksel olarak sunulmuş ve yorumlanmıştır. Bu görselleştirmeler, verilerin daha anlaşılır ve erişilebilir olmasını sağlamıştır (Silver & Lewins, 2014, s. 76).

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

3.5.1. Geçerlilik

Geçerlilik, bir araştırmanın ölçmek istediği kavramları doğru ve eksiksiz olarak ölçme yeteneğini ifade eder (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 41). Nitel araştırmalarda geçerliliği sağlamak için kullanılan yöntemler, araştırmanın güvenilirliğini ve doğruluğunu artırmaya yönelik çeşitli stratejileri içerir. Bu tezde, geçerliliği sağlamak için aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

3.5.1.1. Uzman Görüşü: Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilirken turizm sektörü profesyonelleri ve akademisyenlerden görüş alınmıştır. Bu uzman görüşleri, anket formunun kapsamını genişletmiş ve geçerliliğini artırmıştır (Merriam, 2009, s. 44).

3.5.1.2. Katılımcı Onayı: Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı, gizlilik ilkeleri ve veri kullanım şekli hakkında detaylı bilgi verilmiş ve katılımları için onay alınmıştır. Bu, katılımcıların sürece tam olarak dahil olmalarını ve dürüst yanıtlar vermelerini sağlamıştır (Creswell, 2013, s. 57).

3.5.1.3. Açık Uçlu Sorular: Görüşme formu, katılımcıların deneyimlerini ve görüşlerini derinlemesine anlayabilmek için açık uçlu sorular içermektedir. Bu, katılımcıların kendi ifadeleriyle konuyu ele almalarını ve detaylı bilgi sağlamalarını mümkün kılarak verilerin zenginliğini artırmıştır (Patton, 2002, s. 21).

3.5.2 Güvenilirlik

Güvenilirlik, bir araştırmanın sonuçlarının tutarlılığı ve tekrar edilebilirliği ile ilgilidir (Lincoln & Guba, 1985, s. 290). Nitel araştırmalarda güvenilirlik, verilerin toplama, analiz ve yorumlama süreçlerinde izlenen sistematik yöntemlerle sağlanır. Bu tezde, güvenilirliği sağlamak için aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

3.5.1.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler: Verilerin tutarlılığını sağlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, her katılımcıya aynı temel soruların sorulmasını sağlayarak veri toplama sürecinin sistematik ve tutarlı olmasını sağlamıştır (Miles & Huberman, 1994, s. 24).

3.5.1.5. Veri Kodlama ve Tema Belirleme: Toplanan veriler, Maxqda yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu yazılım, verilerin açık kodlama yöntemiyle kodlanmasını ve benzerliklerine göre temalar oluşturulmasını sağlamıştır. Bu, verilerin organize edilmesini ve tutarlılığını artırmıştır (Bazeley, 2013, s. 33).

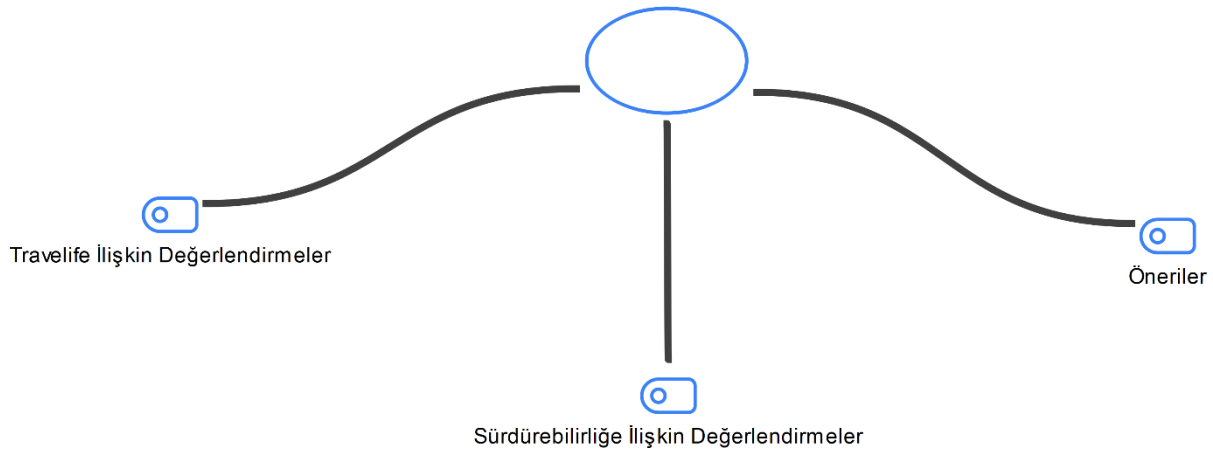
3.5.1.6. Görselleştirme ve Yorumlama: Maxqda'nın sunduğu görselleştirme araçları kullanılarak veriler grafiksel olarak sunulmuş ve yorumlanmıştır. Bu görselleştirmeler, verilerin daha anlaşılır olmasını sağlamış ve analiz sürecinde tutarlılığı artırmıştır (Bazeley, 2013, s. 38).

3.5.1.7. Anonimlik ve Gizlilik: Katılımcıların anonimliği korunarak veriler analiz edilmiştir. Bu, katılımcıların daha dürüst ve açık yanıtlar vermelerini sağlamış ve verilerin güvenilirliğini artırmıştır (Creswell, 2013, s. 63).

Bu yöntemler, araştırmanın hem geçerliliğini hem de güvenilirliğini artırarak elde edilen bulguların doğruluğunu ve tutarlılığını sağlamıştır. Nitel analizde kullanılan bu stratejiler, araştırmanın bilimsel değerini ve güvenilirliğini pekiştirmiştir.

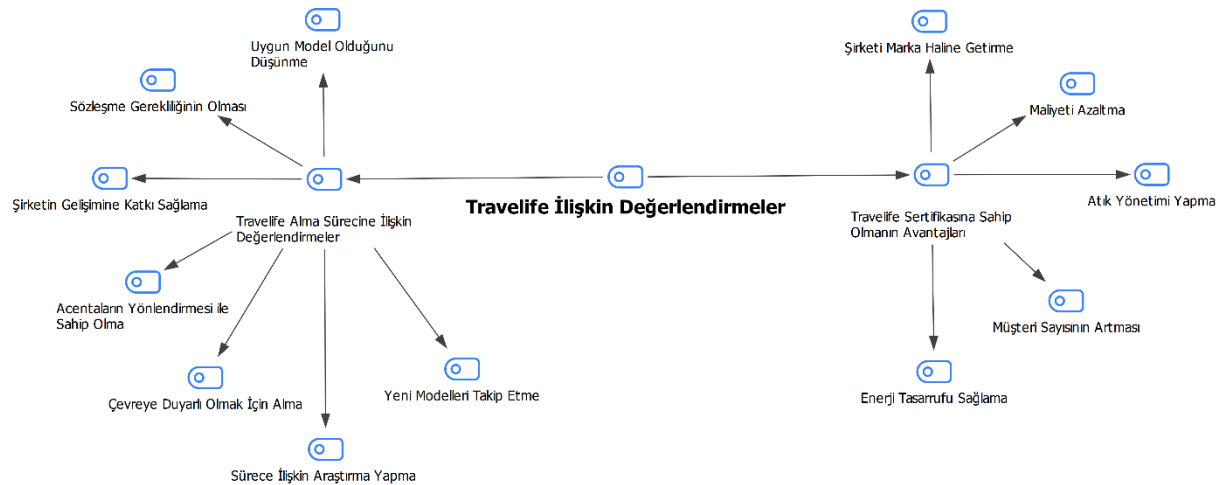
3.6. Araştırmanın Bulguları

Araştırma problemlerine açıklık getirmesi adına yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur. Katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla katılımcılar K1-K10 şeklinde numaralandırılmıştır. Araştırma şekilde görüldüğü üzere üç tema altında incelenmiştir.



Şekil 3.1 Temalar Gösterimi

3.6.1. Travelife’a İlişkin Değerlendirmeler



Şekil 3.2 Travelife İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Alt Kodu

Araştırmanın ilk teması olan “Travelife İlişkin Değerlendirmeler” teması 2 farklı kategorinin altında incelenmiştir. Bunlar; Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları, Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmelerdir.

3.6.1.1. Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisi altında 7 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; Uygun Model Olduğunu Düşünme, Şirketin Gelişimine Katkı Sağlama, Sözleşme Gerekliliğinin Olması, Acentaların Yönlendirmesi ile Sahip Olma, Sürece İlişkin Araştırma Yapma, Çevreye Duyarlı Olmak İçin Alma, Yeni Modelleri Takip Etmedir.

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Uygun Model Olduğunu Düşünme ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu modelin turizm için uygun bir model olduğunu belirtmiştir. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Yani bence sürdürülebilirliği insanlara bir sertifika almak için değil, gerçekten sürdürülebilir olabilmek için yani bizden sonraki nesile de bu yaşamış olduğumuz güzel dünyayı bırakmak için bir sertifika almamıza da gerek yok. Ama bu sertifika işte ilgili departman, şey ilgili bizimle beraber çalışan acentaların ve istediği ve bunu da doğru bir şekilde görsel bazda pazarlayabileceğimiz mecralarda paylaştığımız bir ürün. Ama tekrardan söylüyorum sertifikayı almak sadece alıp kullanmak için değil, aynı zamanda gerçekten işletmenin, tüketiminin doğru bir şekilde organize edilmesi, üretiminin yine tüketime karşı uygun bir şekilde servis edilmesi yani doğayı ve imkanlarını doğru bir şekilde kullanmak için bence çok uygun bir uygulama, 170 küsur tane sorusu vardı. Her birini ben tek tek okudum biliyorum, inanılmaz mantıklı ve uzun vadede şirketlere çok büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum..”.
(K3)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Şirketin Gelişimine Katkı Sağlama ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu modelin şirketlerin gelişimine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Konuyla ilgili K7 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Acente ve misafirler üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Devamlı olarak Sürdürülebilirlik raporu hazırlayıp, gelişimimizi gözlemleyebiliyoruz..” (K7)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Sözleşme Gerekliliğinin Olması ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu modeli yaptıkları

sözleşme gereği sahip olduklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Konsept oteli olduğumuz için sözleşme gerekliliklerinden bir tanesi Travelife sertifikası almaktı. Bu nedenle Travelife sertifikası için başvuru yaptık ve belge almak için çalışmaları başlattık.”(K4)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Acentaların Yönlendirmesi ile Sahip Olma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu sertifikaya acentaların yönlendirmesiyle sahip olduklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Yönetim Kurulumuz kurumsal olmak ve profesyonel bir çalışma yapmak için otel inşaat aşamasındayken konsept oteli olma kararını almıştı. Bu nedenle en iyi konsept uygulaması yapan otel konsepti için çalışmalar başlatıldı. Acente Travelife sertifikası almamız için bizi yönlendirdi ve Yönetim Kurulu da bu fikri oldukça benimsediler.”(K4)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Sürece İlişkin Araştırma Yapma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu sertifikaya yönelik araştırmalar yaptıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K6 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Bunun üzerinde otellerimizin kalite departmanı ile birlikte birkaç toplantı yaparak, Travelife kriterlerinin üzerine çalıştık. Çevresel olarak tüm kriterleri zaten sağlayabilmekteydik. Bölge halkı ve diğer sürdürülebilirlik kriterleri ile ilgili az sayıda eksiğimiz olduğunu gördük ve bunlar için her otelde aksiyonlar planladık. Bu aksiyonları da kısa zamanda hayata geçirerek, yaz sezonu içinde denetimleri gerçekleştirdik.”. (K6)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Çevreye Duyarlı Olmak İçin Alma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bu sertifikayı çevreye duyarlı olmak için aldıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K8 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Travelife sertifikasını almak istememizin temel motivasyonu, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir turizm anlayışını benimsemek ve bu alandaki taahhütlerimizi belgelemektir.”(K8)

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisinde katılımcılar Yeni Modelleri Takip Etme ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar sertifikaya ilişkin yeni kriterleri takip ettiklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili K10 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Her an yeni ve daha sürdürülebilir uygulamaları takip ederek modelledik. Özellikle gıda alanlarında sürdürülebilirlik kapsamında hem maliyetleri azaltmış hem de daha keyifli ve faydalı çalışmalar ortaya çıkarabileceğimizi gördük.”(K10)

3.6.1.2. Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde 5 kod oluşturulmuştur. Bunlar; Şirketi Marka Haline Getirme, Maliyeti Azaltma, Enerji Tasarrufu Sağlama, Atık Yönetimi Yapma, Müşteri Sayısının Artmasıdır.

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde katılımcılar Şirketi Marka Haline Getirme ile ilgili olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, bu sertifikaya sahip olmanın şirketinin markasına katkı sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Yani avantajı dediğim gibi biz bunu ilgili bizimle beraber çalışan ve isteyen tüm acentelere dağıtıyoruz. Bunlar da online kanallardan misafirlerine bunu paylaşıyorlar. Doğaya duyarlı olan misafirler de bu logoyu görüp otomatik olarak bu işletme doğaya duyarlı olduğunu kanıtlamış. Eğer ki alternatiflerimiz içerisinde bu varsa ve bunu bu Travelife bizim için çok önemli ve sürdürülebilmek önemli ise onlar doğaya saygı duyuyor. Biz de onlara saygı duyarak bu rezervasyonu bu işletmeden yapabiliriz diye bir düşünce içerisinde girebiliyor..” (K3)

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde katılımcılar Maliyeti Azaltma ile ilgili olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, bu sertifikaya sahip olmanın maliyeti azalttığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Ama tabi belgeyi düşündüğümüzde, burada bazı tüketimleri kontrol altına almaya çalışıyoruz, yerelden satın almaya çalışıyoruz, çevresel bakış açısı geliştirmeye çalışıyoruz. Cost, maddi anlamda da bize bir katkı sağlıyor. Kesinlikle sağlıyor yani.”(K1)

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde katılımcılar Enerji Tasarrufu Sağlama ile ilgili olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, bu sertifikaya sahip olmanın enerji tasarrufu sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K7 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Evet. Enerji sarfıyatı, atık azaltma konularında faydası olmaktadır..”(K7)

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde katılımcılar Atık Yönetimi Yapma ile ilgili olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, bu sertifikaya sahip olmanın atık yönetimine katkı sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Atıklarımızı kontrol ediyoruz ve plastik atıklarımızı azalttık. Tek kullandığımız plastik ürünler pet su şişeleri, bahçemizdeki bitkileri tanıdık ve misafirlere tanıtmak için çalışma yaptık. Travelife sertifikasını alarak sertifikamızı her mecrada (lobi, internet, sosyal medya gibi) sergiledik..”(K4)

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde katılımcılar Müşteri Sayısının Artması ile ilgili olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, bu sertifikaya sahip olmanın müşteri sayısına olumlu katkı sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

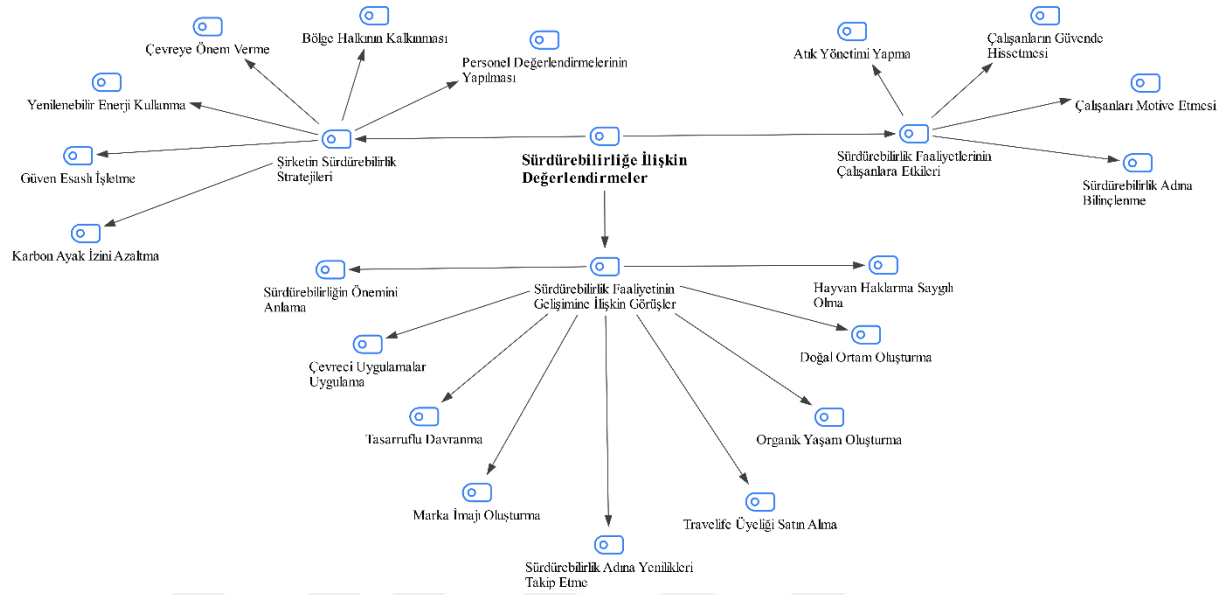
“Yani avantajı dediğim gibi biz bunu ilgili bizimle beraber çalışan ve isteyen tüm acentalara dağıtıyoruz. Bunlar da online kanallardan misafirlerine bunu paylaşıyorlar. Doğaya duyarlı olan misafirler de bu logoyu görüp otomatik olarak bu işletme doğaya duyarlı olduğunu kanıtlamış. Eğer ki alternatiflerimiz içerisinde bu varsa ve Travelife bizim için çok önemli ve sürdürülebilmek önemli ise onlar doğaya saygı duyuyor. Biz de onlara saygı duyarak bu rezervasyonu bu işletmeden yapabiliriz diye bir düşünce içerisine girebiliyor.”(K3)

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	TOPLAM
▼ Travelife İlişkin Değerlendirmeler											0
▼ Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları											0
Şirketi Marka Haline Getirme	2	2	1		2			2	3		12
Maliyeti Azaltma	1							2	2	2	7
Enerji Tasarrufu Sağlama		1					1	2			4
Atık Yönetimi Yapma				1			1	1			3
Müşteri Sayısının Artması		2	1								3
▼ Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler											0
Uygun Model Olduğunu Düşünme	1	3	1		1	1		1		1	9
Şirketin Gelişimine Katkı Sağlama		1	2				2	3			8
Sözleşme Gerekliğinin Olması				2	1	2					5
Acentaların Yönlendirmesi ile Sahip Olma				1		1	1			1	4
Süreçe İlişkin Araştırma Yapma						1			1	2	4
Çevreye Duyarlı Olmak İçin Alma								2			2
Yeni Modelleri Takip Etme								1		1	2
Σ TOPLAM	4	9	5	4	4	5	5	14	6	7	63

Şekil 3.3 Travelife İlişkin Değerlendirmeler Kod Matris Tarayıcısı

Travelife İlişkin Değerlendirmeler teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre, katılımcılar; Şirketi Marka Haline Getirme, Uygun Model Olduğunu Düşünme, Şirketin Gelişimine Katkı Sağlama, Maliyeti Azaltma kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

3.6.2. Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler



Şekil 3.4 Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Alt Kodu

Araştırmanın ikinci teması olan “Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler” teması şekilde görüldüğü üzere 3 farklı kategorinin altında incelenmiştir.

3.6.2.1. Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisi altında 9 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; Sürdürülebilirliğin Önemini Anlama, Tasarruflu Davranma, Çevreci Uygulamalar Uygulama, Marka İmajı Oluşturma, Sürdürülebilirlik Adına Yenilikleri Takip Etme, Travelife Üyeliği Satın Alma, Organik Yaşam Oluşturma, Doğal Ortam Oluşturma, Hayvan Haklarına Saygılı Olmadır.

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Sürdürülebilirliğin Önemini Anlama ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar sürdürülebilirlik faaliyetlerinin önemini anladıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K2 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“.... Otellerimizde düzenlenen sosyal bisiklet turnuvaları oldu. Artı bizim çevresel diğer otellere örnek teşkil edebilecek çalışmalarımız var. Bizim personellerle yılda bir iki defa en az burada çıkıp çöp toplama faaliyetinde bulunuyoruz. Otel çevresinde ve sahilde, kumsalda. Yani bu diğer otellere iyi bir örnek olduğumuzu düşünüyorum. Hem turistlere hem misafirlerimize hem de diğer otel yöneticilerine iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum. Konuştuğunuzda enerjiyle ilgili. İşte nedir enerji. Mesela güneş panellerimiz; sayılarının artması. Artı işte dediğim gibi enerjiyi takip eden yani sarfiyatı takip eden yeni bir personelimiz var. Bütün gün sadece tek işi bu üç otelimizin enerji giderlerini ve su giderlerini birebir takip etmek. Herhangi bir ani bir durumda direkt bilgi verip bizim müdahalemizi sağlamak. Bu diğer otellere de büyük bir örnek oldu açıkçası”. (K2)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Tasarruflu Davranma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar tasarruflu davranışlar sergilediklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili K8kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Enerji tasarrufu için LED aydınlatmaya ve güneş panellerine geçtik..” (K8)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Çevreci Uygulamalar Uygulama ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Çevreye uygun davranışlar sergilediklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili K9 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Sürdürülebilir Turizm ile yerel tedarikçi desteği ve kadın çalışan sayısında artış olmuştur. Kültürel mirasımıza destek olmak için bağışlar düzenli olarak yapılmaya başlandı. Doğal Kaynakları Korumaya odaklanıldı,..”(K9)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Marka İmajı Oluşturma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar marka imajı oluşturdıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K8 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Uluslararası turistler, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir otelleri tercih ediyor. Uluslararası turistler, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir otelleri tercih ediyor. Bu da otelimize olan ilgiyi artırıyor..”(K8)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Sürdürülebilirlik Adına Yenilikleri Takip Etme ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik adına yenilikleri takip ettiklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili K10 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Her an yeni ve daha sürdürülebilir uygulamaları takip ederek modelledik. Özellikle gıda alanlarında sürdürülebilirlik kapsamında hem maliyetleri azaltmış hem de daha keyifli ve faydalı çalışmalar ortaya çıkarabileceğimizi gördük..”(K10)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Travelife Üyeliği Satın Alma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik adına Travelife üyeliği satın aldıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Konsept oteli olduğumuz için sözleşme gerekliliklerinden bir tanesi Travelife sertifikası almaktı. Bu nedenle Travelife sertifikası için başvuru yaptık ve belge almak için çalışmaları başlattık..”(K4)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Organik Yaşam Oluşturma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik adına organik yaşam oluşturdıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K10 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Özellikle organik yaşam ve doğaya olan tutkumuz ile gelenekleri yaşatma adına yaptığımız ritüellerimiz klasik otelcilik çizgisinin dışına çıktığı için misafirlerden güzel tepkiler almakta ve tercih edilme oranımızı arttırmaktadır..”(K10)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Doğal Ortam Oluşturma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik adına doğal ortam oluşturdıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K8kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Yerel ve organik ürünler kullanarak çevreye duyarlı menüler sunuyoruz..”(K8)

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisinde katılımcılar Hayvan Haklarına Saygılı Olma ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik adına hayvan haklarına saygılı davrandıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K7 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Hayvan hakları, av yasağı ile ilgili konulara dikkat edilmiyordu...”(K7)

3.6.2.2. Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar6 koddan bahsetmişlerdir. Bunlar; Çevreye Önem Verme, Yenilenebilir Enerji Kullanma, Güven Esaslı İşletme, Bölge Halkının Kalkınması, Karbon Ayak İzini Azaltma, Personel Değerlendirmelerinin Yapılmasıdır.

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Çevreye Önem Verme ile ilgili yoğun görüş belirtmiştir. Katılımcılar şirketin çevre faaliyetlerine önem verdiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Şöyle, dediğimiz gibi hani zaten turizm işletmeleri yazılı olsa da olmasa da bir stratejisi, bir hedefi bunlar devam ediyor. Biz bunları TSE'ye var olduğu için bir dokümantasyonda iletmiyoruz zaten. Şimdi baktığımız zaman bütün hepsini entegre etmeye çalışıyoruz. Şimdi burada stratejilerde bize şunlar öğretiliyor aslında. Tabii bir kazanç sağlama unsuru var, temel amaç. Bir finansal fayda sağlayıp, istihdam sağlayıp piyasada kalmak ve bunu devamlı hale getirmek. Ama bunu yaparken biz

tabii işletmenin temel hedeflerinden bahsettiğimiz hemen bir elektrik tüketiminin bir izlenmesi, su tüketiminin izlenmesi, enerji vesaire diğer şeylerin izlenmesi, bir eğitimlerin takip edilmesi gibi. Bunlar da aslında bizim asıl... Olmazsa olmaz hedeflerin arasına girmiş durumda." (K1)

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Yenilenebilir Enerji Kullanma ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar şirketin yenilenebilir enerji kullandıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K2 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Kendi içinizde enerji anlamında birçok faaliyetlerde bulunduk. Enerji takibi anlamında mesela şundan örnek verebilirim. Bu sene geçtiğimiz iş, yeni bir ekibimiz doğmuştu, yeni bir personelimiz olmuştu. O personelimiz bütün bizim şirket içerisinde enerji gider ve gelirlerini birebir takip ediyor. Birebir teknik ekibine, teknik bilimine dönüyor. Örneğin günümüz verileri alıp hepsini işleyip bölgesel alansa atıyorum otelin lobisindeki enerji giderini alıp oynamaları görebiliyor. Onlar da herhangi bir ani yükseliş veya ani düşüş olduğu zaman direkt departmanla ilişki kurup, işte bizle bir mail ile, bir telefon ile iletişime geçip bizi uyarabiliyor. Mesela atıyorum geçtiğimiz günlerde ne oldu? Ufaktan soğuk bölümde bir dolapta hiç beklenilmedik şekilde bir enerji gideri yükseldi. Yani sarfiyat anlamında söylüyorum. Bununla ilgili bizi uyardı ve biz oradaki arızayı bulduk ve giderdik. Yani bu bizim için çok çok önemli enerji anlamında. Artı ne söyleyebilirim geri dönüşüm anlamında. Geri dönüşüm anlamında zaten bizim çok paylaşımlarımız ve diğerlerimiz, personelimiz, eğitimlerimiz hep mevcut. Onlar bizim için çok önemli. Artı su sarfiyatı, gereksiz yere su sarfiyatı konusunda hem bahçe sulamalarımız olsun hem işte genel alanlardaki lavabo, perlatör lavabo olsun her yerde kullanıyoruz. Artık da zaten yıllar öncesinden beri enerji akülü kullanıyoruz. Led ampule döndük. Yani bu anlamda sürekli kendimizi geliştiriyoruz ve yeni teknolojiye uyum sağlamak için. Elimizden geleni yapıyoruz. Hem otelimiz, patronumuz buna destek veriyor. Yani sonuçta hem çevreyi hakkında yani çevreyle ilgili destekte bulunmuş oluyoruz. Hem de kendi atıyorum kendi maliyetimizi etkilemiş oluyoruz. O anlamda. Teşekkürler..." (K2)

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Güven Esaslı İşletme ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar şirketin yenilenebilir enerji kullandıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Normalde bir yıl değerlendirmesi yapıyoruz her yılın sonunda. Bu yıl değerlendirmesini yaparken biz burada tabii ki elektriği, suyu, atıkları, diğer yerel bölgesel çalışmaları da bunlara da aslında hedeflerimize, kurumsal stratejilerimize katmamız gerektiğini düşünüyoruz. Ki zaten az önce de bahsettiğim gibi. Yönetim kurulu başkanından aşağı doğru inen bir şey olduğu için biraz daha aşağıdan yukarı çıkan değil, yukarıdan aşağı daha kolay inen bir sistem içerisindeyiz diye düşünüyorum. Yani yönetimin bakış açısı buna hali hazırda var olduğundan bunu aşağı doğru yaymak daha kolay aslında. Hani bazı şeylerde hep derler ya üst yönetimi ikna etmek biraz daha zordur. Bizim üst yönetim zaten bu sisteme dahil olmak için adımı atan taraf olduğu için biraz daha bunu uygulamak ve buna dair strateji geliştirmek, ya da hareket etmek bizim için daha kolay oluyor..”(K1)

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Bölge Halkının Kalkınması ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar şirketin bölge halkının kalkınmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Yani özellikle kurumsal olarak bu konudaki stratejileriniz yani sürdürülebilir turizm bağlamında mesela Side kazısına rehberlik, yardım, sponsorluk... Sadece bu da değil. Sponsorluk yapıyoruz. Katkılarımız da çok büyük ama sadece doğayla değil. Yani aynı zamanda başarılı öğrencilere verilmiş burslar var. Çalışan arkadaşlarımızın öğrenci evlatlarına, çocuklarına verilmiş destekler var. Onun haricinde yine dışarıda belki görmüşsünüzdür kaplumbağa yumurtalarının saklandığı ve tarafımızca korunduğu alanlarımız var. Çevre yerlerde, illerde, ilçelerde özür dilerim il demeyeyim. Çevre ilçelerde bulunan okullara yapılmış olan sponsorluklar var. Yani bu konuda çok büyük bir sorun yok. Yani bu ve bunun gibi birçok faaliyeti biz aslında şu an gerçekleştiriyoruz. Daha neler yapabiliriz? Aslında onun için de yeni bir ekip kurduk. Bu ekibin içerisinde de bu inovasyon ekibinin içerisinde de bunlar paylaşılacak. İşte nedir? Belki bir organik ürünlerin belli bir lokasyonda yaşayan insanlar tarafından üretilmesini destekleyip hem o yerde yaşayan insanların

yatırılması hem de burada sunmuş olduğumuz ürünlerin misafirlere direkt olarak üreticiden gelmesini amaçlamaktayız. Bu bence çok da güzel bir destek olur yerel halka...”(K3)

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Karbon Ayak İzini Azaltma ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar karbon yak izini azalttıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Su ayak izi diye de hani böyle bir kaç litre su hesap harcıyoruz vs. gibi hesaplamalar var. Biraz daha hani böyle kişisel olarak, kişilerin evde de kullanabileceği şekilde. Şimdi az önce hani kimyasalda kişi evinde de kullanabiliyor diyoruz ama bazı şeyler biraz daha hani böyle nasıl diyeyim karbon ayak izi gibi, su ayak izi gibi bunlar da ekstra biraz daha şey, işletmeyi içine alacak şekilde belki eklemeler yapılabilir. Sadece bir öneri olarak söylüyorum. Çünkü şey, Türkiye anlamında da bizim buna ihtiyacımız var. Karbon ayak izi biraz bilinmez bir konu. Önce GSTC'de yaşadık. Hesaplama anlamında, veri anlamında, literatür anlamında hani bunu araştırmaya gittiğimiz zaman doğru yolda ilerlemezsek bazı yanlış bilgilerin içinde kaybolabiliyoruz. Bu yüzden öğretici, motivasyonu noktasında fayda sağlayabilir diye düşünüyorum ben.”(K1)

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar Personel Değerlendirmelerinin Yapılması ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar karbon yak izini azalttıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili K7 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Personel anketleri yapmaya başladık...”(K7)

3.6.2.3. Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar4 koddan bahsetmişlerdir. Bunlar; Sürdürülebilirlik Adına Bilinçlenme, Çalışanları Motive Etmesi, Çalışanların Güvende Hissetmesi, Atık Yönetimi Yapmadır.

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar Sürdürülebilirlik Adına Bilinçlenme ile ilgili yoğun görüş belirtmiştir. Katılımcılar çalışanların Sürdürülebilirlik adına bilinçlendiklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili K2 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Sürdürülebilirlik faaliyetleriniz çalışanlar üzerinde şöyle bir etki oldu. Yani hiç olmazsa çalışan kişi nasıl bir kurumsal firmada nasıl çevreyi ve insanları, insan haklarını, toplumsal hakları önemsedığimizi onlar da farkına vararak onlar da çalıştığı yeri daha çok sevmeye başladı. Ve daha çok işlerine dört elbise almaya başladılar. Bu da önemli." (K2)

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar Çalışanları Motive Etmesi ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin çalışanları motive ettiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili K8 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Sürdürülebilirlik konusundaki eğitimler, çalışanlarımızın bilgi ve becerilerini geliştiriyor. Daha temiz ve sağlıklı bir çalışma ortamı, çalışanlarımızın genel sağlık durumunu iyileştiriyor.." (K8)

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar Çalışanların Güvende Hissetmesi ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin çalışanlara güven sağladığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K10 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Çalışanlar daha güvenli ve değer gördükleri bir ortamda çalıştıklarını hissettikleri için uzun yıllar bünyemizde çalışmaya devam ederler ve iş olarak değil kendi mekanları olarak gördükleri tesislerde çok daha başarılı çalışmalar yaparlar." (K10)

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar Atık Yönetimi Yapma ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar çalışanların atık yönetimi yaptığını belirtmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

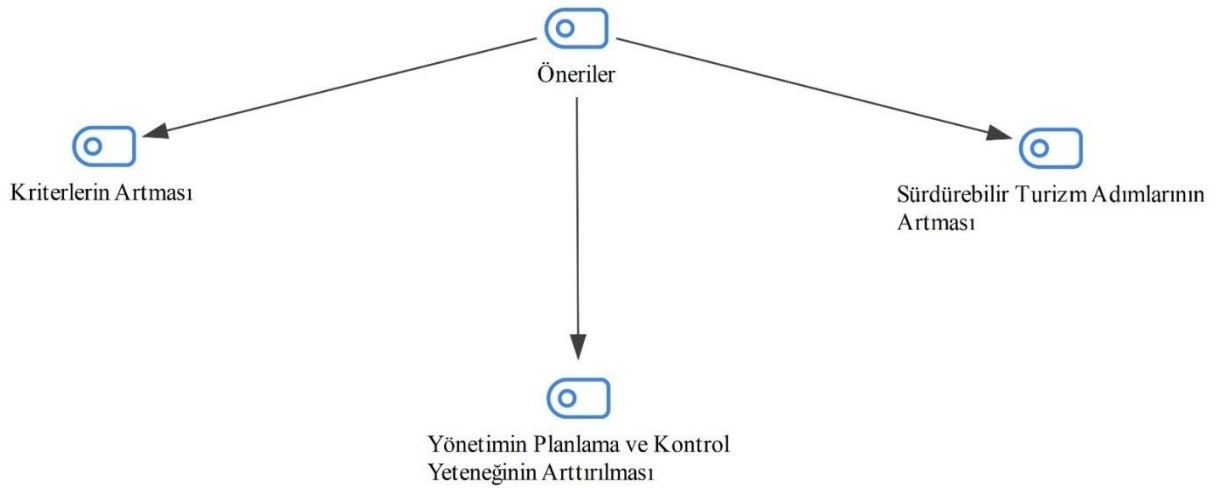
"Çalışanlarımız çöp ayrıştırma konusunda oldukça bilgilendi ve bunları evlerinde de uygulamaya başladıklarını söylediler. ." (K4)

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	TOPLAM
▼ Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler											0
▼ Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri											0
Sürdürülebilirlik Adına Bilinçlenme	1	1	1	2				1			6
Çalışanları Motive Etmesi			1					1	1	1	4
Çalışanların Güvende Hissetmesi			1				1	1		1	4
Atık Yönetimi Yapma				1	1			1			3
▼ Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri											0
Çevreye Önem Verme	5	3	6	3	4	2	4		1		28
Yenilenebilir Enerji Kullanma	2	1	5		2		2	2			14
Güven Esaslı İşletme	2	1	2	1	1		1			1	9
Bölge Halkının Kalkınması			1			2	1				4
Karbon Ayak İzini Azaltma	1					1	1				3
Personel Değerlendirmelerinin Yapılması	1						1				2
▼ Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler											0
Sürdürülebilirliğin Önemini Anlama	1	1	3	2	1		2	1	3	1	15
Tasarruflu Davranma		2	5		1		3	3			14
Çevreci Uygulamaları Uygulama	2			2				3	1		8
Marka İmajı Oluşturma		4					1	1			6
Sürdürülebilirlik Adına Yenilikleri Takip Etme			2		2			1			6
Travelife Üyeliği Satın Alma				1					1	1	3
Organik Yaşam Oluşturma								1		1	2
Doğal Ortam Oluşturma								1		1	2
Hayvan Haklarına Saygılı Olma	1						1				2
Σ TOPLAM	16	13	27	12	12	5	18	17	7	8	135

Şekil 3.5 Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler Hiyerarşik Kodlar

Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre, katılımcılar Çevreye Önem Verme, Yenilenebilir Enerji Kullanma, Sürdürülebilirliğin Önemini Anlama, Tasarruflu Davranma kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

3.6.3. Öneriler



Şekil 3.6 Öneriler Temasına Ait Hiyerarşik Kod

Araştırmanın üçüncü teması olan “Öneriler” teması şekilde görüldüğü üzere 3 farklı kod altında incelenmiştir.

Öneriler temasında katılımcılar Kriterlerin Artması ile ilgili yoğun görüş belirtmiştir. Katılımcılar Travelife’a ilişkin kriterlerin artması gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Ya bence yeterli de içerisinde değişmesi gereken, günümüze uyarlamamız gereken maddeler olabilir...”(K1)

Öneriler temasında katılımcılar Yönetimin Planlama ve Kontrol Yeteneğinin Arttırılması ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar sürdürülebilirlik adına Yönetimin Planlama ve Kontrol Yeteneğinin Arttırılması gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Sürdürülebilirlikte 8 ay bir otel işletilmez. Sürdürülebilir olabilmesi için 12 ay olması gerekir. Otellerin de otel yöneticilerinin de bence bunu da çok ama çok iyi düşünmesi ve ona göre hareket etmesi gerekir. Tabii ki 12 ay açmak bir handikaptır.”(K3)

Öneriler temasında katılımcılar Sürdürülebilir Turizm Adımlarının Artması ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar Sürdürülebilir turizm adımlarının artması gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili K6kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

“Kişisel görüşüm, Sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan faaliyetler bundan 10 yıl önce daha fazla ses getirirken, günümüzde artan Sürdürülebilirlik belgelendirmeleri sebebiyle birçok faaliyet olmazsa olmaz (minimum requirement) seviyesine gelmiştir. Ayrıca Turizm Bakanlığının Sürdürülebilir Turizm belgesini zorunlu hale getirmesi de bu konuda önemlidir...”(K6)



Şekil 3.7 Öneriler Kod Matris Tarayıcısı

Öneriler teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcılar; Kriterlerin Artması üzerine yoğunlaşmıştır



Şekil 3.8 Kod Bulutu

SONUÇ

Turizm, geçmişten günümüze kadar aşamalı olarak gelişen ve gelişimini sürdürerek devam ettiren bir sektördür. Turizm kapsamında yapılan faaliyetler ilk zamanlarda yerel ve bölgesel düzeyde olsa da süreç içerisinde uluslararası bir boyut kazanmış, dünyanın tüm bölgelerinde kendini göstermiştir (Eralp, 1983). Özellikle turizmin birçok türü kapsamında insanlar seyahatler gerçekleştirmiş ve günümüzde uluslararası turizmden elde edilen gelirin 1.3 trilyon dolardan fazla bir noktaya geldiği görülmüştür. Turizm faaliyetlerinin seyri ekonomik olarak büyüme gösterirken insanların turizme olan bakış açısının da değişmesiyle birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde insanların alternatif turizme doğru yönelimde olduğu ve 3S olarak adlandırılan (deniz kum-güneş) üçlünün değişim göstererek 3E (eğitim-eğlence-macera) olarak isimlendirilen turizm türlerine doğru geçişin başladığı belirtilmektedir (Yeşiltaş ve Öztürk, 2008, s. 9). Bununla birlikte modern turizm hareketlerinin seyri hangi yöne doğru olacağı Dünya Turizm Örgütü tarafından 2030'lu yıllara doğru küresel bir bakış adlı araştırmasında da yer verilmiştir. Bu kapsamda çalışmada 2030 yıllarında uluslararası turist sayısının 1.8 milyara ulaşacağı ve turistlerin en çok yine tatil ile dinlenme (%54) kapsamında seyahat edeceği belirtilmiştir. Diğer taraftan turist tiplerinde değişim meydana gelecek ve geliri artan turistin daha çok hizmet ve sosyal sorumluluk isteyeceği ifade edilmiştir (UNWTO, 2011). Bu bilgiler ışığında turizm sektörünün ekonomik olarak bir güç olduğu ve seyahat edenlerin sayısının ve turizm kaynaklı gelirlerin gün geçtikçe artması sebebiyle gelecekte de tüm sektörler içerisinde en güçlü sektörlerden biri olacağını göstermektedir.

Tüm dünyada sektörler gelişme içerisindeyken yüksek üretim, fazla kazanç ve tüketim toplumu anlayışı sebebiyle ekonomik boyut dışında kalan diğer boyutlar göz ardı edilmiştir. Özellikle turizm sektörünün ekonomik faydaları ön planda olmuş ancak turizmin yarattığı çevresel, sosyal ve kültürel değerler çoğunlukla ikinci planda kalmıştır (Maviş vd., 2002). Dünyada özellikle artan olumsuz çevresel etkiler sebebiyle uluslararası düzeyde 70'li yıllarda tüm sektörlerde sürdürülebilir kalkınma anlayışının yer alması gerektiği ifade edilmiş ve bu kapsamda göz ardı edilen olumsuz etkilerin ve davranışların azaltılması amaçlanmıştır (Tıraş, 2012, s. 69). Turizm sektöründe de bu anlayış kapsamında sürdürülebilir turizm olarak ortaya çıkmıştır. Turizmin çevre kaynaklarını doğrudan kullanması bu sektörde sürdürülebilir bir anlayışın ortaya çıkması gerektiğini göstermiştir (Akış, 1999). Turizmde çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması anlayışı kültürel bütünlüğün, biyolojik çeşitliliğin hem yerel

halkın hem de bölgeyi ziyaret eden turistler tarafından ihtiyaçlarının karşılanmasıyla alakalı yönetsel bir süreci ifade etmektedir. Turizm kapsamında kaynaklar kullanılırken mevcut varlıkların da değerinin korunması hem turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olmasını hem de sürdürülebilir turizm anlayışının tüm paydaşlar tarafından anlaşılması açısından da önem arz etmektedir (Kaypak, 2012).

Bir bölgede turizm faaliyetlerinin doğru ve planlı şekilde yol alması doğru analiz edilmiş sürdürülebilir turizm politikalarıyla mümkün olmaktadır. Bu politikaların uygulanması turizm paydaşlarının birbiriyle uyumlu bir şekilde davranmasıyla ortaya çıkmaktadır. Nitekim turizm sektörünün geniş etki alanına sahip olması ve diğer sektörlerde dahi çarpan etkisine sebep olması sebebiyle tüm turizm paydaşlarının birbiriyle uyumunu gerektirmektedir. Bu doğrultuda yapılan turistik faaliyetlerde yerli halkın desteği en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca yerli halk ile birlikte bu süreci diğer paydaşların da doğru yönetmesi beklenmektedir. Aksi durumda turizmin ekonomik boyutu dışında sosyokültürel ve çevresel boyutların göz ardı edildiği destinasyonlarda turizmin sürdürülebilir olmayan bir gelişim göstereceği gerçeği gün yüzüne çıkmaktadır. Bu doğrultuda turizm sektöründen kaynaklı ortaya çıkacak olumsuz etkilerin yönetimini, bertaraf edilmesini, çözümünü ortaya koyabilecek ve stratejik planlarla birlikte katılımcı ilişkilerin olduğu bir yönetim anlayışı, turistik destinasyonlar için en önemli ihtiyaçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır (İnanır, 2019, s. 519). Dolayısıyla bir turistik destinasyonda turizmin sürdürülebilir gelişiminin gerçekleşebilmesi için destinasyonun turizm gelişimi ve etkilerinin belirlenmesi, yerli halk ile paydaşların turizmin etkilerine ilişkin bakış açılarının doğru değerlendirmesi ile mümkün olduğu görülmektedir.

Konaklama işletmelerinin sürdürülebilir turizm göstergelerine göre incelenmesi: amacıyla meydana getirilen bu çalışmaya ait sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Araştırma üç tema altında incelenmiştir.

- Travelife ilişkin değerlendirmeler
- Sürdürülebilirliğe ilişkin değerlendirmeler
- Öneriler

İlk tema olan Travelife’a ilişkin değerlendirmeler iki farklı kategori altında incelenmiştir. Bunlar;

- Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler,
- Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajlarıdır.

Travelife Alma Sürecine İlişkin Değerlendirmeler kategorisi altında 7 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar;

- Uygun Model Olduğunu Düşünme,
- Şirketin Gelişimine Katkı Sağlama,
- Sözleşme Gerekliliğinin Olması,
- Acentaların Yönlendirmesi ile Sahip Olma,
- Sürece İlişkin Araştırma Yapma,
- Çevreye Duyarlı Olmak İçin Alma,
- Yeni Modelleri Takip Etmedir.

Travelife Sertifikasına Sahip Olmanın Avantajları kategorisinde 5 kod oluşturulmuştur. Bunlar;

- Şirketi Marka Haline Getirme,
- Maliyeti Azaltma,
- Enerji Tasarrufu Sağlama,
- Atık Yönetimi Yapma,
- Müşteri Sayısının Artmasıdır.

Araştırmanın ikinci teması olan “Sürdürülebilirliğe İlişkin Değerlendirmeler” teması şekilde 3 farklı kategorinin altında incelenmiştir.

- Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler
- Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri
- Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri

Sürdürülebilirlik Faaliyetinin Gelişimine İlişkin Görüşler kategorisi altında 9 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar;

- Sürdürülebilirliğin Önemi Anlama,
- Tasarruflu Davranma,
- Çevreci Uygulamalar Uygulama,
- Marka İmajı Oluşturma,
- Sürdürülebilirlik Adına Yenilikleri Takip Etme,
- Travelife Üyeliği Satın Alma,
- Organik Yaşam Oluşturma,
- Doğal Ortam Oluşturma,
- Hayvan Haklarına Saygılı Olmadır.

Şirketin Sürdürülebilirlik Stratejileri kategorisinde katılımcılar 6 koddan bahsetmişlerdir. Bunlar;

- Çevreye Önem Verme,
- Yenilenebilir Enerji Kullanma,

- Güven Esaslı İşletme,
- Bölge Halkının Kalkınması,
- Karbon Ayak İzini Azaltma,
- Personel Değerlendirmelerinin Yapılmasıdır.

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Çalışanlara Etkileri kategorisinde katılımcılar 4 koddan bahsetmişlerdir. Bunlar;

- Sürdürülebilirlik Adına Bilinçlenme,
- Çalışanları Motive Etmesi,
- Çalışanların Güvende Hissetmesi,
- Atık Yönetimi Yapmadır.

Araştırmanın üçüncü teması olan “Öneriler” teması şekilde görüldüğü üzere 3 farklı kod altında incelenmiştir.

- Kriterlerin Artması
- Yönetimin Planlama ve Kontrol Yeteneğinin Arttırılması
- Sürdürülebilir Turizm Adımlarının Artması

Netice itibariyle yapılan analiz sonucu katılımcılar,

Travelife Sertifikasyonuna sahip olmanın katkıları konusunda, Şirketin geliştirmesi ve marka haline getirmesi, maliyeti azaltma açısından uygun bir model olduğunu düşündükleri ifade etmişlerdir.

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin yürütülmesinin çevreye verilen önemi arttırdığına, yenilenebilir enerji kullanımının tercih edildiğine, sürdürülebilirliğin önemini anlayıp tasarruflu davranma konusunda katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların önerileri, sürdürülebilir turizm sertifikasyon kriterlerinin arttırılarak, yönetimin planlama yeteneğinin konaklama periyotlarını on iki aya yayması ve kaynak kullanımlarını etkin izleme yöntemleri ile kontrol altına alınmasıdır.



KAYNAKÇA

- Altintas, V.,& Güzel, Ö. (2018). The Application Sustainable Energy Programmes on Travel Enterprises in the Concept of Sustainability: The Case of Travelife. *International Journal of Applied Engineering Research*, 13(2), 1305-1312. https://www.ripublication.com/ijaer18/ijaerv13n2_64.pdf
- Amaral, A. R., Rodrigues , E., Gaspar, A. R., & Gomes , A. (2019). A review of empirical data of sustainability initiatives in university campus operations. *Journal of Cleaner Production*, 250(119558), 1-38.
- Avcıkurt, C. (2015). *Turizm Sosyolojisi – Genel ve Yapısal Yaklaşım (Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı)*, Ankara.
- Aykaç, D. (2022). Ege Üniversitesi öğrencilerinin sürdürülebilirlik konusundaki bilgi düzeyi, tutum ve davranışlarının sürdürülebilirlik bilinci ölçeği ile belirlenmesi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Baumgartner , S.,& Quaas, M. (2009). What is sustainability economics? University of Lüneburg, Institute of Economics, Working Paper Series in Economics. Lüneburg, Almanya.
- Bazeley, P. (2013). *Qualitative data analysis: Practical strategies*. Sage, s. 33-38.
- Birleşmiş Milletler. (2015). *Take Action for the Sustainable Development Goals*. Birleşmiş Milletler, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>, (erişim tarihi: 29.02.2023)
- Booking.com,
<https://globalnews.booking.com/download/1161485/booking.comsustainabletravelreport2022final.pdf> (erişim tarihi: 25.11.2022)
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*. SAGE Publications.
- Bramley, G.,& Power, S. (2009). Urban form and social sustainability: The role of density and housing type. *Environment and Planning B, Planning and Design*, 36(1), 30-48.

- Bramwell, B.,& Lane, B. (2000). Sustainable tourism: An evolving global approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(1), 1-4.
- Brauer, M.,& Scott, N. (2019). The Role of Certification in Fostering Sustainable Tourist Behavior. *Journal of Travel Research*, 58(2), 303-317.
- Brown, C.,& Williams, R. (2020). Qualitative Research Methods in Social Sciences: A Comprehensive Overview. *Social Science Journal*, 25(4), 315-330.
- Buckley, R. (2004). Adventure tourism products: Price, duration, size, skill, remoteness. *Tourism Management*, 25(6), 647-653.
- Butler, R. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7-25.
- Choi, H.,& Kim, S. (2021). The Impact of Sustainable Tourism Practices on Environmental Performance: Evidence from South Korea. *Sustainability*, 13(10), 5614.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*, Sage, 3.Bs, s. 57-63.
- Davutoğlu, E. (2019). Kültürel Turizmin Bir Yerel Kalkınma Aracı Olarak Sürdürülebilirliğinin Mardin Kenti Örneği Üzerinden İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara).
- Delmas, M. A.,& Toffel, M. W. (2008). Organizational responses to environmental demands: Opening the black box. *Strategic Management Journal*, 29(10), 1027-1055.
- Demir, C.,& Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve çevre yönetimi: sürdürülebilir gelişme yaklaşımı*. Nobel.
- Demirbulat, Ö. G.,& Dinç, N. T. (2017, 08 15). Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergi*, 14(2), 20-30. <https://doi.org/10.24010/soid.334320>
- Dredge, D.,& Jamal, T. (2015). Progress in responsible tourism research. *Tourism Management*, 46, 326-334.

- Dymond, D.,& Seetaram, N. (2014). Factors influencing the implementation of sustainable tourism: The case of Mauritius. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(8), 1199-1216.
- Elkington, J. (1998). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. New Society Publishers.
- Emrealp, S. (2005). Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı, Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı, IULA-EMME Yayını, İstanbul.
- Engin, E.,& Akgöz, B. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 8(1), 85-94.
- Fennell, D. A.,& Malloy, D. C. (2019). The Global Sustainable Tourism Council (GSTC) Criteria: Global Processes for Tourism Certification. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(6), 713-731.
- Font, X.,& Buckley, R. (Eds.). (2001). *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion of Sustainable Management*. CABI Pub.
- Font, X.,& Harris, C. (2018). Sustainability certification and hotel performance. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(3), 1144-1164.
- Font, X., Walmsley, A., & Croy, G. (2017). Current practices in corporate social responsibility reporting in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(2), 882-901.
- Garcia, A.,& Brown, D. (2019). The Impact of Travelife Certification on Sustainable Practices in the Hotel Industry. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(3), 318-335.
- Garcia, R.,& Fernandez, S. (2018). Community-Based Tourism: A Pathway to Sustainable Development? *Journal of Sustainable Tourism*, 26(5), 749-769.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences*, 3(3), 196-2015.

- Gökalp, E.,& Dinçer, F. I. (2019). Sustainable Tourism Practices in Accommodation Enterprises: A Case Study on Travelife Hotels. *Sustainability*, 11(14), 3946.
- Gössling, S.,& Scott, D. (2013). Tourism and water: Interactions and impacts. *Channel View Publications*.
- Gössling, S.,& Scott, D. (2021). The Global Sustainable Tourism Council (GSTC): A Decade of Standards, Certification and Impacts. *Journal of Sustainable Tourism*, (1-22).
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1997). Çevre Sağlığı Boyutlarıyla Habitat II ve Kent Çevresi. Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi, 42, 11-31, Ankara.
- Hall, C. M. (2010). Tourism and regional development: New pathways. *Routledge*.
- Hall, C. M.,& Lew, A. A. (2009). Understanding and managing tourism impacts: An integrated approach. *Routledge*.
- Harris, J. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. Tufts University Development and Environment Institute Working Paper. Medford , USA.
- Johnson, E.,& Lee, S. (2017). Exploring Human Experiences: The Importance of Qualitative Research. *Qualitative Research Journal*, 40(3), 201-215.
- Jones, P.,& Jenkins, J. (2019). Sustainable Tourism: Destination and Business Perspectives. *Abingdon, UK: Routledge*.
- Jones, P.,& Smith, M. (2018). Evaluating the Effectiveness of Travelife Certification in Promoting Sustainable Practices: A Case Study of Hotel Businesses in Spain. *Tourism Management*, 67, 157-169.
- Jones, P., Hillier, D., & Comfort, D. (2016). *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 2, 36-67. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-11-2014-0572>
- Keyvan, S. (2022). Sosyal sürdürülebilirlik perspektifinden toplumsal cinsiyet eşitliği ve kurumsal sosyal sorumluluk . Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Kıncal, R. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayıncılık, Ankara.

- Kıvılcım, B. (2020). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Seyahat Acentelerinin Ekoturizm Faaliyetleri: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma. (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum).
- Kim, J. H., & Han, H. (2019). The Role of Green Certifications in Influencing Hotel Guests' Behavioral Intentions: A Structural Equation Modeling Approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(11), 1604-1624.
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, 527-540.
- Koçak, F., & Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Kozak, M. (2020). Sustainable Tourism Development in Turkey: Challenges and Opportunities. *Sustainability*, 12(8), 3284.
- Köksal, Ö. (2022). Üniversite Kampüslerinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora Tezi. Samsun.
- Kuckartz, U., & Rädiker, S. (2019). *Analyzing qualitative data with Maxqda*. Springer.
- Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 227-242.
- Lee, J., & Park, D. B. (2020). The Effect of Sustainable Tourism Education on Visitors' Environmental Awareness and Behavior. *Journal of Travel Research*, 59(1), 52-65.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage, s. 290.
- Loucks, L. (2016). Sustainable tourism certification: The case of the Global Sustainable Tourism Council (GSTC). *Sustainability*, 8(5), 439.
- Menteşe, S. (2017). Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su ve Hava Kirliliği: Teorik Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 381-389.

- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass, s. 44.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*, Sage, 2.Bs, s. 24.
- Moldan, B., Janoušková, S., & Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological Indicators*, 17, 4-13.
- Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-10.
- Mtapuri, O., & Giampiccoli, A. (2016). Certification in tourism: A tool for consumer decision-making? *Tourism Management Perspectives*, 17(47-54).
- Nordhaus, W. (2020). *İklim Kumari: Logos Serisi*. Dogan Kitap.
- Onions, C. T. (Ed), (1964). *The Shorter Oxford English Dictionary*, Oxford: Clarendon press.
- Önder, H. (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışında Yeni Bir Kavram: Döngüsel Ekonomi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(57), 196-204.
- Özçağ, M., & Hotunluoğlu, H. (2015). Kalkınma Anlayışında Yeni Bir Boyut: Yeşil Ekonomi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 303-324.
- Öztürk, A., & Göral, T. (2020). Sustainable Tourism Development in Turkey: An Analysis of Policy Documents. *Sustainability*, 12(6), 2418.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage, 3. Baskı, 21.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.
- Pineda, F. D., & Buhalis, D. (2020). Sustainability Certification and Destination Governance in the World Heritage Context: A Case Study of Quito, Ecuador. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(8), 1179-1199.
- Prasad, M., Mishra, T., & Bapat, V. (2019). Corporate social responsibility and environmental sustainability: Evidence from India using energy intensity as an indicator of environmental sustainability. *IIMB Management Review*, 31(4), 374-384.

- Saraç, B.,& Alptekin, N. (2017). Türkiye'de İllerin Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(1), 19-49.
- Silver, C., & Lewins, A. (2014). *Using software in qualitative research: A step-by-step guide* (2 baskı). SAGE Publications, 2.Bs.
- Smith, J.,& Johnson, A. (2018). Understanding Participants' Perspectives: The Importance of Qualitative Research. *Journal of Research Methods*, 15(2), 102-118.
- Smith, M.,& Brown, D. (2020). *Cultural Heritage Tourism: A Sustainable Approach*. London, UK: Routledge.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory*. SAGE Publications, 2.Bs.
- UN Tourism UNWTO, *Sustainable development*, <https://www.unwto.org/sustainable-development>, (erişim tarihi: 18.02.2024)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı - *Güvenli Turizm Programı - Sürdürülebilir Turizm Programı - Sürdürülebilir Turizm Programı Hakkında*, <https://tga.gov.tr/guvenli-ve-surdurulebilir-turizm/surdurulebilir-turizm-programi/surdurulebilir-turizm-programi-hakkinda>, (erişim tarihi: 18.02.2024).
- Tan, Y.,& Chen, Y. (2021). Corporate Social Responsibility in Tourism: A Review of Literature and a Novel Framework. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-18.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.
- Tosun, E. K. (2009). Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri, Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Sayı 2.
- Travelife for Accommodation sustainability checklist, <https://travelifestaybetter.com/the-travelife-standard/> (erişim tarihi: 19.02.2024)

- Turgut, N. (1997). Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Katılımın Rolü. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 52(1), 701-715.
- Tüm, K. (2014). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(1), 58-81.
- Türkay, O.,& Çalık, İ. (2019). *Sürdürülebilir Turizm: Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*. Detay Yayıncılık.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu,
<https://www.unesco.org.tr/Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi>, (erişim tarihi: 15.02.2023)
- Vasquez, D. M.,& Menezes, D. G. (2020). Assessing Sustainability Certifications in the Hotel Industry: A Case Study of Travelife. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 283-291.
- Wang, D.,& Li, X. (2019). Economic Impact Analysis of Sustainable Tourism: A Case Study of Sanya, China. *Sustainability*, 11(5), 1253.
- WCED. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford University Press.
- WTO, (1998). Annual Report,
https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anre98_e.pdf, (erişim tarihi: 18.02.2024).
- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik kavramı ve işletmeler açısından sürdürülebilir üretim stratejileri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), 63-86.
- Yazar, K. H. (2006). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi. Doktora Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, 11.Bs, s. 41.

Yök Tez Ulusal Tez Merkezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp>, (erişim tarihi: 25.11.2022)

Zeybek, O.,& Yıldırım, Y. Milli Park Ve Millet Bahçesi Kavramları Üzerine Etimolojik Düşünceler. Mimarlık & Planlama & Tasarımda Araştırma ve Değerlendirmeler–II, 93.

Zorlu, K. (2019). Sürdürülebilir Turizm Gelişimi ve Planlanmasında Toplum Katılımı ve Güçlendirme: Güzelyurt İlçesi Aksaray Örneği. (Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun).

Ek-1 Anket Formu

Sayın Katılımcı,

“Konaklama İşletmelerinin Sürdürülebilir Turizm Göstergelerine Göre İncelenmesi: Travelife Sertifikasyon Uygulama Örneği” başlıklı yarı yapılandırılmış nitel anket çalışması Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm işletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tez çalışmasına veri teşkil etmek üzere hazırlanmıştır. Elde edilen veriler başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Anketi dolduran kişinin kimliği değil, verilen cevaplar önemlidir. Bu nedenle anket formuna kimlik bilgilerinizi yazmayınız.

Değerli vaktinizi ayırıp anket sorularını içtenlikle cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımızla

Doç. Dr. Zeki AKINCI
Akdeniz Üniversitesi
Turizm Fakültesi

Mustafa SÖĞÜT
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği
Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET SORULARI

1. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinizin gelişiminden bahseder misiniz (öncesi/sonrası)?
2. Travelife sertifikasını almak için temel motivasyonunuz nedir? Neden bu sertifikayı almaya gereksinim duydunuz?
3. Sürdürülebilir turizmle ilgili uygulamalarınızla bütünleştirdiğiniz kurumsal stratejilerinizden bahseder misiniz?
4. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinizin rakiplerinize (yerel, ulusal, uluslararası) rekabet açısından etkisini anlatır mısınız?
5. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinizin algılanan çalışan performansınız üzerindeki etkisini anlatır mısınız?
6. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinizin algılanan işletme performansınız üzerindeki etkisini anlatır mısınız?
7. Travelife sertifikasına sahip olmanın avantaj ve dezavantajlarını değerlendirir misiniz?
8. İşletmenizin Travelife alma sürecini anlatır mısınız? Fikrin çıkış noktası ve başvuru sürecinde yaşananlar gibi konular hakkında bilgi vermenizi rica ediyoruz.
9. Travelife'ı sahip olmaya değer bir sertifika olarak görüyor musunuz? Eğer evet ise işletmeler sizce en fazla getiriye hangi unsurlarda elde edecektir?
10. Travelife sertifikasına sahip olma kriterlerini yeterli buluyor musunuz? Olumlu ve/veya olumsuz görüşlerinizi belirtir misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Mustafa SÖĞÜT
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Lisesi (1997)
Lisans Diploması	19 Mayıs Üniversitesi-Fen Edebiyat Fakültesi-Kimya (2001) Anadolu Üniversitesi-AÖF-Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (2021)
Yabancı Dil / Diller	İngilizce (Profesyonel) -Almanca (Başlangıç)
BİLİMSEL FAALİYETLER	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Libra Kimya-Zorunlu Staj
Projeler	ALTSO-Sürdürülebilir Turizm Projesi (2012-2013)
Çalıştığı Kurumlar	Başkent Üniversitesi Alanya Hastanesi-Biyokimya Laboratuvarı (2001-2014) Travelife Ltd (Sürdürülebilir Turizm Denetçisi, 2013-2023) A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı (2014-Devam) GSTC (Akreditasyon Koordinatörü, 2023-Devam)